

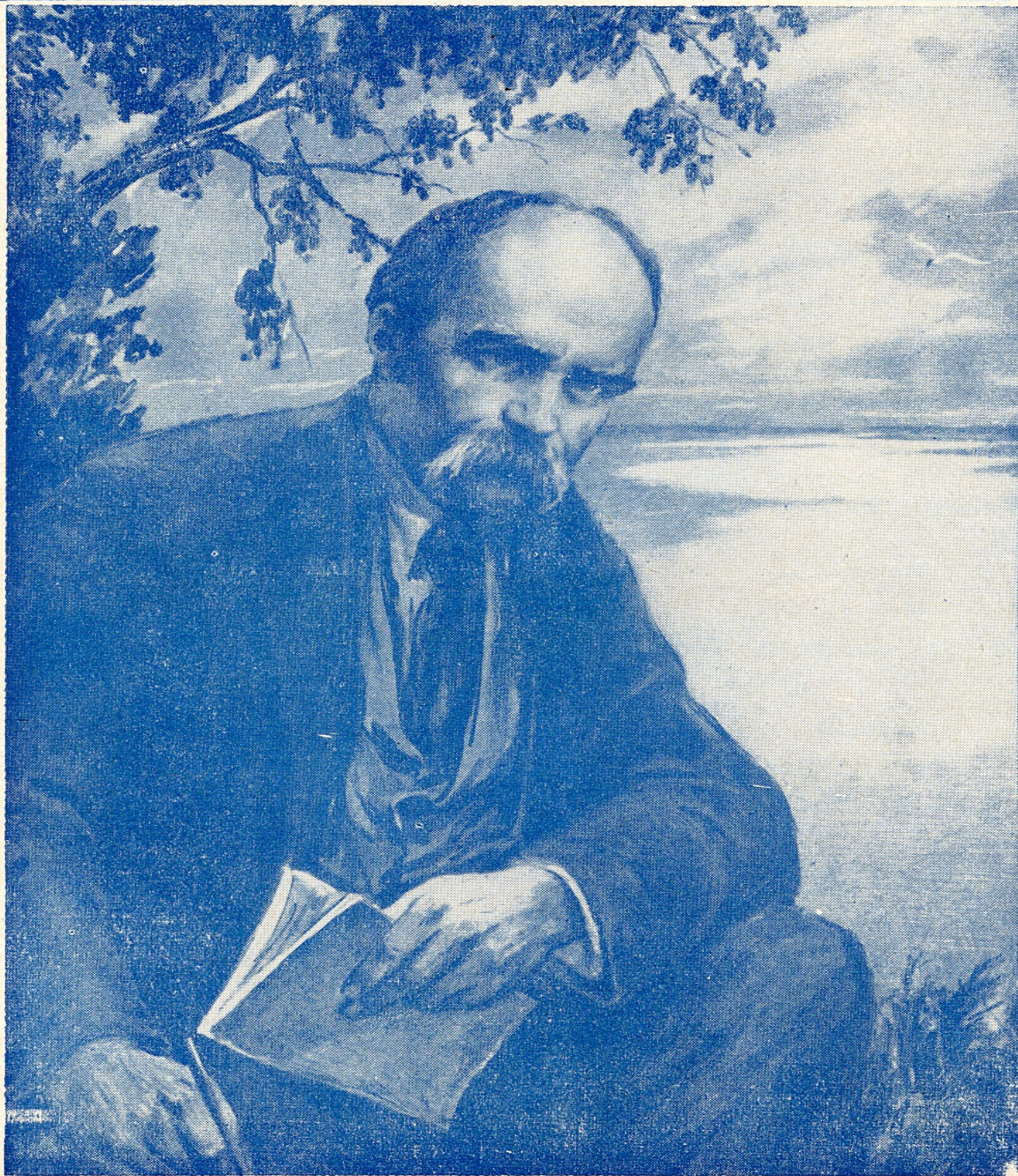
Молода Україна

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

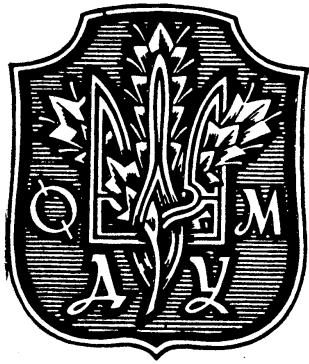
Рік 4

БЕРЕЗЕНЬ 1954

Ч. 16

“Оживуть степи, озера..” — Картина худ. В. Слищенка.

МОЛОДА УКРАЇНА

Журнал

Об'єднання Демократичної Української Молоді

Редагує: Колегія

Головний редактор Б. Олександрів

Заступники гол. редактора:

М. Дальний (Канада) і О. Смолянський (США)

Адміністратор І. Дубилко

В справах редакційних і адміністраційних писати на адресу:

MOLODA UKRAINA, 191 Lippincott Street, Toronto, Ontario, Canada.

Адреса нью-йоркського відділу редакції:

O. Smolansky, 487 Cleveland St., Brooklyn 8, N. Y., U. S. A.

Европейське бюро редакції:

V. Bender, N. S. H. Corp. Eaton Green Rd., Luton, Beds, England.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті й правити мову. — Статті, підписані авторами, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції.

Представництва
‘Молодої України’ закордоном:

В Австралії:

Mrs. O. Tkach
146 Suspension St. Sunshine,
Victoria, Australia.

В Бельгії:

P. Wlasenko
34 Rue Hamaide Hautrge
Etat (Hainaut) Belgique

У Великобританії:

Andrij Bondarenko
123 High St. Notting Hill Gate
London, W. 11, England

В Аргентині:

“Porohy”
Casilla de Correo 3184
Buenos Aires, Argentina

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

- Є. Гловінський — Переяславська рада
М. Дальний — Непопулярні думки про популярну організацію
Лір Громовий — Коли вмирають боги
В. І. Гришко — Рубікон еміграції
П. Карпенко-Криниця — Людина іде крізь ніч (поема)
Д. Гуменна — Каньйони — або луснемо!
О. Драй-Хмара — Поезії
Дм. Соловей — Розгром Полтави
О. Смолянський — До характеристики арабсько-ізраїльських відносин
П. Лимаренко — Японія — країна квітучих вишень
Т. Горохович — До релігійної проблеми в виховній роботі пласту
О. Бор, М. Д. — Рецензії
Спорт, одумівська хроніка, листування редакції.
Наш Коментар — У Власній Справі

ВИСЛОВЛЮЄМО НАШЕ ГЛИБОКЕ СІМВЧУТТЯ УСІЙ ВЕЛИКІЙ УКРАЇНСЬКІЙ РОДИНІ З ПРИВОДУ СМЕРТИ СЛ. П. ПРЕЗИДЕНТА

АНДРІЯ МИКОЛАЙОВИЧА ЛІВИЦЬКОГО,

ЩО СПИТКАЛА ЙОГО 17 СІЧНЯ 1954 Р. НА 75-ОМУ РОЦІ ЖИТТЯ. ПАМ'ЯТЬ ПОКІЙНОГО ПРЕЗИДЕНТА НАЙКРАЩЕ ВІШАНУЄМО, КОЛИ ЗДІЙСНИМО ЙОГО ЗАПОВІТ У БОРОТЬБІ З ВОРОГОМ ПІД ПРОВОДОМ ТОГО ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ, ЯКОМУ ПОКІЙНИЙ ВІДДАВ УСІ СВОЇ СИЛИ.

Центральний Комітет ОДУМ-у
Редакція "Молодої України"

Ділимося з членами нашої організації сумною вісткою, що 30 січня 1954 р. від нас відійшов Почесний Член ОДУМ-у в США, б. член редколегії журналу "Молода Україна"

ІВАН ВАРФОЛОМІЄВИЧ ДУБИНЕЦЬ

Покійний був відомий широкому українському загалові як один з найвидатніших політичних і громадських діячів нової української еміграції (бувний голова ДОБРУС-у в США, член ЦК УРДП), науковець-геолог, журналіст та високо-культурна, інтелігентна і скромна людина. Всі, хто знали Покійного, а особливо ті, що були членами-основоположниками ОДУМ-у, знають, яку величезну втрату ми понесли. Людина високих ідеалів, незламної волі та віри в правоту нашої справи, Покійний приклав чимало праці та енергії на користь нашої організації, коли вона того потребувала. Для нас, молоді, він завжди залишиться ідеалом людини, що не зважаючи на тяжку фізичну працю, журналістичну і дослідницьку роботу та широку громадську діяльність, знаходив час на вивчення культури та мистецтва на нашій новій батьківщині. Перед труною нашого незабутнього Друга схиляємо свої голови.

Головна Управа ОДУМ-у в США
Редакція "Молодої України"

Є. ГЛОВІНСЬКИЙ

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА

(1654-1954)

Ще не минуло повних 6 років, як українська еміграція святкувала 300-ліття української національної революції XVII віку. Святкувався рік 1648-й, коли народ український, після блискучих збройних перемог, вступив у новий період своєї історії. Ім'я цьому періодові — Козацька Держава, що була створена на українських землях українським народом і що проіснувала біля сотні років. Проіснувала в тяжкій боротьбі, в тяжких змаганнях, в яких була зможена своїм сильнішим сусідом. Бо час постанови Української Козацької Держави якраз збігся з часом з'явлення на Сході Європи нової потуги. Ця нова потуга — держава московська, гнана жадобою територіальних зисків і все більшого поширення обшару свого панування, то підступом, то силою змогла здушити молоду Київську державу та ступнево інкорпорувати українські землі, як звичайні губернії — малоросійські, новоросійські, юго-западного краю — до великої російської імперії. 1954 рік — нова ювілейна дата. Це минає 300 років від сумної слави Переяславського договору, на який пішов основоположник Козацької Держави великий гетьман Богдан Хмельницький.

Протягом вже ось трьох століть не вмовкають суперечки з приводу характеру Переяславського договору. Чи був то акт підданства, чи васалітету, чи персональної, чи реальної унії? Труднощі висвітлення цього явища, віддаленого від нас 300-літньою давністю, збільшуються ще й в наслідок того, що український архів знищений в 1709 році в Батурині, а тексти переяславських "статтей", які були на руках московських царів, не один раз ставали жертвою свідомої фальсифікації. Проте, хоч для правників виразна відповідь на питання про характер

Переяславського договору надзвичайно утруднена, для історика ця справа не підлягає сумніву: Переяславський договір був тимчасовим всенним союзом між Україною й Московщиною, союзом, якого потребувала Україна в її тяжких змаганнях за визволення від польського панування. За це промовляє ціла попередня дипломатична акція Богдана Хмельницького, який шукав собі союзників і поза Москвою (турецький султан, молдавський господар, шведський король). Це ж стверджує і наступна історія Козацької Держави, і в першу чергу безпосередні часи по Переяславському договорі, коли той же Богдан Хмельницький будує далекосяжні плани великої коаліції (Турція, Швеція, Семигород), скерованої однаково як проти Польщі, так і проти Москви.

Що деякі статті цього союзного договору були утяжливими для української сторони (грошова данина, стаціонавання війська), в цьому нема нічого дивного. Не Москва, а Україна конче потребувала того союзу. Не Москва, а Україна була слабшою стороною в цьому союзі. Не Москва, яка тоді щойно ставала на шлях імперіялістичної політики, а Україна, яка провадила тяжку боротьбу з Польщею, була зацікавлена в тому союзі.

Отже Переяслав — це був тільки епізод в історії Козацької Держави. Не був то переломовий момент в історії України; такий переломовий момент прийшов на 55 років пізніше, коли під Полтавою була зломлена військова сила останнього справжнього супротивника Москви на Сході Європи — Швеції. З того часу починається спадаюча крива українського національного розвитку, коли Україна ступнево втрачає всі ознаки державної самобутності та культурної відокремленості. Пе-

реяслав — епізод, бо після нього були і Гадяч, і Конотоп, і гетьман Дорошенко, і гетьман Мазепа. Епізод цей мав далекосяглі трагічні наслідки для українського народу, і в ньому може вперше з особливою яскравістю виявилися характерні риси російського імперіялізму. Це відступність, хитрість, використання слабшого, вигравання на соціальних непорядкованостях партнера, брутальність і жорстокість в придушенні кожної ознаки спротиву тоді, коли вже відчуту силу й можливість цю жорстокість чинити, — всі ці, так знайомі нам тепер риси російського імперіялізму, були уперше випробувані на українському народі, в умовах нескріпленої, загроженої попереднім окупантом української державності.

* * *

Царська історіографія і царська політика насвітлювали справу Переяславського договору дуже просто. Це було "присоединеніє Малоросії", як натуральний шлях розвитку російської державності, як закономірний історичний процес, що привів до створення великої "єдиної і неділимої" Російської імперії. А між тим те "присоединеніє" було довгим, повним трагічних подій, насильства і гвалту, процесом, який мав за собою і еміграцію Пилипа Орлика, і Петропавловську в'язницю, де скінчив свої дні гетьман Полуботок, і зруйнування Запорізької Січі, і страшний кам'яний льох, в якому довгі роки мучився останній кошовий Кальнишевський. Царська Росія могла легко проминути 250-літній ювілей Переяслава, бо в р. 1904 українське національне відродження було, назверх принаймні, німичне і не являло, здавалося, небезпеки для цілості імперії.

Спадкоємці царату — більшовики — мають перед собою незмірно трудніше завдання, бо український народ має за собою вже і національну революцію 1917 року, і роки відродженої української державності, і роки героїчної збройної боротьби українського народу за

свою державність. Має за собою і українське відродження 20-их років, і невпинну боротьбу за права українського народу всередині советської держави. Існує велика масова українська еміграція, існує і діє на вигнанні законний екзильний уряд Української Народньої Республіки. Існує, нарешті, й УССР, як складовий член Советського Союзу, і як член Організації Об'єднаних Націй. І Переяславський ювілей сучасні московські можновладці намагаються використати, щоб довести те, що заперечує історія: що український народ добровільно приєднався до Росії, що в цьому приєднанні він знайшов для себе найкращу історичну долю, і що не може бути й мови про те, що український народ захоче жити самостійним державним життям. В цьому напрямку йде інтерпретація Переяславського договору, під цими гаслами відбуваються гучні маніфестації по всіх містах, містечках і селах Советської України.

А основу всьому дають ті тези про 300-ліття возз'єдинення України з Росією, що їх ухвалив ЦК КПСС і що займають два великі полотнища газети "Правда". Дискутувати з цими тезами, заперечувати їх — зайва річ. Вони від початку до кінця антиісторичні й пропагандивно-брехливі. Починаються вони з апофеози Переяслава, як завершення довгої боротьби українського народу проти чужоземних гнобителів і за возз'єдинення з народом російським. Кінчаються заклик до боротьби з буржуазним націоналізмом і до походу по щасливому і радісному шляху до перемоги комунізму. Цілість присвячена доведенню того, що лише в союзі з великим російським народом український народ міг, може і в майбутньому зможе квітнути, розвиваючи свою культуру й економіку.

Ознака часу — ці переяславські урочистості на терені Советської України. Ознака того, що окупант почуває себе непевним щодо володіння тим краєм. В потоці бомбас-

тичних фраз, в безперервному гала-суванні на зібраннях і вічах, в шерегу публікацій, що все повторюють на різні лади повищі тези, він намагається заглушити, не чути того, що відбувається під назверх спокійною поверхнею його імперії.

Тріщина, що її дав будинок, який будували царі й імператори, що колись носив назву Московського царства, потім Російської Імперії, а тепер зветься Советським Союзом — ця тріщина все більшає.

М. ДАЛЬНИЙ

НЕПОПУЛЯРНІ ДУМКИ ПРО ПОПУЛЯРНУ ОРГАНІЗАЦІЮ

(До 25-літнього ювілею і чергового розколу в ОУН)

1. Чи справді ювілей без ювілята?

Про мертвих треба писати добре, або нічого. Не знаємо, хто перший застосував це римське правило у нашій пресі, але знаємо, що респектують його навіть такі темпераментні публіцисти, як Зенон Пеленський чи В. І. Гришко. Саме З. Пеленському належить найкраща посмертна згадка про сл. п. Президента А. М. Лівичького (див. "Український Самостійник" ч. 5 (211), так як В. І. Гришкові належить найкраща "посмертна згадка" про ОУН у зв'язку з срібним ювілеєм цієї організації. (Див. — "Українські націоналісти — що далі?", "Український Прометей" ч. 7).

З. Пеленському й особливо його ролі в ОУН присвяtimo окрему статтю. Це, без сумніву, буде одна з найцікавіших тем для рубрики "Сильветки великих сучасників". Тут зупинимось тільки на цікавій з боку психологічного статті В. І. Гришка, що викликала чималий розголос в українському демократичному таборі.

Що змусило такого сумлінного редактора як В. І. Гришко передчасно "умертвити" ОУН і написати, що 25-літній ювілей цієї організації це, властиво, ювілей без ювілята? Дати відповідь на це питання надзвичайно тяжко. Тим тяжче, що ОУН не тільки живе, але й "розмножується", а подана В. І. Гришком супер-позитивна характеристика "мер-

твої" ОУН — це фактично характеристика організації, якої ніколи не існувало. Якщо шановний автор твердить, що ОУН "це була перша українська політична організація, яка чітко і послідовно сформулювала самостійницько-соборницькі ідейні постулати модерного українства", яка, "відкрила тим етап організованого українського націоналізму", яка "розпочала новий етап активної боротьби шляхом безпосередньої дії... після поразки визвольної війни УНР на чолі з Петлюрою", то ясно, що він мимоволі приписує ОУН заслуги, які насправді належать кому іншому. Бо об'єктивно історією давно стверджено, що самостійницько-соборницькі постулати модерного українства були чітко сформульовані не Організацією Українських Націоналістів, а таки актом соборности з 22 січня 1919 року, етап організованого українського націоналізму відкрила не ОУН, а таки ті організації, які акт соборности визнали й боролися за його реалізацію на фронтах української визвольної війни 1918-21 рр., новий етап активної боротьби після поразки визвольних змагань розпочала також не ОУН, а таки Українська Військова Організація під проводом полк. Є. Коновальця, що на початку свого існування стояла багато ближче до старих українських демократичних партій, ніж до програми і ідеології створеної пізніше ОУН.

Чому переочив ці безсумнівні

факти В. І. Гришко в своїй “по-смертній згадці” про ОУН? Відповідь на це питання надзвичайно складна, але в інтересах правильної постановки української визвольної боротьби цю відповідь ми змушені дати. Справа в тому, що світогляд В. І. Гришка, як і автора цих рядків, формувався вже після 1929 року, цебто в час, коли ОУН з ряду різних причин вибивалася на чоло нашого визвольного руху. Звичайно, ні В. І. Гришко, ні інші українські націоналісти по той бік залізної заслони не могли докладно знати ні ідеологічного, ні тим більше програмового обличчя цієї ОУН. Залізна заслона діяла ефективно в обох напрямках. Українські націоналісти під советами знали про ОУН ще менше, ніж західно-європейські комуністи про “советський рай”. Всі намагання провину ОУН заякорити організацію в підсоветській Україні закінчилися повною поразкою, точніше — трагічною смертю полк. Є. Коновальця. Не дивно, отже, що українські підсоветські націоналісти, а в їх числі й В. І. Гришко, знали не справжню ОУН, а вимріяну, таку, якої в житті ніколи не існувало. І саме цю вимріяну ОУН, як “носія отого українського націоналізму в ширшому значенні цього поняття, яке стосується до українського національно-визвольного руху нашого часу взагалі і яке було в основі ідеї постанови і діяльності ОУН на чолі з Коновальцем”, саме цю ОУН носили вони в своєму серці в школі, у тюрмах, на засланнях і саме з такою ОУН мріяли зустрінутися з вибухом німецько-советської війни 1941 року. Тим часом зустрінулися не з цією вимріяною ОУН, а з справжньою, і не з одною справжньою, а з двома. Річ ясна, що ідеологія, програма, тактика й психіка членів цих двох ОУН були такі далекі від того, про що мріяли українські підсоветські націоналісти, що їм не залишалося нічого іншого, як проголосити давню, єдину, вимріяну ОУН — “мертвою”. Так і пише В. І.

Гришко в своїй статті: “те, що існувало й діяло під назвою ОУН (“бандерівців” і “мельниківців”) в Україні підчас цієї війни — це вже були інші речі, які заслуговують на інші оцінки”.

Та все ж таки, не зважаючи на своє розчарування справжньою ОУН, багато українських з-підсоветських націоналістів включилися в її розбудову, бо в той час це була єдина організована сила українського національного табору й щойно з того часу (від 1941 року) можна говорити про певні заслуги ОУН на фронті української визвольної боротьби як проти німців, так і проти большевиків. Правда, ідеологічні рамки цієї сили були аж надто вузькі, політично-устроєві цілі — виразно антидемократичні, соціально-економічні гасла — туманно-реакційні. Все це чудово бачили українські з-підсоветські націоналісти, намагаючися всі ці мінуси ОУН виправити зсередини. Саме цим намаганням треба завдячувати частинну демократизацію частини бандерівської ОУН на III-му Надзвичайному Зборі цієї партії, їм треба завдячувати ідейно-програмове оформлення УГВР в 1944 р., їм треба завдячувати, врешті, й тимчасове приступлення обох ОУН до УНРади в 1948 р. Коли ж основних змін в ідеологічно-програмовому, а зокрема в практичному наставленні організацій українських націоналістів з-підсоветським націоналістам не вдалося таки досягнути, як не вдалось досягнути цих змін раніше і полк. Є. Коновальцеві, — вони, з-підсоветські українські націоналісти, майже поголовно вийшли з ОУН і стали осторонь, або включилися в розбудову Української Револуційно-Демократичної Партії. Проте, це зовсім не значить, що “справжня” ОУН “умерла” й що про неї треба писати як про мертву, цебто писати тільки добре. Саме завдяки згаданим ферментам українських з-підсоветських націоналістів всередині ОУН, вона живе й виявляє симптоми регенерації. Той факт, що одну

чи другу ОУН час-до-часу до основ розхитують зловісні розколи, свідчить тільки про те, що в основу ОУН закладена сила, яка унеможливує прогрес організації інакше, як лише через розкол, так, як життя амеби можна продовжити лише через поділ тієї амеби. І як би не ділилась ОУН, — ця основна сила є спільною усім частинам ОУН і управнює всіх їх називатися правними спадкоємцями заснованої в 1929 році єдиної ОУН. Чому це так, постараємося коротко в'яяснити.

2. ОУН — “організація нового типу”

Основне гасло ліберальної демократії XIX і поч. XX ст. — “свобода” — це гасло кризи, яке свідчило про те, що людина втратила зв'язок з абсолютом, або з тим, що досі вважала абсолютом. Гасло — свобода може бути дорогим лише малій порівняно групі людей, здібних шукати абсолютну правду та тим, кого не правда цікавить, а — “бізнес”. З хвилиною, коли абсолютну правду знайдено, свобода втрачає свій сенс, стає протизаконною. Мільйонові маси завжди лякались свободи, бо вона відривала їх від абсолюту духово й не давала тривалого забезпечення матеріального. Звичайна людина завжди воліє вірити навіть в те, в що вже не вірить, ніж зовсім не вірити, завжди воліє ходити у тяжких навіть моральних і устроєвих шорах, ніж почуватися зовсім вільною, а тим самим відповідальною за кожний свій крок. Після першої світової війни атмосфера свободи стала настільки гнітючою й безперспективною, що людство стало “дозріле” прийняти на місце втраченої абсолютної правди будьякий “ерзац”. Таким “ерзацом” для різних народів стали “універсальні рухи нового типу” — комунізм, фашизм, нацизм. Українською розв'язкою всіх протиріч мала стати ОУН. ОУН була, отже, чимсь більше, ніж звичайною політичною партією старого демократичного зразку. Як і інші нові рухи,

вона мала претензії на універсальність, мала задатки власної релігії, власної життєвої філософії, власного морального й правового кодексу, яким мусіло підпорядковуватися все, з свободою й демократією включно. Декалог і “44 правила життя націоналіста” відіграли для молодих членів організації куди більшу роль, ніж це могло б сьогодні здаватися. Єдиний і неподільний ідеолог організації — Дмитро Донцов, вважався членами ОУН за нового пророка, а його писання за нову Біблію, яку, до речі, не всі читали, бо не всі розуміли. Якщо б у нас була своя незалежна держава, можна сміливо твердити, що в роках 1933-38 ОУН була б прийшла до влади в ній чи то через демократичні вибори (як Гітлер), чи то через своєрідний “марш на Київ” (як Муссоліні, Пілсудський, ген. Франко). Годі сказати як практично була б виявилася доктрина ОУН, тому зайво підшивати цій організації якийсь конкретний чужий — “ізм”. Можна одне тільки з певністю сказати: українська держава під владою ОУН була б справді “нового типу”.

3. Невеселі підсумки

Але держави в нас не було. Боротьба за неї виявилась куди тяжчою, ніж це здавалося молодим фанатичним бійцям. Майже всі бойові акції тодішньої ОУН були невдалими й своєчасно розкритими такою слабою поліцією, як польська. Зв'язки з підсоветською Україною опинилися чи не виключно в руках агентів НКВД. З їх рук і згинув голова Проводу ОУН полк. Є. Коновалець, що започаткувало незакінчену досі боротьбу всередині організації за його наслідника. Епопея в Карпатській Україні виявила повну неадаптованість ОУН до ширше закроєних політичних акцій, а вибух німецько-советської війни застав організацію в великій мірі паралізовану мельниківсько-бандерівським розколом.

Крилатий вислів сл. п. О. Ольжича (Закінчення на ст. 39)

Лір ГРОМОВИЙ

КОЛИ ВМИРАЮТЬ БОГИ

Блискуче родиться й живе хвилину,
А справжнє в потомстві не загине.
("Фавст" — Гете)

Наша сучасна молодь, опинившись на багатолюдних перехрестях дуже скомплікованого життя вільного західного світу, не завжди усвідомлює собі велич і роль людської думки, її еволюції в минулому, сучасному й можливості її розвитку в майбутньому. При цьому помітна байдужість і навіть нехтування релігіями і філософією, цими незрушними фундаментами всесвітньої історії всіх відомих нам цивілізацій взагалі.

Нерозважне нехтування отим вічним у природі й людині, отим, що можна назвати словами "щось", богами або Богом. Відповісти сучасній молодій людині на питання: чи метафізика є коначною для здорового нормального розвитку біологічного, душевного і матеріально-творчої егзистенції людини — не зовсім легко.

Постава людини до трансценденції і Всесвіту взагалі є одною з найбільших проблем її існування. Тут людина мусять дати рішучу відповідь на оте вічне гамлетівське питання: Бути, чи не бути? На цьому іспиті можуть бути тільки дві постави:

1. Бути, — віра в Бога (не завжди абстрактного), в еволюцію людської думки і праці. Така позитивна постава є радісною і вічно творчою силою-вірою в біологічному, побутовому й історичному розвитку людини.

2. Не бути, — безповоротна зневіра в Бога і еволюцію людської думки, її засадничі ідеали фундаментального значення і навіть у біологічне існування. Така негативна постава є трагічним у своїх наслідках нігілізмом, самогубством, розумовим і навіть фізичним.

Для кращої ілюстрації цих двох постав послужить нам одна подія, дуже характеристична для молодого покоління західного світу в шуканнях нових ідеалів, нової віри. Цю подію можна назвати **стрибком у ніщо**.

Париж, 1948. Син фабриканта-мільйонера, Люсен, кінчає життя самогубством, стрибнувши з найвищої платформи вежі Ейфля. Причини?.. Люсен став гарячим прихильником групи егзистенціалістів і егзистенціального світогляду взагалі. При тому він попав під вплив якраз егзистенціалізму негативного, що є в суті найбільш небезпечним нігілізмом сучасності. У закуреній кав'ярні, яку називають клубом художників, Люсен при добрій випивці і джа-

зовій музиці ставить загонисті і надто сміливі прогнози майбутнього присутній численній публіці. Оплески і схвалення підносять його ораторський екстаз. Але тут він натрапляє на сміливого противника свого світогляду, шведа Еріха Бергсона. Зав'язується дискусія, що приводить обох до трагічного кінця:

Люсен: ..Тільки найнижчі інстинкти тримаються при житті!.. Ми не повинні більше ні їсти, ні пити. Це роблять також корови й осли... Вони не знають, чому вони це роблять, і ми власне теж не знаємо, чому уподібнюємось їм і наслідуємо їх. Ми не хочемо більше їсти і не хочемо жити.

Еріх: Слухайте, молода людино. Не маєте ніякої професії, родичів, дому?.. Потребуєте гроші, може ви безробітний?..

Люсен: Ви говорите, як шкільний учитель... точно з такою настирливістю, балакучістю і поглядом очей. Можливо, що я маю більше грошей, ніж ви собі уявляєте. Мені доступна кожна професія, яку я забажав би мати. Кожна! — розумієте?.. **Але моєю професією є те, щоб не мати ніякої.** Ви дурень.

Еріх: Скінчіть самогубством. Покінчіть з собою, тоді я повірю вашому світоглядові. Ви балакун. Я даю вам двадцять чотири години часу. Якщо протягом цього часу Ви покінчите з життям, тоді повірю вам, що ви не балакун.

Люсен (до всіх): Завтра в одинадцятій годині я помру. Я йому докажу. Чекаю вас усіх завтра в п'ять хвилин перед одинадцятю під вежею Ейфля.

Люсен виконав своє нерозсудливе рішення. Еріх Бергсон, нервово розстроений викидами совісті, теж скінчив самогубством, отруївшись, завершивши нічим своє молоде і героїчне життя!).

Ця подія є лише малим епізодом сучасної не тільки духової, але й загальної кризи західного світу. В країнах удержавленого, централізованого й згорі культивованого матеріалістичного світогляду (територія і сфера впливів ССРСР), відбуваються подібні процеси, і то масового характеру, але в зовсім інших обставинах і формах, точніше висловлюючись, цю кризу з її трагічними наслідками переживає все людство. Його можна поділити на такі наявні вже категорії:

а) Консерватисти, — визнаючи еволю-

ції людської думки, праці і форм життя. Принципові традиціоналісти, прихильники стабільних релігійних, побутових та історичних систем.

б) Неофіти-ідеалісти, — що намагаються в антитезах сучасності знайти синтезу майбутнього і зформувати її в систему, яка найбільш відповідала б вимогам і вірі майбутньої Нової Людини на Новій Землі.

в) Реакційні ідеалісти, — що стоять за поворот до античних релігій, філософій і навіть побутових традицій.

г) Матеріялісти-ідеалісти, — послідовники всіх матеріялістичних богів, таких, як К. Маркс, Ф. Енгельс та ін.

г) Матеріялісти-нігілісти, — визнаючи вульгарного матеріялізму. Безпринципний кар'єризм у світі виключно мундальному.

д) Принципові нігілісти, — визнаючи існуючих і творці нових обмежених і негативних систем, як напр., егізистенціалізм, традиційний анархізм та ін.

Було б неможливим на сьогодні встановити ясніший образ світу сучасної людини. Загадкою сучасності і майбутнього є сама людина, і від її вільних та невольних кроків залежатиме величина, предметовість, ідейність та мистецькі й технічні засоби образу світу й людини.

Якщо орієнтуватися на вище відмічені категорії, то матимемо дві великі групи, які не завжди можуть мирно співіснувати. Перша, — а, б, в, — це позитивний світ людини,²⁾ і друга, — г, г, д — негативний світ людини. Післявоєнна Евразія стала власне великим видовищем трагічної боротьби між цими двома таборами, войовничість і непримиримість яких не завжди виключають деякі компроміси. Ці компроміси власне і є найслабшим місцем сучасної доби; людина втрачає зв'язок з собою, з своєю душею, обезвірюється і починає жити хвилинами, приймаючи за своє вірую ментальність проститутки й злодія. Цей трагізм нашої сучасної доби вже настільки наявний, що й самі фаворити Світла починають сумніватися в перемогу позитивного світу людини.

Безпідставна теоріяка Волтера Ліпмана про коегізистенцію³⁾ була ніби драматичним прологом цих сумнівів. Її далішим розвитком були далекойдучі компроміси воюючих сторін у Кореї. Передбачати даліший розвиток цього конфлікту, пророкувати образ майбутнього світу людини неможливо з тих причин, що засоби пізнання — наукові досліди — з хвилиною розбиття атому і пізнання його майже вичерпались. Нових етапів розвитку пізнання наука покищо не передбачає. Помітна навіть певна резигнація наукового світу до проблеми пізнання життя. Навіть Альберт Айнштайн далішу мету свого існування знаходить в метафізиці. За сло-

вами Ю. Мерошевського ("Культура" ч. 7 (69-8) 70, 1953 і "Молода Україна" ч. 3-10, 1953) наука в особах Айнштейна, Шредингера, Гакслея, Гола та ін. стала вершком і співтворцем модного сьогодні туманного теїзму.

Тут можна зупинитися над питанням, що ми знаємо про походження і причини постання світу в ширшому змислі Космосу, і відповідь звучатиме: Нічого!

Карл Ясперс, філософ-егзистенціаліст, свого часу звернув увагу на один гімн найстаршої книги нашої цивілізації, Веди, святої книги Гінду, — гімн, у якому письменник біля три тисячі років тому ставить це саме питання й дає цю саму відповідь. Де ж тоді прогрес пізнання світу людиною? Власне не було й немає. Правда, природничі науки і зокрема філософія досягли певних меж і форм пізнання. Плодом трьох тривожних і бурхливих тисячоліть саме і є наша сучасна цивілізація. Але пізнання не може вийти за межі розумової й фізичної спроможності людини. Насьогодні людина досягла швидкості звуку, але чи досягне колинебудь швидкості світла?

Математика, фізика, медичні науки та ін. відкрили і поставили на службу людині деякі закони і явища природи, але в пізнанні самого існування-життя не помітно ніякого поступу. В цьому відношенні сучасна людина залишилася у первісній поставі делювіальної людини. І тут власне криється трагізм душі сучасної людини, трагізм нашої епохи — хаотична драконська боротьба механістично-матеріялістичного способу пізнання і історичного втілення зі світом ідеалістичним, отим єдиним бездискусійним творцем і носителем завжди бажаної людиною й усвідомленої Правди. Правду цю треба шукати всередині самої людини і її природи, в глибинах її метафізичного серця й душі. Для розсудливої людини неможливою є втеча від власного серця. Цього роду нерозсудливий ескапізм був би нічим іншим, як тільки фатальною резигнацією і навіть самогубством.

Не випадково книга Генезис оснований на тезі: На початку було слово. Тому то Маркс, Енгельс, Каутський, Ф. Мерінг, Дітцен і інші не можуть стати абсолют життя взагалі. Сучасні ортодокси механістично-матеріялістичного світогляду панічно втікають у метафізику й навіть у стабільні релігійні системи, бо іншого виходу для них немає. Вони опинились перед вибором самознищення й божевілля, або розумного піддання своїй людській долі й Богові.

Ідея (думка-слово) була початком матеріальної творчості. Для підтвердження цієї тези розглянемо простий приклад з щоденного життя людини. Примітивний спосіб виробництва (ремісниц-

тво) і його вища стадія розвитку, суспільне машинове виробництво, послугується тією самою першопричиною і способом творчості. Бажана ідея уявленого предмету створює образ і плян того предмету в уяві ремісника. Саме виробництво є тільки відтворенням того пляну-образу в масі, брилі чи куснику бажаної або випадково знайденої матерії. Суспільне машинове виробництво послугується тими самими ідеями уявленого предмету, але вже в більш скомплікованій формі, послугуючись теоріями і плянами виробництва. Отже т. зв. наука є нічим іншим, а тільки ідеєю, розвинутою від її примітиву до навіть дуже скомплікованого пляну-теорії. В суті ці два способи творчості є тотожні, і тут з'являється перед нами зовсім логічна думка, що першопричиною всякої творчості і продукції була, є і напевно завжди буде Ідея (думка-слово). Ці творчі ідеї закладені у психіку людини так майстерно і глибоко, що не тільки біологія, а навіть фізіологічна психологія не може і ніколи, мабуть, не зможе пояснити їх істоту і джерело. Сократівське — “пізнай себе” можна вважати за нездійснене. Для яснішого зрозуміння напрошується зовсім не модерна і навіть назадня думка, що людина неспроможна пізнати себе і зрозуміти свою істоту, своє Я — а з тим і причини свого існування. Цього роду пізнання доступне істоті вищій, з вищим розумом, необмеженим біологічним існуванням. У корабель, розрахований тонажем, не можна вмістити цілої нашої плянети, і містимість людської психіки, як індивідуальної, так і збірної, розрахована лише на певну кількість пізнання. Решта залишається поза цією містимістю, і та решта стає для людини отим вищим розумом-істотою, чимсь чудесним і магічним, вірою і релігією, метафізикою і Богом.

Я маю нагоду слухати доповіді найвидатнішого в західному світі науковця-біолога з непересічним знанням психології, проф. Дж. Гакслея. Професор Гакслей недвозначно проголошує себе богом, біологію і психологію найвищим своїм розумом, категорично і авторитетно відкидаючи можливість існування якогось метафізичного Бога, пророкуючи тотальну смерть метафізиці в недалекому майбутньому. Така постава і аж така прогноза майбутнього переносять професора Гакслея в матеріалістично-механістичні концепції 18-19 ст., концепції, які в сучасному позитивному світі вважаються абсолютно збанкrotованими.

В сучасному позитивному світі викристалізуються нові основи духової і біологічної постави людини до Всесвіту. Відважимося висловити дефініцію цієї постави: Єдність Радісної Космічної Творчості. Якщо б проф. Гакслей усві-

домив собі ту велику й незбагненну Єдність Всесвіту, то напевно став би дуже скромною людиною і свою улюблену біологію розглядав би, як малесеньку деталь тієї Єдності, як непомітну рисочку на великій скелі Всесенної. Усвідомивши собі це і відкривши стару істину, що Я є Я, в покорі, могутнім голосом свого авторитету, сказав би всьому людству: Боже, прости мені, грішному.

Коли б Люсен (наш перший приклад) усвідомив був собі оту Єдність і прийняв би цю саму поставу, він не кінчав би свого життя “стрибком у ніщо” з такої собі вежі Ейфля. В українській народній творчості є прекрасна приказка: “Не забігай поперед батька в пекло” — яка звучить, як батьківська пересторога для всіх тих, що не сприйнявши ніякої правдивої ідеї, не створивши у своїй уяві її образу і не усвідомивши собі як слід мети самої творчості, намагаються одним стрибком випередити, або й обійти батьківський розум. Такий стрибок завжди кінчається нічим, або індивідуальною чи збірною трагедією.

Проговорившись про Єдність Всесвіту, можемо перенестися думками в античний Китай і повторити за словами Фелікса Валея: “Антична китайська держава була релігійною інституцією, основаною на космічній концепції, але китайські релігії ніколи не забували, що людина мусить жити на землі. Небо, Земля і Людина були основними силами світу, але власне людина поєднала Небо і Землю в гармонію. Це була найблискупіша ідея китайської думки”.⁴⁾

Для ілюстрації цієї Єдності Всесвіту включно з людиною, як з живою істотою, можна навести багато прикладів. Досить вдалу спробу такої ілюстрації зробив Ж. П. Сартр у творі “Les Jeux Sont Faits”. Небо (трансценденція), земля і людина творять нерозривну цілість, керовану незаним і незбагненим вищим розумом (голос Шефа і центральне бюро у сфері трансценденції). Кінчаючи своє біологічне існування, людина переходить безпосередньо у сферу трансценденції, у сферу Світла. Поспіх, боротьба, злочинність — залишаються у приємках біологічного існування. Трансцендентна людина цілковито піддається своїй долі, для неї не існують ніякі проблеми. Вона існує за законами космічної любови. Сприймає все просто і зрозуміло з непорушною байдужістю. Проблема вищого пізнання, пізнання самого Бога, для неї невідома. Вона всеціло і безсумнівно піддається волі “Ше-

Коли наші брати пригноблені, тоді ми пригноблені, коли вони голодні, ми голодні, коли їхня свобода загарбана — наша свобода в небезпеці.

С. В. Бене

фа", не втрачаючи при тому зв'язку з світом біологічним. Отже світ трансцендентний існує в собі і для себе в просторі незбагненого Всесвіту. Ця концепція зовсім не нова. Вона існує в єгипетській мітології тисячі років! Заслугою Сартра можна вважати те, що він зробив сміливу спробу, за висловами деяких критиків "...привести метафізичний світ і навіть самого Бога на пішоходи великого міста."

Ця ідея народжується і дозріває в душі кожної думаючої і розсудливої людини. Здійснення її зустрічає великі, часом непрохідні перешкоди, особливо в сучасній Евразії. Одною з найбільших перешкод для її здійснення є дуалістична постава західно-європейської людини. Вона і є джерелом негативного світу людини.

Орієнтальні концепції і системи є в більшості абсолютними речниками Єдності Всесвіту і цим пояснюється незаперечну моральну і духову вищість Сходу, пророкується людині Сходу велике майбутнє. Для підкреслення цього великого контрасту можна навести цитату зі статті "Король і його індійський народ":

Індійські (читай англійські — Л. Г.) державні мужі не усвідомили собі, що нещастя, яке нещодавно захопило всю Індію, є характеру насамперед духового, а не мундального. Ми легкодушно говорили про політичні заворушення, покориючись на політичні універсальні рецепти лондонського походження, забуваючи при цьому вічний факт, що Схід є Сходом. На Сході Ідея є всім. Вона є конкретна і частиною життя. У нас це тільки інцидент — абстракція. Захід є науковим, Схід — релігійним. Ми поводимося з природою як із зовнішнім об'єктом, індійці почуваються самі частиною природи і не визнають зовнішнього світу."⁵⁾

Насьогодні психологічний Схід уже досить міцний і поширюється на Заході за рахунок банкрутуючих механістично-матеріалістичних концепцій та дуалістичної постави західної людини. На об'рях азійського Ренесансу зарисовується велике майбутнє. Світло Правди, Віри й Науки стане в майбутньому універсальною основою світу людини. Майбутнє виключатиме можливість існування якихнебудь атеїстичних систем. Наука не зможе стати абсолютom життя (самоціллю), а вважатиметься і розумітиметься як засіб пізнання Правди, як засіб розмежування Добра і Зла.

Концепція єдності світу і людини породжуватиме великі соціальні і політичні переми, аж поки майбутня людина стане гармонійною одиницею Всесвіту. Глибока криза сучасного світу людини, позитивного і негативного, стає ґрунтом для розвитку цієї концепції майбутнього. Навіть у стабілізованих релігій-

них організаціях і системах, і то в таких, як католицизм, починаються серйозні ферменти. Наочний приклад цього — виступ єзуїта патера Леппіха в Західній Німеччині за здійснювання на соціальному ґрунті ідей універсальної релігії в системі релігії католицької. За його словами соціальний ґрунт є ґрунтом святым, і католицька церква, нарівні з іншими релігійними системами і організаціями, мусить стати на службу кожній людині і народам зокрема.

"Свобода народів є Божим правом" — за цю правдиву і справедливую ідею заплатив чернець домініканин Савонароля, згорівши на кострищі інквізиції 1490 р. Патер Леппіх матиме більший успіх і щастя, бо сучасна трагічна криза релігійних і соціально-політичних систем є ідеальним ґрунтом для його справедливої боротьби.

На міжнародньому ґрунті і на українському зокрема появилася нова релігійна система, яка у своїй суті є синтезом всіх існуючих вже релігійних і філософських систем за виключенням усіх негативних і атеїстичних: Орден Бога Сонця, заснований і здійснюваний неопітом-ідеалістом проф. д-р В. Шаяном є релігією універсальною, вірою, основою на космічному досвіді людини. Але в українському суспільстві ця нова релігійна система має дуже мало прихильників, зате знайшла широке признание в західному вільному світі.

Наближаючись до основної теми, мусимо дати відповідь на питання, що таке релігія взагалі і то в її правдивому сенсі? Властиву відповідь на це питання дав нам найбільший англійський мислитель Томас Карлейл 112 років тому: "Я розумію релігію не як церковне віровизнання, яке людина визнає, предмети віри, які вона сприймає чи, інакше висловлюючись, практикує: не все це, і в багатьох випадках зовсім ні. Ми бачимо людей усіх віровизнань, сягаючих в більшості всіх степенів вартості і безвартісності у всіх (віровизнаннях), або в кожному з них. Це не є те, що я називаю релігією, це віровизнання й практика, які часто є тільки віровизнанням і практикою зовнішньої творчості людини з чисто аргументативної сфери її, якщо б аж так глибоко, як це. Але речі, в які людина практично вірить (і це є часто задовільне без самоусвідомлювання, набагато менше у відношенні до ближніх), річ, яку людина практично знаходить і вкладає у серце і знає безсумнівно, що визначає її життєві взаємини з цим містерійним Всесвітом, її обов'язки і гідність там. Це є в усіх випадках річ фундаментальна для неї і творчо визначає все інше. Це і є її релігія."⁶⁾

Цю безсумнівну і неможливу для заперечення універсальну концепцію Т. Карлейла, ортодокс обмежених віровиз-

нань, вважає і вважатиме своєрідним релігійним анархізмом, поворотом до поганства й т. п. Його релігію серця утворюють з серцем Медеї, з її навченою і примітивною любов'ю, жорстокою і безоглядною. Тим часом саме життя — в наше століття особливо — заперечує і відкидає всякий ортодоксизм — науковий, політичний, соціальний, мистецький, філософський і зокрема релігійний. Кожна система, жонглюючи більш чи менш вправно тезами Правди і Модернізмів, старається, часто насильно, встановитись і здійснитись абсолютним життям (Всесвіт, природа, людина), забуваючи при тому, що вона насправді є тільки складовою частиною його. Людина і створені нею системи можуть існувати і фактично існують у природі і у Всесвіті, але Всесвіт і природа не можуть існувати у тих системах. Людина є органічною частиною життя, а не його суб'єктом чи об'єктом. Тому всі системи, творені людиною, її боги, народжуються і вмирають часто не встигнувши навіть дійти свого апогею.

Якщо ми свідомо визнаємо і віримо, що Бог є один, то він мусить бути один і той самий для всіх віровизнань, всіх систем і взагалі для цілого Всесвіту. Нащо ж тоді релігійні й інші безглузді війни всіх систем, одної проти всіх і кожної проти кожної зокрема?..

Чи не на те тільки, що кожна з них хоче стати ортодоксом і абсолютним усього? На наших очах загораються блідим світлом і падають, як метеори, фальшиві пророки. Народжуються і падають їх боги. Бо абсолют життя є один, і ім'я його Бог. Він може називатись Озірісом, Зевесом, Юпітером, Єговою, Індрою, Перуном і ще іншими можливими іменами. Він є вічним, як вічною є людська душа з її незчисленими богами ("боги" в розумінні античних грецьких Муз). Тому то падають усі фальшиві системи, релігійні, політичні й інші. Який наївний був неронізм! Які до сміху наївненькі були бонапартизм, гітлеризм і сучасний російський сталінізм! А який засуд виносить Бог і історія усім імперіялізмам релігійним, політичним, расовим, індустріально-соціальним і навіть культурним та біологічним?!

Імперії не є вічні,
Бог є вічний.
Людина буде вічною,
Коли в огні Правди згорить
імперіялізм.

Системи, які намагаються стати абсолютним життям, які стають самоціллю, — абсолютизм і сучасні диктатури — зможуть стати тільки тоді Одним (і це було б зовсім можливе), коли б умер Бог. Тим часом Бог не вмирає і вмерти не зможе. Вмирають зате людські боги, і це саме є доказом абсолюту Божого

у нашому містерійному й науковому світі...

Щоб не бути осамітненим і зовсім одиноким, попросимо на допомогу індійського мислителя Рабіндраната Тагора. Його силлогізм буде прекрасним ключем до вищенаведених думок і він допоможе читачеві ще глибше вдуматися в їх зміст і значення. Особу Р. Тагора залишаю уважним читачам. Якщо читач віднайшов би свою істоту в ньому і його істоту в собі, то це було б його найбільшим досягненням у пізнанні єдності всесвіту й людини.

Нас цікавить зараз його силлогізм:

У смерті багато стає Одним;

В житті один стає багатьма;

Релігія буде тоді одна, коли
вмре Бог.

Яка подивугідна логіка! Неможлива для заперечення, як неможливе для заперечення саме існування. Правдивість її ясно бачимо на прикладі сліпого борування, жорстокого і руйницького, псевдокомуністичної релігії російських большевиків. Ставши самоціллю, вона всіма можливими засобами і силами, добрими і демонічними, хоче здійснитись абсолютним світу людини і навіть Всесвіту. Але щоб стати абсолютним, треба знищити універсальний космічний абсолют життя, треба знищити Бога, треба примусити Його вмерти. Чи це можливе? Чи колинебудь буде можливе?..

На прикладі похороненого нещодавно фашизму бачимо, розуміємо і відчуваємо в наших серцях, що це неможливе. Комуністична релігія в післявоєнних роках починає ставати на коліна перед вічно живучим Богом. Церкви всіх віровизнань на всій підсоветській території не вмирають і не умруть. Навпаки, вони наново встановлюються, примушуючи комуністичних богів офіційно признати свою поразку. І вже недалекий той час, коли ці боги будуть змушені умерти. Самогубство комуністичної релігії очевидне. Але постає друга небезпека, небезпека демонічних імперіялістичних (навіть релігійних) війн у майбутньому історичному процесі Евразії...

Чи буде можливість виникнення якоїсь іншої сили, що шляхом стихійних і організованих революцій поставить крапку всім імперіялізмам, цим демонічними силами історичного і загального зла? Чи зможе вона — ота інша сила — висунути ідеал Нової Людини на Новій Землі, повернути серця всього населення земної кулі до єдиного абсолютизму з гордим самоствердженням: *Dominus illuminatio mea!*

Гарячкове шукання отої іншої сили є найбільшою проблемою післявоєнної Евразії і цілого світу взагалі. Ця сила не буде ніякою системою, а тільки високою вірою у позитивний світ людини; буде вірою релігійної, соціальної, полі-

тичної, одним словом — універсальної толеранції людиною людиною і її світу.

Пригадаймо собі слова-ідеал такої людини як Герберт Наббарт: "Одна, велика, сильна, несамолюбна душа в кожному суспільстві буде здійснювати спасіння світу".

Очевидно, що вимушений "Кетман"⁷⁾ сучасної людини по цей і по той бік залізних завіс буде змушений умерти разом зі своїми фальшивими пророками й богами. Третя сила буде, без сумніву, силою таких великих душ, як Г. Сковорода, Т. Шевченко, Т. Карлейл, Р. Тагор, М. Ганді і всіх ще не об'явлених пророків майбутнього. Бо коли вмирають боги, Бог мусить заговорити устами пророків, об'являючи спасіння людства. В їх народженні сумніватись неможливо. Такий сумнів може володіти душами кволих інтелектуалістів-поплетачів негативного світу людини, про яких Реймонд Арон висловлюється:

... "Душевна криза заволоділа передовсім інтелектуалістами, які між утопійними пересудами і дефетистичними сумнівами не бачать ніякого посереднього вихідного шляху, проповідують, що Бог умер, а їхні власні Ідоли є настільки святі, що їх утрату вони не можуть переболіти."⁸⁾

Читачі напевно здивуються, що в цій статті не згадано української людини, її світу і її проблем. Говориться тільки про людство і Всесвіт. Така замітка буде зовсім не безпідставною. Проте, на думку автора, українська людина, її світ і її проблеми здобудуть у світі тільки тоді належне місце, коли ми говоритимемо саме про світ і людство — і нашу в ньому участь. Говорім частіше про світове українство, про світові універсальні ідеї української людини. Тоді напевне воскресне Г. Сковорода й українська людина, і молодь живитиметься не тільки журналістичним джазом.

Бо в душу української людини закладена прекрасна і свята Ідея, — **Ідея безкомпромісової боротьби Добра зі Злом**. (В. Ліпман і західня людина здібні навіть на далекойдучі компроміси Добра зі Злом). Ця ідея не тільки прекрасна й свята, вона правдива і сильна, як Бог, вічна і безсмертна. Володіймо нею в нашому практичному житті — і тільки тоді наші проблеми переставатимуть бути проблемами. Ідеал Савонаролі виступає в світовому українстві стихійно і спонтанно — мирне співжиття вільних людей і вільних народів — є навіть початки практичної боротьби за його здійснення. Це й зобов'язує кожен українську людину разом з усі-

ма позитивними силами світу людини працювати і боротися за здійснення-втілення цієї святої Ідеї в життя, в його найкращі прояви і об'явлення.

* * *

Ця моя маленька праця на перший погляд видаватиметься хаотичною і перервантою прізвищами й цитатами. Проте вдумливий читач зможе знайти без великого труду гармонійну єдність часом зовсім не пов'язаних між собою думок і цитат. Добре було б поцікавитися літературою і біографіями авторів, які використано в цій праці. Це дало б змогу читачеві створити собі власний образ і розуміння проблем світу й людини.

Це теж багатий матеріал для дискусій, і я дуже радо послухав би голос нашої думаючої молоді.

1) "Die am Leben zerbrachen" — Will Berthold, 1953.

2) Термін — **позитивний світ людини**, вживаний у цій праці, немає нічого спільного з напрямом у філософії т. зв. позитивізм (лат. positivus). Позитивістична концепція, система філософії, а точніше окреслення — система Августа Комте, визнає тільки факти і закони, встановлені строго науковими методами, виключаючи можливість метафізичного і теологічного впливів. Позитивізм став свого роду релігійною системою і належить до груп механістично-матеріалістичних концепцій минулих століть. (Див. Фредерік Гаррісон, Йозеф Дітцен і ін.) Термін "позитивний — негативний" у цій праці рівнозначний позитив-негатив у фізиці, плюс-мінус у математиці, Добро-Зло в теології, літературі і т. д.

3) **Волтер Ліпман** — чільний американський публіцист і політичний коментатор, який вірить в можливість мирного співіснування комуністичної й капіталістичної систем і є речником радше "політики стримування", ніж "політики визволення".

4) **Felix Valyi** — "The psychology of Asia", 1927.

5) "India and the Durbar" — Empire Day Edition of the Times, 1911.

6) **Thomas Carlyle** — "On Heroes, Hero-Worship and the Heroic in History", 1841.

7) **Cheslaw Milosz** — Ketman oder die Kunst des inneren Vorbehalts — "Der Monat", Heft 57, Juni 1953.

8) **Raymond Aron** — "Les guerres en chaine", 1953.

В. Ів. ГРИШКО

РУБІКОН ЕМІГРАЦІЇ**Наші внутрішньо-українські взаємини на тлі нової національно-політичної ситуації України сьогодні****(Розділ з книжки “Україна сьогодні і ми”)**

Треба прямо сказати, що картина нашого українського життя на еміграції не тільки не відповідає тій картині доконаної всеукраїнської соборности, яку ми бачимо на Батьківщині, а навпаки — ця картина тут є чимось цілковито протилежним.

Як відомо, в Україні сьогодні ми маємо не тільки факт доконаної всеукраїнської соборности (хоч і не в повній відповідності до українських етнографічних кордонів), але маємо також факт здійснення цієї соборности на засаді єдиноподержавної уніфікації і **централізму** у формі влади Києва, хоч і в підлеглості Москві. Не зважаючи на той факт, що ця соборність є соборністю окупанції, принцип київського централізму надзвичайно сконсолідував сьогоднішню українську націю в одному природньому державно-політичному організмі, що повністю своєю формою відповідає тому образу української єдиноподержавности, за яку ми боремось.

Власне оцей формальний київський централізм, як база сьогоднішньої доконаної соборности України, є велетенським позитивним здобутком України в останній війні — здобутком, що його ми ні в якому разі не сміємо втратити. Адже маємо не тільки здійснення соборности, але й досягнення найвищого ступня соборности — єдиноподержавної централізації, тобто — те, чого всі модерні нації світу в своїй історії досягали ціною найбільших національних зусиль. Українці сьогодні дістали це ціною тотальної неволі під одним окупантом. Дорога ціна, але не дорожча, ніж напр. бісмаркове об'єднання Німеччини “залізом і кров'ю”, чи московське “собіраніє Русі” шляхом кривавих “по-

кореній” своїх же одноподержавних Новгородів і Пскових. Ні, соборність сьогоднішньої України на базі київського централізму — це, безперечно, український виграш, значення якого для української боротьби за державну самостійність тяжко переоцінити. В кожному разі в свідомості і психіці сьогоднішніх українців на Батьківщині цей факт відіграє таку роль, що в зв'язку з цим сьогодні можна вже сміло твердити: рубікон українського історичного прокляття роздвоєности по лінії кордону “схід-захід” сьогодні вже остаточно перейдено. В порівнянні ж із нашим емігрантським станом соборницької свідомости сьогоднішня Україна стоїть від нас щонайменше на пів століття попереду.

Справді, як виглядає наша соборність на еміграції в порівнянні із станом на Батьківщині?

В той час, коли на Батьківщині сьогодні вже не існує ніякого внутрішнього поділу українства на “східне” і “західне”, на підсоветське й позасоветське і т. д., на еміграції цей поділ не тільки існує, але він, навіть, спеціально плекається, поглиблюється й доводиться до такої гостроти, що перетворюється часом, навіть, на стан лише трішки прихованої внутрішньо-української громадянської війни. Створюється зовсім певне враження, що в цьому відношенні наша еміграція перетворюється в своєрідний музей, де старанно зберігається все те, що вже віджило й зникло на Батьківщині. Але коли тут зберігаються дійсно деякі вартості, що їх знищує на Батьківщині окупант, то про таку “вартість”, як поділ за старими кордонами, ніяк не можна сказати, щоб це було варте збереження.

Та коли цей поділ ще існує на

еміграції в побуті, то це ще пів біди, бо це річ зрозуміла, оскільки йдеться про доживання свого віку поколінням, яке однак переробити і не можна, і не варто. Але головна біда в тому, що цей поділ — це основний поділ нашої емігрантської політики, хоч ця політика й переповнена аж через верх заявлено-нудотними деклараціями на тему “соборності”. Досить лише трішки уважніше й одвертіше приглянутись до нашого політичного життя на еміграції, до наших політичних суперечностей, взаємообвинувачень і взаємопоборювань, як ми відразу ж ясно побачимо, що за всіма зовнішніми декораціями фраз про протиставлення т. зв. „революційного” табору — “опортуністичному”, “принципіалізму” — “кон'юнктуризму”, “краєвої орієнтації — “емігрантщині” і т. п. криється ніщо інше, тільки підпільне животіння старого провінційного кордону й старого поділу на “ми” й “вони” саме за цим кордоном.

Справді, ми бачимо, як час від часу в протиставленні одного табору другому цілковито міняються, як у руках спритного фокусника на цирковій сцені, поняття “революційності” й “опортунізму”, “принципіалізму” й “кон'юнктуризму” і т. д. і те що вчора було ознакою “революційності” для даного табору, сьогодні відкидається ним, як “опортуністичне”, і навпаки — те, що було вчора “опортуністичним”, сьогодні підноситься як “революційне”, аж до смішного самозаперечення.

Все залежить тільки від того, до кого відноситься в даний час дане поняття. Якщо це відноситься до “них”, тоді це зле, якщо ж відноситься до “нас”, тоді воно добре. До гротесковості яскравим прикладом цього служить уже згадувана метаморфоза політики відомого “революційного” середовища в відношенні до однієї й тієї ж самої акції з боку УКК і з боку УНРади. Як бачимо, зовнішні налічки тут ніяк не можна брати на поважно. Натомість треба приглянутись до речей, які є незмінними, а постійними ознаками двох протиставлених таборів у політичному житті нашої еміграції.

Які ж ознаки і який їхній вплив на наше політичне життя?

Будьмо одвертими й ширими і назвімо речі прямо їхніми іменами, бо при всій неприємності оголення “колючої” правди, її в політичному житті треба брати в такому вигляді, в якому вона є, а не в гарних, але самообманних “папірцях”.

Правда ж виглядає так, що ми дійсно маємо на еміграції два табори, але різниця між ними полягає передусім у засадничій постановці і в практичній розв'язці питання української соборності на еміграції. З одного боку маємо табір всеукраїнської соборної політики, об'єднаний на базі всеукраїнського державницького централізму, втіленого в реконструйованому на еміграції державному центрі соборної України з живою традицією нашої державності й соборності, символізованих в загально всіма нами визнаваних і ша-

В НАС МОЖНА ЗАМОВИТИ:

1. Комплет журналу “Молода Україна” від числа 4-го (перші три числа повністю розійшлись).
2. В. Ів. Гришко — “Україна сьогодні і ми” — ціна 0.75 дол.
3. Р. Лісовий — “Розлам в ОУН” — ціна 0.75 дол.
4. Ю. Шерех — “Думки проти течії” — ціна 0.75 дол.

Замовлення слати на адресу:

MOLODA UKRAINA,
191 Lippincott St., Toronto, Ont., Canada.

нованих актах 22-го січня в Києві. В цьому таборі, що його політика побудована на концепції протиставлення сьогоднішній формальній державності соборної советської України — фактичної державності соборної Української Народної Республіки, маємо таку картину співвідношення політичних сил різних частин всеукраїнської соборної цілості, коли це співвідношення більш менш відповідає тому станові, який визначає і сьогоднішню всеукраїнську соборну дійсність на Батьківщині. Тож маємо не тільки табір з природнім центром орієнтації на Київ, але маємо також і таке природне підпорядкування малого великому, чи вірніше, частини — цілості, при якому основний принцип справжньої, а не фіктивної, української соборності, тобто принцип київського централізму, є реальністю, а не пустою фразою. З другого ж боку маємо табір, чи навіть два табори, законсервованої політичної інерції більш-менш одного ідеологічного руху, обмеженого однією, визначеною старим, історично вже перекресленим, провінційним кордоном, частиною української території з її специфічними, витвореними вчорашньою, а не сьогоднішньою дійсністю, проблемами. І при всій декларативній орієнтації цього табору, нібито, також на Київ, фактично і практично маємо тут кружляння навколо орієнтаційної точки, якою, на жаль, є навіть і не Львів, а якийсь невідомий бункер під Сяноком.

Звичайно, справа не в цьому нещасному, хоч і трагічно-героїчному бункері під Сяноком. Невідомі лицарі-мученики цього бункеру — люди чесні, безкорисні й скромні. Вони виконують наказ свого національного сумління так, як вони в певних обставинах вважали за потрібне й можливе. Ніяких інших претензій, крім святого бажання визволити свою Батьківщину, в них нема. Але справа в емігрантських політичних спекуляціях певних людей на символіці цього бункера. Справа в

спекуляціях людей, що для них головним є не сама визвольна боротьба, а питання про те, хто, мовляв, “очолює” цю боротьбу і які політичні привілеї на еміграції належать тим, хто, мовляв, “представляє” цю боротьбу за кордоном. Це спекуляції людей, для яких “революція” починається з того, чим вона звичайно кінчається, тобто — з утворення “влади”, яку вони так і називають — “влада воюючої України”. Але біда ще й не у самому творенні кимось своєї власної “влади” на базі своїх власних локально-політичних явищ. Біда в тому, що за всім цим криється ніщо інше, як передусім тенденція до локально-провінційного паралелізму в українській політиці на базі егоцентричних претензій щодо всеукраїнської цілості того, що за своєю природою є й може бути тільки підрядною частиною в загальноукраїнській політичній композиції. І ця біда — це, звичайно, ніяке не “краєве”, а чистісіньке суто-емігрантське явище.

Біда ця полягає в тому, що політика середовищ, які вважають себе на еміграції т. зв. “представниками краю”, побудована в основному на концепціях, властивим втіленням і символом яких є визнавані тільки одним ідеологічним середовищем його ж т. зв. “державні акти” у Львові і в Криниці. В кожному разі в діяльності цих середовищ маємо таку картину співвідношення політичних сил і тенденцій різних частин всеукраїнської політичної цілості, коли це співвідношення є прямим запереченням тому станові, який визначає сьогоднішню соборну дійсність на Батьківщині. Тобто — маємо тут не тільки неприродне підпорядкування великого малому, цілості частині, а й взагалі ототожнення явищ і фактів, характерних для специфічної проблематики однієї малої частки, з явищами й фактами всеукраїнської цілості. І, навіть, більше: маємо підміну одного другим і зведення всеукраїнської політики до політики одного ідеологічного руху однієї специфічної

частки в сьогоднішній українській дійсності. Практично ж маємо фактичне протиставлення принципів київського централізму, як у сьогоднішній советській формі на Батьківщині, так і в тій формі, в якій цей принцип реалізується в концепції табору, об'єднаного навколо державного центру УНР — протиставлення дійсно “краєвого”, а не всеукраїнського варіанту української політики.

Так виглядає картина поділу нашої емігрантської політики в площині реалізації ідеї української соборності. І саме в цьому полягає основний сенс тієї одвертої пропаганди двоподілу, двоторовости, двоцентровости і паралелізму практичної політики, що є основною суттю діяльності наших “революційних” самореклямників на еміграції. Практично самозаперечені ними ж фрази про “революційність” і “опортунізм” при фактичному дублюванні однієї і тієї ж самої політики на еміграції, що її проводить і перший наш табір, все це є тільки прикриттям для того, щоб приховати одне: боротьбу за пріоритет свого табору. Вирішальну роль при цьому грають, звичайно, не так політичні, як скорше психологічні моменти. Вся справа в тому, що до “своїх”, за ознаками не лиш партійної, а передусім провінційної і конфесійної приналежності, є довір'я навіть у тому випадку, коли йдеться, навіть, про досить таки сковзку акцію на міжнародно-політичному форумі, але цього самого довір'я нема до інших, не “своїх”, хоч би, навіть, їх акція була й більш певна та успішна для української справи, ніж попередня.

Але не можна ні в якому разі думати, що перешкодою до здійснення всеукраїнської соборності в нашому політичному житті на еміграції є тільки залишки провінційної відрубности тих українських емігрантів, що персоніфікують собою, так би мовити, Сянок у протиставленні до Києва. На жаль, треба ствердити, що в такій же самій мі-

рі, а часом навіть і більше, за такий жалюгідний стан нашої соборності на еміграції відповідають якраз ті, що, як представники Києва, представники центрального осередку українських соборних земель і його природнього централізму, мали б бути найбільш з'єднуючим, отже — централізуючим чинником на еміграції. З боку представників цієї частини нашої еміграції маємо часто також дивовижно-незрозуміле ігнорування значення в загальній композиції українського політичного життя фактів, явищ і людей тих частин сьогоднішньої України, які новим, дев'ятимільйоновим поповненням влилися в загальноукраїнське підсоветське життя сьогодні.

Говорячи про сьогоднішню українську дійсність, ми вже відмітили раніш особливе велике політичне значення колишніх західньо-українських земель і людей в цілості сьогоднішнього політичного життя нашої Батьківщини — значення ферментуючого чинника національного спротиву і сили, якій може в найбільшій мірі мусимо завдячувати факти останніх поступок і жестів Москви в сторону українців, що, безперечно, стримує процес ліквідації української формальної суверенности і скріплює українські національні позиції в підсоветському світі. Коли ми говорили про той опір, головню в новоприєднаних західньо-українських областях, наслідком якого було усунення Мельнікова й офіційне засудження фактів русифікації, висунення на керівництво місцевих українців і т. д., то ми мали на увазі, між іншим, також той опір, символом якого є, власне, отой невідомий бункер під Сянком, про якого ми вже згадали. Безперечно, цей невідомий бункер і ті невідомі українські люди, що там гинуть, коли брати це не в пляні емігрантських спекуляцій про “другий політичний центр”, а в пляні загальноукраїнської оцінки цього явища, як одної з форм невгасаючої української визвольної бороть-

(Закінчення на стор. 39)

Петро Карпенко-Криниця

ЛЮДИНА ІДЕ КРІЗЬ НІЧ

(Із збірки "ПОЕМИ")

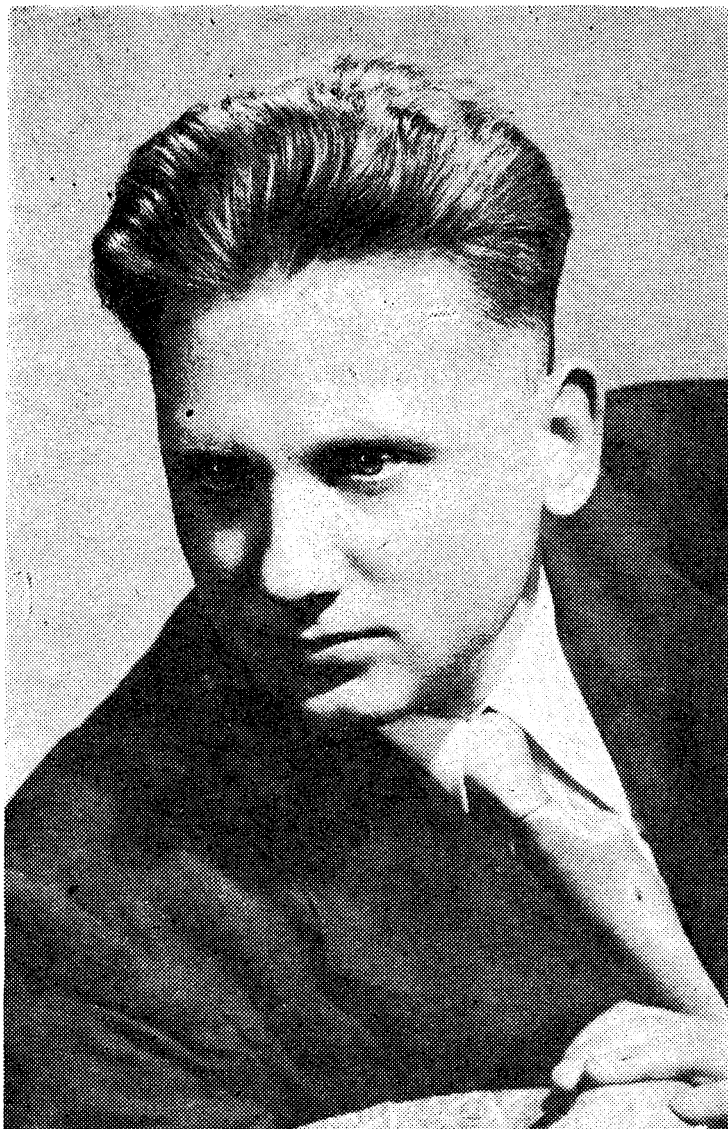
Вони чітко різьбляться переді мною: не подібні до багатьох, трагічні й ширі, і я бачу турботне, але чисте, як барвіста веселка, дитинство їхнє, молодість... Повільно, в заснулої бурі позичивши спокою, проходить Валерій. Це він, під Марсом народжений, занадто рано полюбив баталістичне мистецтво і свій наряд, гартований у загравах баталій. І вже в юній підсвідомості його озвалося непереможне бажання: стати добрим вояком, дійти до генерала, маршала... Замислився Терентій Хміль, і, мені здається, я навіть чую струмування його мислей про вселюдське братерство, чудесну гармонію безмежного всесвіту, романтичне прийдешнє. Так, він з дитинства був закоханий у поезію, хоч і не Маяковський, а образ Тіртея уявлявся йому ближчим на крутогір'ях до абсолютної правди... Чорнява Зоя підводить суворо-блакитні очі і дивиться просто в мою душу. Ох ця Зоя! Вона здавна шукала дивної єдності протилежностей, і на зміну Енгельсу з'являвся Кант і Конт, Прудон і Гегель, шикуючись у стосах її книг. Для неї філософія зробилась — як подруга.

Мов прекрасні парості одного клімату, окріпії на одній вулиці, вони з усіх сил потяглися до сонця своїх прагнень. Та зненацька зашуміла смертоносними крилами війна, крутіж подій вирвав їх з родючого ґрунту, розпорошив і, коли охололо попелище боїв, кожен з них у свій час і кожен по-своєму зрозумів, що безповоротно заблукав у світ власної катастрофи і опинився за бортом життя.

Тепер вони допивають не з принадних казок, а з келеха дійсності гірке заморське вино. Багато чого змінилось в них за цей час і може більше ніж треба посріблилось волосся на їхніх буйних головах, тільки ж — чи так здавалося їм? — полуміння дружби залишилися по-давньому незмінним. І знову, чисті у взаєминах і вже цим незрозумілі для довілля, Терентій Хміль і неспокійна Зоя оселились на одній вулиці, в одному будинку гнітючо-хмаросяжного міста, тужачи за Валерієм, що десь борсавсь, не здаючись, і горів окремо. І ось одного разу...

Зночіло... Зір тремтіння пурпурове
У шибах квітне маком огняним.
Ростуть слова — уночіша розмова,
І пахне цигарковий дим...
І темені просмолена ліврея
Висить... Сухі ворухаться уста.
"...В фотелі — Зоя. Може перед нею
Світанок юні дальньої устави...
Її педінститут і рідне місто...
Привиділася мандрів далина...
Гроза війни — жахотна, громовиста...

І з "остівцями" в поїзді — вона...
Але очей суворі блискавиці
І серця крик — з'єднались в одне:
— Так ти надій плекаєш синю птицю,
Яка твій вирій завтра не мине?
Себе зарадно дуриш і радієш?
Скажи, не видко вам, таким, як ти:
До берега знадливої надії
Підпалено мости,
Поріддям тих, що мантию свободи
Вдягли для дурнів — тільки на парад?..

Мій шлях ішов — крізь лоту непогоду...
 Я лиш тоді оглянулась назад,
 Коли Європи збішені вандали
 Внесли в наш край безум'я хоругв,
 І до Держави шлях нам перетяли:
 І ешафот, і розстріли, і кров...
 Було потрібно більшого?.. В розпуці
 Я все ж не йшла назад, а — уперед...
 Іще жила надією: Конфуцій
 І Лаотсе, Христос і Махоммед,
 І хто там ще?.. Я пізно зрозуміла,
 Пройшовши вздовж і впоперек цей світ,
 Що справедливість — фікція... Могила
 Серед хрестів на цвинтарі та плит... —
 (Димка цигарка згаснула. Валерій
 Черкнув сірник — і огник затремтів)
 — І полюбила знов я не химеру:
 Свою весну, загублену, як спів...
 І землю... Землю зоряну, якої
 Не замінить митарством чужини...
 Ну, так, звичайно: буде час двобою
 Світів, у шквалах вирвистих війни...
 Ти ж, ідучи в ватагах інтервентів,
 Нестимеш волю? Здійснення надій?
 Тоді — чиїх, для кого?.. Ех, Терентій,
 Поет ілюзій... Слова чародій!..
 Що ж, грайся в жмурки! Райдугою слави
 Вінчай свою убогу кожну мить...
 Я жити в джунглях цих не маю права
 І взагалі не маю права жити...
 Хоча б, як жінка... Досить!... —

Зоя встала
 І підійшла шелестко до вікна.
 В'язалась сітка сутінків... Помалу
 Густіла ніч — студена, мовчазна...
 — Чортівська ніч, — окреслення
 не хибне
 Цієї тьми... А втім — і в цьому жах:
 В моїм Учора більш я не потрібна,
 В моїм Сьогодні — зайва і чужа... —

— “І я пішов... Ти чув напевно кроки...
 Як Зоя в дверях повернула ключ...”
 Але Валерій інше чув: неспокій
 В душі збиравсь, як тьмяний гомін туч...
 В очах, здавалось, крутяться скажено
 Колеса днів: порошні, сірі... Він,
 Терентій Хміль, і Зоя... І зелене
 Дитинство... (Дружбі ж вірні, як один,
 Вони росли у місті... Спільні речі
 Єднали їх — розраду матерів).
 Під ним канапа скрипнула старечо
 І він зідхнув. Цигарку запалив.
 Думки ставали звірами, безжально
 Втикали кігті в мозок, і крізь біль
 В душі Валерій чув Отчизну дальню,
 Свою Отчизну — в шумі міст і піль...
 Озавсь Терентій, лежачи на ліжку:
 — Чому примовк, мій гостю, друже
 мій?..

— Уява наших літ бурунних книжку
 Розкрила знов на трасі кам'яній... —
 — Приймай життя таким як є. Надія
 Хай буде нашим гаслом! На землі
 Нема нічого вічного... Стихія
 Закони змінні креслить ув імлі
 Століть, років і тижнів, що тропою
 Маршують вічності у вічний сон...

Переступити гордо неспокою
 Та безнадії мрячний рубікон —
 Це вже півуспіх твій і мій, і всіх, що
 В Заокеання вгрузли, і на цім,
 Як твердить Зоя, йдейнім кладовищі
 Ковтають віскі з усміхом гірким... —
 — Капітулянтство!.. Дим — у світлі очі...
 Для гасла “якось буде” — це не час,
 Коли себе ми виправдати хочем
 Перед людьми, що прийдуть після нас...
 Лиш розквіт націй гнічених — дорога
 В прогрес... Тому, Терентій, зрозумій:
 Надійсь і жди — утвердження знемоги...
 Але й тікати в прірви шал сліпий —
 В минуле йти, як Зоя — божевілля...
 Мов знамено величне і святе,
 Наперекір світам п'їтьми й свавілля
 Я бачу третю силу, що росте
 І наше місце — з нею. —

“Умираю...
 Гангстери душать!.. Гро-о-ші...” —
 проквилів
 Півсонний голос розпачу й відчаю,
 І за стіною вмер у хащах снів.
 — Про третю силу (тема фантастична!)
 Я змайструвати можу тільки вірш,
 Хоч оптиміст либонь і не трагічний,
 Як і безумство сміливих, повір,
 Для мене лиш безумство —

більш нічого,
 Якщо не хворий алкогольний сон...
 Змішання рас і націй — ось дорога,
 Що у новий веде нас Вавилон...
 Впрягтись лояльно в віщу колісницю...
 Крізь рокіт бомб і чад, і пустирі
 Брести на Схід, надії синю птицю
 Вітати у перших полисках зорі —
 Чи це...

— Терентій, друже мій, істерій
 Оберігайся... Історія ішла
 І йде шаблями розпаду імперій,
 В змаганнях волі з пагубністю зла... —
 — Я єсть поет нового Вавилону,
 В якому світ — імперія одна,
 Одна сім'я: лакеї і барони,
 Народи й раси, вітки й племена... —
 Валерій бризнув сміхом. — Золотисті
 Плоди на кронах верб... Самообман!
 Патент на право оргій морфіністів... —
 — Чекай! І це вже краще, ніж туман
 Твого завулку, плач Єзекеїла,
 В якого тогу вбратись хочеш ти
 В наш час намарно... —
 — Хмелю, третю силу
 Круті ведуть дороги до мети —
 Це правда... Потім... Був би в цім

полоні
 Бридких інтриг, лукавства і скорбот
 Хтось інший — взяв би мавзер і —
 до скроні...
 Ти розумієш?.. От.. —

Зима. Хуртеча. Куриться світанок
 У танці вітру білого — в снігах.
 Слідів немає... Тільки дивний страх,
 І кроків скрип — не знада забаланок:
 Це будь живим чи мертвим на плянети...
 Військове авто. Двоє. — Документ! —

Два тихолунні постріли... Момент
Людське життя затримав у секреті.
І знову кроки... Вітру придорожне
Ячить шугання.. Снігу білизна...
Гудуть узліски... Ближчає вона,
Кордону смуга — прагнення тривожне...
Продзеленчав трамвай. І повернувся
На другий бік Терентій, захропів...
І вже: весна під вікнами в цвіту вся...
Кімнати кут, освітлений напів...
І силоети постатей, і слово
Тверде гримить, як викутий метал:
Засів моралі й правди трибунал
Судить судом своїм безпомилково.
“...На вигнанні у партії когортах
Р-революційних діють вороги!
Ми їх повинні вибити до ноги,
Загнать на той світ — виплеканців
чорта.

І на цека засіданні оцьому
Нехай Валерій скаже, як він міг
До комсомолу тут шукать доріг...
Знаходить наших спільників у ньому...”
Ревнуло десять голосів: — Дешеві
Його кличі.

— Це згубні манівці!
— Нехай повторить твердження оці!
— Він більшовик!
— Направду! Він більшовик!!
— Спокійно! Зараз виступить

Валерій. —
Усі припишкли. Тиша залягла.
І він ступив два кроки до стола
І розпочав: — Розкриті навстіж двері
Мені були в житті і всі дороги
У поривкій країні нашій, там,
Де гуркотять стотисячні міста
І де степи розорано розлогі.
Та не іржа амбіцій, не портфелі,
Як вам, було для мене головне:
Щодня й щоночі мучили мене
Людей довкіл обличчя невеселі. —
“Азефа учень виразно в розпуці” —
Хтось прошипів і хтось докинув: “Так!”
— Я в місті зріс... Я знаю всі міста...
Для мене місто — серце революцій...
І знаю я: ростуть у комсомолі,
Цареубивці, помстою живі,
Готові в битви вирушити нові,
Щоб сад розцвів загубленої волі... —

Один, мов корок з пляшки, із розкритих
Дверей Валерій вискочив. — Нехай
Я буду ворог вам! — Весни розлита
Німе синь...

Видзвонює трамвай
І верещить, і котить гуркотіння
Повз дім — у ночі сонну мряковінь...
Терентій трохи знітився...

Осіньне
Курличе небо, тоне далечінь
У золотій метелиці — у листі,
Що кружеляє тихо — за вікном...
Немов чаклун, з опущеним чолом
Сидить людина в позі урочистій
Біля стола, схилившись непорушно
Над папірцем... Проклятий папірець!
З вікна потяг вологістю вітрець,
Але було редакторів душно...

О, Україно! Битись тяжко й жити
Для тебе, рідна... Зрадники, хруні
Порозвелись, як черви навесні...
Проста ось справа, тільки ж розбери ти:
Конверт — як треба... Аркуш

— анонімка:
“Ещо, предатель родіни, живйощ?..”
Терпкі слова погрози: “Не уйдьощ!”
Бо куля жде, а може й гостра фінка...
Узявши в руку аркуша зелений
Квадрат, вдививсь Валерію в лице
Редактор. — Чом, ви виясність, ось це
Прийшло до вас, а не, скажім, до мене?
В мені ж, їйбо, нуртує найлютіша
Озлоба й гнів до всіх большевиків. —
Очей вогонь прижмурених розцвів,
І він всміхнувся вимушено. Тиша.
Валерій: — Пане, лист цей друкувати
У “Ріднім Слові” зволите чи ні? —
Цвіли очей прижмурених огні...
І ось летить “під три вітри” з кімнати
Валерій, насміх чуючи позаду:
— Ну, й активіст!

— Людина не проста...
— Сфабрикував підступного листа:
Звичайна гра у відданість і зраду!..
Здалось — рипучі східці під ногами
Тріщать, неначе вилеганий хмиз.
А він все нижче,

Нижче,
Нижче,
Вниз! —
І вибіга з будинку.

Сонце. Гамір.
Спинивсь один... І вже його немає:
В прудких потоках вулиць не знайти...
Линяє день... Прямує на мости,
На хідники, на брук, де не стихає
Автомобілів гуркіт, на алеї
Прямує скверів, парків і садів
Під голосисті сурми журавлів
У червіньково-сяючій керей
Прозябла осінь. Хиляться дерева
У жовтім смутку. Шастає, немов
Заблуда, вітер. Ніби кров,
Горить на вітрі далеч янтарева.
“Рятуйте!.. Душать!.. Гро-о-ші...” —
за стіною

Зпросоння вирвавсь голос.
І в цю ж мить
Поворухнувся Терентій, з головою
Сховався під ковдру...

Вечір... І блакить...
І на столі тускніють сонця плями,
Згасає в шибях — сонце... —

Що ж тепер? —
— Окей! Чому задумалися, сер?
Ви перейшли кордон... Ми —

друзі з вами...
Це лиш формальність. Наша установа
Не емгебе... Пропоную — альянс...
Так от, чи азійський ренесанс,
Оця ідея, в вас не випадкова? —
— Відповідаю: ні! У Хвильового
Вона в душі м'ятежній проросла...

Гримуча ніч, беззоряна і зла,
Мов океану стогін грозового,
Дерев співких колише верхів'їтя.

Кальна дорога лащиться, як п'ес,
До ніг... Землі дудніння, шум небес,
Бездня тьми на грані передліття —
Немов одна симфонія... Валерій
Бреде наосліп, ніби в чорну твань,
В еміграційну ніч, у глухомань
Пустелі душ, у хиже царство прерій...
Один, як палець... Лащиться дорога
І кличе й що це?.. Де, ну, де ж вона?..
І перед ним — базальтова стіна...
Тупик... По струнах нервів б'є тривога...
Валерій тяжко дише. У долоні
Холодний мавзер блиснув, і тремка
Зробила рух осмислений рука,
Його піднісши байдуже до скроні.
Відлунний гуркіт... Крик розлився

дзвінко...

І пробудивсь Терентій Хміль.

Бліда,
Мов кволий промінь, власниця будинку
Стояла в дверях. — Чуєте ж?.. Біда!..
В своїй кімнаті... Зоя покінчила

З собою, газ відкривши... Йдіть
хутчій!.. —

І захиталась тиша споловіла
В очах, і — все у тиші гробовій...
До вогких шиб ведмедем сиволапим
Туливсь туман... Як слід не розсвіло...
Де спав, на темно-бронзовій канопі,
Дитинства друг — нікого не було —
Лежав паперу клопоть... "Серед ночі
Я не хотів тебе будить. Пробач,
Що так зникаю в темряві пророчій —
Нової сили, днів нових сурмач.
Ми неодмінно стрінемося скоро.
Моє вітання Зої. Будь здоров!"
І він відчув, як виструнченим хором
В нім заридала, схлипуючи, кров;
Свою відчув самотність, трепіткого
В безтямі серця моторошний крик...
Неначе жмуток розпачу жаского,
Терентій в двері кинувся — і зник.

І стало порожньо, до розпачу порожньо в кімнаті, в моїй душі, у всьому
всесвіті. Я відчув, не міг не відчуті: обірвалося щось у грудях — боляче, різко,
безжально, і тоді зрозумів: Зоя — моя єдина пристрасна любов, може навіть
більше ніж любов, якої ніщо не поверне, і якої ніколи не побачу, йдучи назустріч
своєму безумному кінцю.

Лишилася порожнеча, неспокій Зоїної муки і в кожному будинку... газ.
Бариться світання — йому поспішати нема куди. Тоскно шелестять хвилини,
і я скоро, в чорному одязі фабричного робітника, відійду на працю. А покищо
примикаю повіки і бачу: Терентій схиляється над холодним трупом своєї това-
ришки. Він осамітнений, гармонійність почуттів його порушена, Вавилон роман-
тичного прийдешнього затуманився вологістю в широко розкритих очах. Щось
неусвідомлене й жорстоке перекреслило його дружбу і він, шукаючи правди й
рятунку для всього людства, не врятував близької для себе людини. Думки про
Валерія, що як раптово з'явився так і зник — не приходять. Вони, гострі й важкі,
надійдуть пізніше, і моє серце битиме тривогу: я не знаю, чи спроможеться Те-
рентій Хміль піти за Валерієм, коли зустрінуться в завії подій — однією доро-
гою, як друзі, якими вони досі були. Цього може не статися і тоді буде боротьба
і буде кров. І, якщо переможцем вийде Терентій, одного дня (не важно коли
саме) він обов'язково витягне з кишені бравнінг і поставить крапку над власною
сірою й нецікавою історією, що зветься життям — без жодного вагання, як став-
лю її зараз я на сірий папір.

Чикаго, січень, 1953.

ЗАКЛИК ДО ЖИТТЯ

Поема "Людина іде крізь ніч" — один з новіших, позначених пристрасним шу-
канням доріг у емігрантському бездо-
ріжжі, творів П. Карпенка-Криниці. Міс-
тимо її як твір, що зображує внутріш-
ній конфлікт молодої, думаючої над
проблематикою наших днів, української
людини з застояною безперспективністю
емігрантської дійсності, з чужим її ду-
ховості стилем і укладом американсько-
го життя.

Вважаючи П. Карпенка-Криницю по-
етом потужного звучання і цілком ро-
зуміючи нотки трагізму в його рядках,
трагізму не надуманого, а справжнього,
ми, однак, не можемо не зазначити,
що не згодні ні з його, однобічним спо-

собом сприймання навколишньої дійсно-
сти, ні — тим більше — з висновками
поеми. Безперечно, ми ніколи не сприй-
матимемо, як свою, американську дій-
сність з її всевладністю долара, з її —
в широких масах — духовим приміти-
візмом; ми з колиськи виховувалися інак-
ше. Але чи буде далекоглядним бачити
в Америці тільки те, що бачить автор
поеми, і не бачити іншого, того, за що
її названо країною свободи, не бачити
її справді подивудігних успіхів у бага-
тьох ділянках життя?

Герой поеми Валерій є, здається, ви-
разником ідеології самого автора. Ідео-
логія не зовсім ясна, але в загальному
зводиться до ставки на реально неісну-

ючу "третю силу" у майбутньому конфлікті двох світів, до невіри в справжню зацікавленість західного світу долею поневолених народів, до надії на комсомольську молодь на батьківщині, в рядах якої "ростуть царевбивці".

Щодо західного світу, то автор, можливо, має в дечому рацію. Дотеперішня західня політика є виявом або катастрофальної сліпоти в національних проблемах, або їх свідомою ігнорацією. Однак немає підстав думати, що ця політика не підлягає чи не підлягатиме зміні. Щодо ставки на комсомольську молодь, то вона може бути тільки обмеженою. Практика минулої війни показала, що ця молодь пішла не одним шляхом, а в основному трьома: шляхом Позичанюка, шляхом Терентія Хмеля (щоб не називати конкретних імен, яких безліч) і шляхом, скажімо, такого собі не за страх, а за совість комсомольствуючого й досі в Києві В. Речмедіна, автора блюзнірських пашквілів на все національно-українське. Може найменше пішло шляхом Зої. І це, без сумніву, добре.

Наприкінці поеми автор каже, що коли в майбутньому Валерій і Терентій Хміль зустрінуться, то Хміль навряд чи знайде в собі сил піти за Валерієм — і тоді напевно "проллється кров". Ми не бачимо причини до цього. І Валерій, і Хміль мають власну правду, і ці дві правди, здається, не виключають одна одної — якщо навіть по-кантівському вважати трагедією, що одна правда перебуває в конфлікті з другою правдою. Щодо зневіри, відчуття своєї зайвості в сучасній дійсності, того відчуття, що приводить деякі думаючи одиниці нашої молоді до газу чи до бравнінга, то воно в Зої передчасне й невинуватне, хоч трагічно-шире, як передчасним було й самогубство зневіреного подружжя Цвайгів за два роки до визволення їх батьківщини.

Нижче подаємо скорочено звернення німецького письменника Цукмаера до друзів з приводу смерті Стефана Цвайга. Воно стосується й до тих, що, як Зоя, не мислять свого існування без Батьківщини і трагічно сприймають дійсність, що багата не тільки трагізмом, але й перспективами завжди незнамого "завтра".

Ред.

"Рішення вмерти є невисловленим правом кожної одиниці. Коли людина рішається остаточно і рішення це припечатане смертю, тоді не треба питати, чи вона зробила правильно, чи ні. Бо тут нема жодного іншого мірила та іншого права, крім

власної свободної волі. Але для нас, яких факт смерти порушив до самих глибин, виринає питання суті нашого дальшого життя.

...Зрадлива думка — в самотині та гордості взяти чашу з отрутою... хоча це може бути спосіб скинути з себе ненависний тягар перед тим, як він зовсім привалить нас до землі.

Але ще не час засипляти зі смертю...

Морок, що нас оточує, не є передвісником вечора... за тим присмерком палає кривава червонь ранку, який сповіщає суворий день і який кличе нас, щоб жити, боротись, встоятись.

Не здавайтесь, друзі!

Ми самі... Ми знаємо, що те, що перед нами, зветься боротьбою на ножі... Ми знаємо противника. Ми дивимось в обличчя голої правди. Ми не маємо нічого, крім нашого життя.

...Не здавайтесь, друзі. Навіть тоді, коли пост, що на ньому стоїмо, холодний та гіркий, навіть тоді, коли він здається втраченим. Чи ж утрачені пости не переважували часто терези битви?

Ми мусимо до останнього захищати наше життя, бо воно не належить нам самим: воно нам довірене. Що б не прийшло, боріться далі!

...Думайте про мужів, які борються, думайте про мету. Ти знаєш всіх їх, ці добровільні й недобровільні смерті, між трійливим напоєм Сократа та газовою рурою безробітності. Петронія змучене світом скрижавлення, зоряну холодність Сенеки, Емпедокловий скок у вогонь Етни, лицаря смерть на вістрі власного меча. Жодної з тих смертей нам не дано. Тож накинь пальто на плечі та не вагайся йти в ніч... і дивися одчайдушно в страшну іскристу темінь...

Любіть і ненавидьте, будьте людьми, готовими віддихати, боротися, свідчити та вмерти тоді, коли спливатиме з вашого серця остання крапля крові!..

ДОКІЯ ГУМЕННА

КАНЬЙОНИ — АБО ЛУСНЕМО!

(Із книги "Жовтогаряча земля")

1.

Це зовсім не наш вислів. Такий транспарент був на однім авті у таборі над озером Мід. Троє хлопців вивісили своє таке гасло: "Канада — або луснемо!.." І смелять через усю Америку до тієї Канади.

Ми також мало не луснули, вчора виїхавши з Лос Анжелесу до каньйонів. У найглибшій і найгарячішій пустелі вода в радіаторі закипіла, ще п'ять хвилин — і були б луснули. Хто ми — дозвольте відрекомендуватися: капітан — Семен, штурман — Ростик, політрук — Оксана, писар — я. Такий склад нашого корабля, а пустилися ми з Каліфорнії оце через пустині на чотири дні, забравши із собою усі потрібні запаси. Капітан веде машину, штурман показує дорогу, політрук розвеселяє й підтримує бадьорий дух, писар провадить щоденник.

Забудьмо за лос-анжелеську суху приємну поміркованість клімату, за помаранчові сади Пасадіни й Клермонту, за тіні евкаліптової дороги, — в пустелі пражить так, що аж серце перестає битися. Від ранкового холодку до температури 110 градусів у тіні тут недовго. Але кругом буйна рослинність каліфорнійської пустелі — гаї юкки, джошуа, окотілло з яскравим червоним цвітом, — політрук і писар тільки й чекають, щоб машина чого спинилася та щоб можна було тут набрати всяких знімків і камінців. І ми вискакували, червоні від спеки, як буряки, ладні луснути від теплового удару. Те саме робилося з капітаном та штурманом і те саме з машиною, вказівка неухильно підскакувала догори і також хотіла луснути. І що ж би то було, якби нам довелося тут застрягнути? Вдень машин майже не видно, бо в цій жаркій пустелі їздять переважно вночі.

Кругом з усіх боків гори Сієрра Невада. Хоч ми до них ніяк не можемо доїхати, але й вони не відступають, зубчастою скелею блакитей облямувавши всі небосхили. Загублену закрутку від радіатора ми радісно знайшли і тепер знову летимо стрічкою блискучого асфальту через піски, щоб якнайшвидше вискочити із цієї нестерпної спеки. Приманливі крамниці із самими мінералами пролітають повз нас, індіанські вігвами гострокінцевими вежами отаборилися по обочинах... Можна було б подумати, що справжні, якби не промайнула табличка: "Офіс". Це — мо-

телі! Якийсь звіринець ще здалеку лякає велетенськими реклями: "Алігатор!" "Кобра!" "Боа-люджер!" "Чи ти не боїшся?" Зблизька вже було не так страшно, — це ресторан реклямується, щоб у нього спинилися та промочили горло, ну, і при нагоді подивилися на його гадюк. Але ми не можемо. Хоч вказівка температури в радіаторі вже впала, нам проте гаряче, ми перегріті й ніякої їжі не хочеться, тільки одного: коли б швидше прорватися через цю пустелю.

Це ж тут за цією похмурою горою ота страшна Долина Смерти. Літом туди нікого не пускають, бо там чекає смерть. Ростик розповідає про один випадок. Чоловік із сином поїхали, і коли їм забракло води, машина далі не змогла йти, то батько лишився й пив воду з радіатора, а син пішов пішки шукати. Батька знайшли мертвим, а сина непритомним підібрав гелікоптер. Долина Смерти зимою — улюблене місце прогулянок, а весною на короткий час тут зацвітає море квітів... — Я знаю, — перебиває Оксана, — мій один приятель їздив із Сан Франціско у Долину Смерти відбувати шлюбну подорож...

2.

Оце ж ми знову в Неваді і наближаємося до міста, побудованого спеціально для азартних ігор та для бажаючих узяти негайний розвід, це — Ріно. Лас Вегас — повідомляє штурман, вивчаючи карту.

Місто це настільки нове, що встигло вибудувати фешенебельні й модерні свої готелі тільки по один бік дороги. По другий — ще незацеплена пустеля. Але не грає ролі, що це пустеля. Комфорт і першорядну розкіш знайде тут гість. Гість цей напевно з нації (чи пак дільниці) мільйонерів, якому вже остобісели тривіальні курорти з пляжами, рожевими олеандрами та пальмами, йому хочеться гостріших переживань. А може й модно побувати в пустельному курорті, такому багатому на лікувальні властивості та мальовничі околиці..

Втім, і на нашу скромну кишеню в цім місті пустелі є крам. Звичайний собі продуктовий самообслужний магазин із цінами, не вищими, ніж у першому ліпшому місті Америки, має асортмент для нас звичний.

Чого ж бурчати на американський стандарт, коли він робить наше життя таким легким? Скрізь себе почуваєш,

як удома, ніде не треба напружуватися до нових порядків... Американський стандарт це — канва, на якій вишивається узор місцевого життя. Хто не вміє побачити узора, а саму канву, той сам винен...

Ми купили собі холодного кислого молока, там же, біля машини стоячи, випили, викликавши усмішку якогось дивака, що звук їсти тільки за столом ресторану, й поїхали далі. Мотелі, готелі, газолінові станції і пальми замелькали перед очима і скоро зникли. Так само скоро доїхали ми до Болдер Сіті, зовсім таки утопаючого в зелені міста, наче й не в пустелі воно. Нічого дивного, тут же за п'ять миль — гігантська Гувер Дам, електростанція й гідроестанція, яка обводнює Каліфорнію та всі оці околиці, яка освітлює і оживляє своєю потужною електричною енергією все довкола. Хіба ж би такі резиденти Болдер Сіті, що обслуговують Гувер Дам, собі води пожаліли?

Знаменита Гувер Дам славиться не тільки тим, що обводнює і освітлює величезні простори, але й тим, що будувалася вона в часи депресії і дала роботу та хліб безробітним. Це була ідея президента Гувера і його іменем ця гігантська споруда й названа. Як і скрізь, є тут музей, провідники розповідають екскурсіям, як влаштоване це маєстатичне чудо техніки, дар людського генія, його історію. Я думаю, що якби так сумлінно виконати всі екскурсії та вислухати гідів, то можна стати найосвіченішою людиною в Америці.

Ну, і оце штурман скерував наш екіпаж до табору. Але що таке табір? Не лякайтеся, туристичний табір у Америці це — найсимпатичніша інституція в світі. Кожний Національний монумент, Національний парк має, крім готелів, мотелів, місць для пікніків, — ще й табори. Це означає, що десь у лісі, чи ось тут над озером Мід, одведено спеціальну місцевість, куди може машина, чи хата на колесах, трейдер, заїхати на ніч, розтаборитися, наварити собі їсти на спеціально побудованих печках. Тут є й колонки з водою, і навіть дров запасено. Мало того, табличка, що веде до табору, люб'язно просить більше, як два тижні, не засиджуватися. Це виходить, можна собі всі вакації пробути десь у горах, біля озер, під секвоями, не затративши на готелі ані цента. Так родини з дітьми й роблять. Всі парки та гори кишать від таких таборян і їх палаток, "трейлерів".

Озеро Мід — штучне, його не було до побудови Гувер Дам, тут текла вузька ріка Колорадо. Тепер це озеро неозорного краєвиду оточене горами. Кругом гори й пустелі, а де ж узалися тут ці магнолії в цвіту? Це вони насажені для табору, щоб легше було переносити спеку.

З нетерплячкою побігли всі ми до во-

ди і аж тільки в озері Мід отямилися від напруження перегрітості цього дня. Вага спала і натомість густонасичені фіялкові, рожеві, пурпурові і блакитні кольори на воді та горах довели нас до очамріння, до втрати почуття реальності.

Вже зовсім смеркло, коли ми почали розводити вогонь, варити їсти. При багатті й повечеряли, а повечерявши й зовсім таки розговорилися. Все те, що було сьогодні нестерпним, при відсвітах багаття здавалося романтичним. І хіба ж не романтична оця ночівля в пустелі, оці шалені краски? А ще як нас покусують гадюки, то буде зовсім добре, — додає Ростик, розставляючи палатки.

А хіба тут є гадюки? — Ого!

І на сон грядущий почалися оповідання. Семен розказав, як він їздив у гості до одної українки-вдови в пустелю і як вона стріляла грюмучих змій. А цікаво, як собака убиває гримучу змію: вхопить її за поперек і починає нею вимахувати та бити об камінь. — А ви знаєте, що як коралова змія вкусить, то паралізує всю нервову систему, людина відразу помирає. — А чи є тут "блек відов"? — Є, цього чорного павука можна впізнати по червоній точці на спині. Але я б не хотів тут зустрітися з "гюла монстер"... — А що це таке? — Це така ящірка велика, що кидається, як бульдог, і не може потім відпустити жертви, бо в неї робиться мертва хватка...

Наговорившись, ми позабиралися в палатки й щільно позамикалися від усіх "ратл снейк", "корал снейк", "блек відов", "гюла монстер". Однак ми ледве пережили цю ніч, така була потомобливаюча спека. Ранок застав нас у таких позах: капітан на столі, штурман витягнувся на землі біля палатки, як єгиптянин, писар у машині, один тільки хоробрий політрук млів у палатці і тримав руку на зипері, щоб яка гадюка не влізла...

3.

Так ми ніколи й не доберемося до якихось гір? Штурман увесь час тримає карту в руках, відповідальний за правильний курс корабля. Та кругом тільки сині і ще синіші гори... Ми вже перекочовуємо в незнати який штат. Каліфорнія, Невада, Арізона, Ютаг...

І раптом де не взялася на тлі синьої гори — мерехтливо-фіялкова, але така, що аж рожевіє. Фотографи істерично зажадали спинити машину, але зараз таки, бо зблизька вже буде не те. Всі ми наче щойно попрокидалися, посхоплювалися, протирали очі — чи не сниться ця мерехтливо-фіялкова гора? І спека десь зосталася позаду, — ми в'їжджаємо в якийсь інший край. Зелені все більше, повітря свіжішає, а зем-

ля... дивна земля, якими вона горбами випирає та все яскраво оранжевими кольорами грає. "Індіанський резерват" — ведуть вказівки, і ми вже кидаємо оком, де б побачити індіанця. Та дарма! І природа міняється, і підсоння нам більше подобається, а другий день ідемо безлюдними, незаселеними просторами.

А тут ця гора. Вона весь час стоїть перед нами і майже не наближається, тільки весь час міняє колір. З рожевої стала червоно-пунцовою, потім жовто-гарячою, а потім... згубилася. Проїхавши містечко в підгір'ях, ми побачили першу мету своєї подорожі. Національний парк Ціон-Каньйон гостинно розкрив свої ворота. Ми в'їхали у тінисту алею парку, у глибокий каньйон, між порізаними ребрастими червоно-жовтими скелями.

Ціон каньйон своєю сценічністю, своєю грою фіялково-жовто-червоних кольорів із зелено-біло рожевими на зміну, не поступається іншим причудам цієї вигадливої природи на заході. Маєстатичність його наче аж придавлює людину, а високі дерева в долині це просто маленька зелена оторочка. Ми, ще маючи в пляні інші каньйони, головне ж, передсмакуючи Великий каньйон, красу й славу всіх цих каньйонів, тільки проїхали зеленою ущелиною вздовж Вірджін ріки, вздовж таких гір, що треба добре голову задирати, поки побачиш вершину... Ми кинули оком на маєстатичний моноліт, Великий Білий трон, заїхали у кінець—"петельку", не дійшли до гори Храм Сінави — і поїхали.

Думали, що це й усе. А тунель у горі вивів нас хто зна в яку країну. Тут уже не обривчасті, не ребрасті, не обламані і навіть не червоні ці неймовірні гори. Хтось Добрий щедро тут поналивав рідких млинців. Жижка застигла в кам'яні білясті гори — якої тільки химери тут не наложено! Хтось Добрий сміявся, як виготовляв свою жижку, — сміялися й ми з тією ж мабуть радістю світотворення. Тільки вигукували: "А он там!" "А дивіться туди!" "А ось ця!" "А тут!" А ось ці боки гір — наче хто сікачем велетенську котлету в різні боки посік, такі дрібні й правильні рисочки... Ніяких більш підходящих асоціацій у нас не знаходилося, крім побутово-кулінарних та крім безладних вигуків.

І коли скінчилося, — враз усі заніміли. Химера пронеслася і лишила почуття фантазмагрії. Ні, людська фантазія бідна й обмежена, далеко їй пнутися до вигадливості природи!

4.

Заїхавши на якусь туристичну зупинку з "комфортом", капітан зупинив машину й вискочив на хвилину. Зник десь

і штурман. Надокучило й нам сидіти. Чи не піти й собі, розім'яти ноги? Ніяких атракцій тут не передбачається, камінчиків не видно, — так лісок якийсь...

Але вже штурман біг, схвилюваний. Брайс каньйон!

Нічого собі не обіцяючи, пішли й ми до кінця лісової площинки. Через хвилину й ми з Оксаною були схвилювані не менше. Диво примаскувалося навмисне, щоб із більшою силою вразити.

Ми стояли над урвищем, повним химер. Повним, як око може заглянути, різних скульптур. Казкова країна, втворена уявою фантаста, застигла в мовчазній динаміці. З людей-скульпторів найбільш може наближався б до цього нелюдського скульптора Роден. Чоловіки й жінки в різних позах, військо рядами, коти обнялися, тюлені позадирали голови догори, баби взялися в боки, лицар у латах... Палаці й замки, мінарети, середньовічні храми, мадонна з дитиною, мавзолеї, шпильсті катедралі, індіанські боги... Ось жінка в пишній зачісці, у тузі взялася до лона за шок. За нею — монголи в гострокінцевих шапках... Погруддя сфінкса... Постає сидить, руки на животі, а на голові мохната шапка... Вишкіривши зуби, груди й ногу вперед, сидить чудовисько... І профілі, профілі, профілі...

Тут уже асоціацій напливає мільйон, і зачарована людина стоїть тут годинами та дивиться на це червонаве царство казки. І не може відійти. Щось її тримає, очі впилися. Ну, он! Чи ж не замок це з бійницями, внутрішнім двором, обгородженим високими стінами, з мостами? А внизу — які обриви! Чи ж не силует це великого міста, мовчазного, припущеного, замороженого навіки?

Попереду цього неозорого царства стоїть "Королева Вікторія", а перед нею її "Вартовий" — горбатий скрючений злюка. Це напевно він заворожив цей світ біля наших ніг і сам став каменем...

Нічого ще досі не вразило усіх нас так, як цей несамолюбний Брайс каньйон. Веселі кольори — ясно жовто-гарячий і інколи рожево-білі вершки, — та си- не небо робили цю казку веселою. Може тут справді заворожене царство, не знаю, але хотілося бігати понад краєм велетенського урвища, щоб навіки собі затамувати кожну фігуру, кожну групу, кожне обличчя...

Гай-гай! Занадто ж багато цього всього, тут за день не об'їдеш усього каньйону. "Аква поінт", "Санрайз поінт", "Сансет поінт", "Інспірінг поінт", "Рейн-бов", "Фейріланд"... Ці всі точки, різні пункти, з яких можна дивитися на Брайс каньйон, мають свої під'їзди, милями відділені одна від одної. Це ж 55 квадратних миль, це навіть не Сад Божий під Денвером, бо те, що там поодинокі, тут стоїть цілими полками.

Ще ж можна піти стежкою вниз і походити межі цими скульптурами, але того враження було вже так багато і ще так мало, що ми відмовилися спускатися вниз. Тільки вирішили, що вже нікуди сьогодні не їдемо, а завтра вранці знов сюди прийдемо. Ми були останні, що покинули каньйон, останні й у таборі — ледве знайшли місце для машини.

Одійшовши трохи, Ростик висловив те, що думали ми всі:

— Ну, я вже бачив, але ще й досі не вірю, що бачив... що таке може існувати.

5.

Капітан розжалував політрука. Сталося це ось як. Політрук забув за свої обов'язки, Оксана серйозно захворіла на "камінну хворобу". На швидкості 60 миль у годину вона раптом несамовитим голосом кричить: "Ой, лава! Спиніть машину!" "Яка червона гора! Фотографувати!" Капітан все те витримував, спинав з розгону, чекав, поки ми налюб'ємося, — але цим разом поведінка її вийшла поза всякі межі. Хи-мера червонястих гір, арок, мостів, під якими проїжджали, довели її чи не до гістерики. Захотілося їй конче того каменю, що на високій горі, відколупнути. Задихалася, всі ми чекаємо, поки вправляє наша Оксана марафонський біг на гору та з гори, — коли тут же можна внизу ще кращих камінних багатств набрати. Зі злості капітан блискавкою промчав крізь надзвичайну арку, а тоді Оксана дістала розжалування зі свого високого чину і сиділа тихо та смутно.

Втім, за добру поведінку Оксана скоро таки дістала чин секретаря. Записувати, скільки ми витрачаємо на газоліну та скільки миль проїхали. Капітан додав, що якщо буде все в порядку, то може ще й чин кухаря дістане.

Кухарський чин куди почесніший за секретарський. Містерія куховарення на відкритому повітрі перетворює наші запаси коробочок у божественні каші та куліші, ніяких ресторанів нам не потрібно. Кухареві всі запобігливо допомагають, — чи води? Може ще дров? Почекайте, я зараз витягну цю сковороду з вогню... А кухар тільки поведіває: оцю бляшанку не викидати, в ній зваримо какао! Чи вже все розложено на столі, обід готовий, зараз будемо їсти! Трохи всі, аж за вухами лящить, і нічого не залишається. Кухаря славлять, випитують, з чого то таке усе смачне зроблене, кухареві дякують... Ні, ця Оксана на очах робить шалену кар'єру...

6.

З червоних, фіялкових гір ми переїзимо в чорні. От, звідусіль обступили нас гори невеселі, як ті хмари, що на

краю неба. Такі пухлі та круглі, наче й не камінь, вони виперлися з землі та трохи порозлазилися по ґрунтах. Таке щось — ні камінь, ні пісок.

Ми з великою цікавістю дивимося ще й на це — який контраст до того, що бачили вже за ці два дні! Капітан навіть дозволив вийти з машини та помацати руками, хоч ми явно наражалися на бурю. Хмара сунулася на нас, очевидно, щоб зробити цей спектакль похмурих безжиттєвих гір і горбиськ ще ефектнішим.

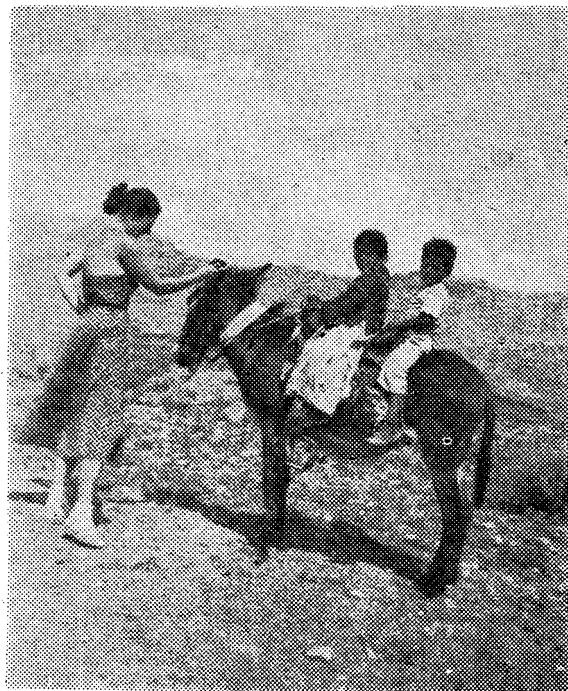
Потім ми гналися на швидкості 75 миль у хмару й дощ, вказівка інколи доскакувала до 80-ти, — а блискавка різала божевільними різцями чорне небо. За тим слідом — злива, що хляскала по дорозі мільярдами батогів.

Хоч сядь та й плач! Але екіпаж наш на швидкості 80 як увігнався в цей дощ, так й вискочив. Ми залетіли тільки на якийсь час у бурю і за хвилину кілька вже далеко залишили за собою чорну тучу, скісні хляпи дощу. Над нами сміялося сонце, навколо зеленіли степи Арізони, проїздили авто з кавунами та на осликах при дорозі стояли якісь занехаяні діти.

7.

Індіанські оселі справляють жалюгідне враження. Низько-низько при землі, ледве виділяючись, стоїть якась ліплянка без вікон. Часом вона буває кругла, часом чотирикутна. Біля ліплянки є щось стулене з палиць та жердок — це літній осідок. Отут же, біля "господарства", стоїть і авто.

Як же це так, що індіанці навчилися

Біля Великого Каньйону.
Оксана Буревій та індіанські діти.

керувати автом, а не навчилися будувати собі хати? Чого оці діти такі обдерті, замурані? Незаплетені!... Довге волоссячко порозкидалося в дівчинки по плечах, ніколи наче й не чесане. Стоять ці діти, щоб хто, як проїжджає, їх зфотографував і дав кілька центів...

Оселі трапляються щораз частіше при дорозі, а напевно їх ще більше у степу, там далі, за горбами. Ось навіть і маїсова плянтація маленька трапилася. Нас усіх підмиває заїхати до такої "оселі" та подивитися, як там живуть, — але серед нас чотирьох нема жодного сміливця, щоб залізти непроханим у чужу хату й розглядати людей, як малп у звіринці. Ми спинили машину аж біля якоїсь крамнички, де було кілька їх, і дуже довго пили крем-соду, щоб краще роздивитися.

Цигани! Чисті цигани, обвішані прикрасами і на шиї, і на грудях, і на зап'ястях, і на пальцях. Прикраси нашиті й на поясах — срібло й бірюза, інкрустація, тонка різьба, ювелірні маленькі чуда. Але... пряме, як дротики, незаплетене волосся, зав'язане мотузком, таким що вішають на ньому білизну. Безкрайно рясні спідниці замітають дорогу шлярками, а кольори все червоні, та зелені, та сині. І то не будьщо, а плюш. Короткі жакетки з рзрізами від стану, обшиті знов сріблом.

Чоловіки не такі мальовничі, як ці пустельні принцеси, вони у солом'яних брилях, мішкуваті, проте також обнізані, обперезані срібними й синьокамініми ювелірними виробами. Монгольський розріз очей, вилиці, це негнучке, нехвилясте волосся... Вони щось купують, сидять напочіпки біля крамнички, їм нічого робити і вони також розглядають нас, хоч якимось і з-під лоба. Що вони думають про нас і які почування у них, нащадків войовничого племені навахо? І чому вони не піддаються цивілізації, нидіють тут у пустелях, у резерватах? Чи почувають вони ще себе господарями своєї країни, чи знають своє минуле?

Назви індіанських місцевостей промережили всю Америку. Це ж назви гір, міст, місцевостей, рік, штатів. Індіанські емблеми запозичили собі фірми, готелі, крамниці. По всіх туристичних магазинах повно індіанських виробів — посуду, килимів, плетених кошиків, іграшок, ювелірних прикрас... Так наче б то гордяться американці своїми індіанцями, як романтикою минушини. Але виглядає так, що перебивши нарід, загнавши рештки до резерватів, крамарі хотять ще спекулювати для бізнесу мальовничістю індіан, використати інтерес туристів до "місцевих дикунів". Чи може самі індіанці не хотять вийти з свого варварського стану й скористатися привілеями цивілізації? Чому вони не вчать, не живуть у нормальних хатах? Не-

здібні? Ліниві? Дикуни? Ненавидять цю цивілізацію, що знищила їхню, й воліють загинути у своїх старих традиціях?

"От так... — кажу вголос, коли вже сіли в машину. — Таку прекрасну країну віддали, а самі..."

Ростик іншої думки.

"Вона така їхня, як і білих. Білі її розробили і зробили прекрасною, вона їм і належить. Країна того, хто вклав у неї свою працю. Ми б ніколи не побачили її краси, якби не було доріг..."

"Існує така легенда: "Пойзен" (отруйна трава) шкодить білим тому, що індіанці її закликали шкодити. Їх вона не зачіпає..." — пригадалося мені. Може й правда?

8.

Ні, після несамовитого Брайс каньйону ніщо вже не може нам догодити! Кольори Великого каньйону, заради якого ми оце товчемося по пустелях, видаються нам темними, — занадто брунатні, занадто лілові. Ніякої скульптури не знайдеш, це тільки глибоко прорізане звивчасте річище ріки Колорадо. Є тут і піраміди, і тераси, і обгороджені мурами фортеці, і незлічима порізаність, і розгульна покраяність, і широчінь краєвиду, і грандіозність перспективи, — але нема скульптури. Всі кажуть, — для того, щоб оцінити Великі каньйони, треба бачити їх у різні пори року, в різні пори доби, при різному освітленні і різній погоді. І це буде безперервний спектакль, гра кольорів і ліній, калейдоскопічна мінливість настрою гір, виявленого в буйному житті барв. Бо це ж гори, тільки сховані в пропасті на одну милю в глибину, а ми стоїмо зверху й на них дивимось. Гори ці тягнуться на двісті миль уздовж ріки Колорадо, а перед нами шістьнадцять миль безодняної перспективи...

Але ми о шостій годині сонячного літнього надвечір'я переходимо на південному узбережжі пропасті від "поінту" до "поінту", і нам здається, що бачимо той самий краєвид. Можливо, що ми потомилися від занадто великої навали вражень за ці три дні? Можливо, що до "Гренд кенйону" треба саме так і підходити, як до титанічної гри одної фіялкової барви, що безперервно міняється й грає гамою ясніших світліших тонів, впадаючих у рожеве, червоне, брунатне, сірувате, пурпурове? Воно весь час живе, це не одна краска, мертвотна наложена на тло. Індіанська легенда розповідає, що цю безперервну зміну робить богиня Есдцанадзе — Жінка, що змінює ("Woman, who changes"). Це найбільша богиня, більшої вже нема. Вона створила плем'я навахо і є доглядачкою його добробуту. Живе вона на заході, а чоловік її, Сонце, живе на сході. Вони мають дітей, бога війни

й бога води. Є ще інші боги та чудовиська, вони живуть у глибинах каньйонів, та Сонце дало богові війни зброю, щоб убивати тих монстерів... Ні, сюди треба дістатися ще раз і побути хоч, принаймні, три дні...

Біля Великих каньйонів виріс цілий "туристичний промисел", ціле містечко із залізницею, із магазинами, із готелями, автобусовою станцією, музеями. Воно все виглядає на великий музей, все пристосоване так, щоб турист відчував, де він є. На точках краєвидів поставлені обсерваційні телескопи і на мідних плитах вигравірувані назви краєвидів, що можна тут побачити. Біля величезного сувенірного магазину стоять колоди окаменілого дерева. Біля входу до готелю Ель Товар мелькає з валізами "гостей" "гарсон", — Боже, що за елеганція! Ця елеганція — не хто, як той самий навахо у національному вбранні: білий одяг, чорна плюшева куртка і лоб, перев'язаний червоною хустинкою із звисаючими на боці кінцями.

На одному вигідному виступі стоїть не то обсерваційна башта, не то музейчик, не то сувенірно-кафетерійне пристановисько для потомлених туристів. Стіни башти із зовсім неотесаних уламків скель з цих же каньйонів, з різнокольорових самоцвітів. А всередині — індіанська хата. Стіни й стеля виліжені дерев'яними плахами, дерев'яні колоди замість стільців і столиків, круглі столики накриті шкірами, високо на стінах поставлені й повішані мальований індіанський посуд, оленячі роги, куски каменю, що мають форми птахів, і різні дивовижні окаменілості. В широкі вікна видно панораму каньйонів, а ще краще і цікавіше видно їх у чорноблискуче скло-дзеркало, що спеціально є тут для підсилення ефекту. Хто ж урядив усе це із таким смаком?

Приглядаємося, — а господарі цього музейчику індіанці. Ці дві сестри, що люб'язно обслуговують публіку, справжнісінькі навахо — із скісним розрізом очей, із лискучим чорним прямим волоссям. Вони такі сучасні і вироблені в манерах, що спочатку ми схильні були помилитися й прийняти їх за японок-студенток, які заробляють собі літом на оплату студій. Але ні, це сестри тих принцес пустелі, яких ми вже бачили сьогодні, і можливо вони таки й заробляють на оплату за навчання в університеті. Цера обличчя втратила мідяний відтінок, міт про червоношкіру расу злетів з них. "Червоношкірість" то може не що інше, як засмага пустелі...

А я так сьогодні журилася долею вмираючого племені навахо! Ось ці дівчата знайшли дорогу до цивілізації й без мене. Та цю країну "Гренд кеньйон"

Каньйон Брайс. Оксана Буревій, Рост. Рашків і авторка.

треба вивчати роками, всіх оцих навахо, оцих які, явапаї, вопі, юма, пюїт, гавасюпаї, що позалишали в бганках каньйону свої руїни і назви споглядальних пунктів, що ще живуть у каньйонах і що за короткий час переходять той шлях, який наші предки відбували тисячоліттями.

9.

За невдачу біля славетних Великих каньйонів мали ми другу нагороду, як верталися. Концерт барв на небі, цілу виставу красок.

Сієрра Невада знову звідусіль оступила нашу дорогу. Проїжджали ми знову Арізону-степ, незаселений просто тому, що нема ще кому тут жити. Прийде час — і тут буде тісно від людей, а ґрунти тут родючі і навіть ось другий день іде дощ.

Дощ ішов за нами по п'ятах, а ми утікали. Вискочивши з дощової смуги, озирнулися назад. З-за гір вийшло дві райдуги і двома дугами обняли півнеба, творячи містичну композицію. Все навкруги було грізне та темне.

Після того, як веселки розплилися, по небі пішли перламутрові хмари — рожеві, жовтогарячі, зелені. Небували гори й міста, звірі й птахи з розпущеними хвостами — веселий апокаліпсис розгулявся по всій небесній сцені від сходу до заходу, від півдня до півночі. Хоч як гнали ми машину, хоч який сибірний вітер гуляв довкола авта — Ростик мусить зробити кольорову книмку. А потім усе погасло і запала ніч пустелі.

Оксана Драй-Хмара

ПОЕЗІЇ

**
*

Закривився місяцем невеличкий вечір,
Серпень — перстень з перлою на моїй руці,
Та згадала болісно, наче недоречі,
Так недбало згублені білі місяці
Чи на клумбах молодість розквітає може?
Бо у теплім шересі срібно-плямий парк.
Серпень — серп загострений ріже чорні рожі.
Серпень — перстень зламаний над листвою арк.

* * *

Я в простір кинула пісні
Назустріч веснам буревіям.
Тремтяче, нерішуче "ні"
Рік дев'ятнадцятий розвіяв.
Твердий іскриться дзвоном брук,
А в серці весняне багаття.
Хвилює теплий дотик рук,
Тривожить поглядів багато.
В глибінь незриму, в ніжну синь,
Там відбиває щастям серце,
Рожеві заграви, мов сні,
Сміються фіялковим скерцом,
І в бережині голубій,
Де впало сонце терпко-п'яне,
Я тану в вихорі обійм
І пещу золоті тюльпани.

ПЕРЕКЛАД З РІЛЬКЕ

Шумує літо, втомлює полудень,
Її бентежить свіжість убрання,
І нетерпляче, у чіткім етюді,
Жага і сум за дійсністю бринять,
Яка прийде сьогодні, завтра може,
Яка десь криється. Та враз вона
Відчула парк розпещений, погожий
З височини широкого вікна.
Урвала. Глянула. Схрестила руки.
Воліла б довгу книжку, чи роман.
Подразнена, яскіновий дурман
Відсунула назад раптовим рухом.

Дмитро СОЛОВЕЙ

РОЗГРОМ ПОЛТАВИ

(Продовження з попереднього числа)

До в'язниці потрапили й інші

На другий день я з висоти третього поверху спостерігав, як на порожньому подвір'ї нашого секретного корпусу, вимаршовуючи безконечне коло, гуляли під доглядом в'язничних сторожів арештанти. Серед тих арештантів, що їх виводжувало було на чверть години на прогулянку по одинці, я побачив, нарешті, й Олексу Синявського. Але яке ж було моє здивування, коли я згодом побачив ще декого з членів Харківської Української Студентської Громади! Тут були: студент університету Яковлев, ім'я якого я забув і якого пізніше, либонь у 1918 р. на Катеринославщині, розстріляли росіяни-більшевики. Були й обидва технологи, в яких ми на Жу-

равлівці друкували перший раз нашу проклямацію. Їхні прізвища також час стер з моєї пам'яті...

Чи це всі, чи є ще хтось заарештований — я не знав. Але для мене стало ясно: арешти були переведені ширше, ніж здавалося мені спершу. Через день чи два мене перевели чомусь вниз. Тут моє вікно виходило в протилежний бік, і я міг бачити своїх товаришів лише випадково, коли потрапляв підійти до вікна в той саме мент, як когось із них вели повз моє вікно на прогулянку. Тоді ми переглядалися і мовчазно 'здоравливалися.

Погано, як не знати в'язничної азбуки...

Провадячи отакі спостереження, я, кінець-кінцем, з'ясував, що з обох боків у камерах сидять інші мої нещасливі товариші: один — Яковлев — праворуч, а другий — технолог — через одну камеру. Хто ж сидів між мною і технологом, я з'ясувати не міг: якийсь чоловічок в темних окулярах. В цьому я остаточно переконався, коли одного разу нас повиганяли з камер і примусили стати супроти своїх дверей та спостерігати, як табуни в'язничних наглядачів ходять і обшукують наші камери. Ми мовчки переглянулися з товаришами і привіталися поглядами. Сусід у темних окулярах намагався мені щось потихеньку сказати, але наш в'язничний наглядач перешкодив цьому.

Як же мені пов'язатися з товаришами? Я часто чув десь вгорі характерне вистукування й зрозумів, що то арештанти перестуковуються. Але як? Я ж не знав в'язничної азбуки!..

І от я вирішив на клаптику паперу, що знайшовся у мене, написати огризком олівця увесь алфавіт, перенумерувати літери і вистукувати кожну літеру стільки разів, під яким номером вона знайшлася в абетці. Вистукавши число літери, робити перебіг і починати вистукувати іншу цифру-показник літери.

Але чи зрозуміють мене?

Спробую. І я спробував у такий спосіб встановити зв'язок з Яковлевим. І, як це не дивно, він зрозумів мене. Почалися повільні наші "розмови". Щоправда, під час одного такого перестукування, двері камери раптово відчинилися і в'язничний наглядач, що звався, здається, Педченко, несподівано увійшовши, конфіскував клаптик паперу з позначенням нумерації літер.

— Нильзя етого! — зазначив він суворо-повчально. — До карцеру попадеш!..

Проте, я знайшов спосіб відновити нумерацію і перестукування вже з певною обережністю ішло далі. Спробував перестукуватися з сусідом в темних окулярах і теж досяг успіху. Тепер мені вже не було так сумно. До мене доходили якісь бодай в'язничні новини. Я дізнавався, що того чи того кликали вже на допит. Сусід в окулярах сповістив, що йому сказали вже, що піде до Сибіру на заслання...

На допиті в жандармському управлінні

Аж ось і мене викликали й повели до жандармської станиці. Був допит. Я постарався нікого не плутати. У мене одібрали гектограф, чорнило, сам я з своєї ініціативи все робив, сам і відповідаю, а де, в кого робив — то, сказати по правді, і сам не знаю...

— А цього знаєте? — запитав жандарм-полковник, показавши мені в'язничне фото Олекси Синявського „ан фас“ і в „профіль“ з відбитками пальців. Таке фото і з мене теж робили.

— Знаю, нас же разом до в'язниці привели...

— А цього знаєте? — показав він мені друге в'язничне фото з відбитками пальців.

Я глянув і дуже здивувався, проте, не моргнувши й оком, пильно ніби приглядаючись, відповів:

— Не знаю такого...

— Невже?.. І ніде ніколи з ним не зустрічалися?

Я відчув, що червонію, бо ніколи не мав звички брехати, проте, знаючи, що маю діло з жандармом, твердо й рішуче відповів:

— Не знаю!

— А придивіться й пригадайте! — мовив жандармський полковник.

Я вже давно придивився і все пригадав, але знову рішуче відповів:

— Не знаю!..

Допит був закінчений і я підписав протокол. Поводження було досить ввічливе, не грубе. Швидко мене й назад повезли.

Кого ж мені показали й чого я ніяк не хотів його пізнати? Показали мені фото людини, яку я протягом двох чи трьох років не бачив. Його прізвище (не знаю чи дійсне) було, либонь, Акулов. Зустрічався я з ним всього кілька разів ще тоді, коли мої найближчі товариші-студенти Павло С. та Яким Б. не були заслані поліцією й жили разом зі мною. До нас на квартиру коли-не-коли заходив то один, то другий молодий мужчина, що з ними десь познайомився Павло С. Старший, якого ані прізвища, ані адреси ніхто з нас не знав, коли-не-коли приносив нам до читання різну соціал-революційну літературу, зокрема орган ЦК партії соціалістів-революціонерів, друкований за кордоном на надзвичайно тонкому, але міцному папері, і нелегально перепроводжуваний до Росії. Другий, молодший, мабуть наших років, відомий був нам під прізвищем Акулова, але хто він, де жив, — ми теж не знали. Він називав себе членом соціал-демократичної партії меншовиків і приносив нам соціал-демократичну літературу. Часом, провадячи з ними розмови, ми зачіпали й болюче для нас національне питання, сперечалися. Проте всі наші побачення мали мирний характер.

Що трапилося з цим Акуловим і де він був я, звичайно, нічого не знав, як нічого не знав і про другого, але визнавати своє знайомство з ним, навіть тоді, коли він, скажімо, на допиті це знайомство з нами змушений був визнати, я не бачив жодної рації, а тільки нову й ще грізнішу небезпеку бути приплутаним до якоїсь справи російської соціал-демократичної партії, яка ласкою тоді царського уряду ніяк не користувалася.

Холодно, голодно і тоскно...

Надворі була ще зима. Температура в камері певно не перевищувала 8-10 ступнів за Реомюром. Годували кепсько. Житній хліб гливкий, "кандьор" чи борщ — одворотний, якийсь вонючий, каша — не мащена й без смаку, як трава. Я був постійно голодний, щось безупинно всередині смоктало... Читати нема чого, перемовитись ні з ким. Роботи ніякої. Надії що скоро вийду з в'язниці — немає. Адже "злочин" доведений...

Спочатку мені оголосили, примусивши розписатися, що я числюся за жандармським Управлінням. Через два тижні знову оголосили, що я вже числюся за Губернатором. Як минув місяць — мені оголосили, що я за Міністром Внутрішніх Справ... Далі, очевидно, кудись зашлють.

Холод, голод, безперспективність, відсутність будьякої праці й цілковита самотність — створювали гнітючий, тоскний настрій. І я згадав оповідання Крапоткіна в "Записках революціонера" про те, як один селянин, будучи посаджений в одиночну камеру Петропавлівської цитаделі, не витримав самотности і збожеволів. Просидіти отак місяць чи роки — не-

можливо. І я дивувався, як міг просидіти 25 років самотою, замурований в камері на Соловках останній Кошовий Запорізького війська Кальнишевський? Це просто незрозуміло! Певно тільки залізна-запорізька натура могла врятувати його від божевілья... Але що то за муки були!..

Аж ось прийшло мені спасіння.

Раз віконечко в дверях відчинилося і колишній студент-алкоголік, що в п'яному вигляді когось зарізав і тепер, засуджений, відбував кару, приніс мені з другого корпусу каталог книжок в'язничної бібліотеки і запитав, чи я хочу брати з бібліотеки книжки. Він був бібліотекарем.

— Та як же не хотіти!!

Я з радістю вхопився за каталог, який мені залишено. З подивом побачив я, що в цій порівняно маленькій бібліотечці, яка складалася, видно, з дарованих книжок і куди "цензура" певно не заглядала, були й такі книжки як Енгельса "Від утопії до науки", "Походження родини, власності і держави" тощо, які вважалися тоді в Росії забороненими. Були наукові книжки, була Біблія. Я записав, що мені цікаво, і почав брати з бібліотеки книжки.

Бувши істориком і маючи зацікавлення до соціальних проблем, я з великою увагою перечитав згадані книжки Енгельса. Далі, бувши під впливом талановито написаних книжок німця Деліча "Біблія та Вавилон" та московського професора Віппера "Із сходу світ", що я з ними ще раніше ознайомився, вивчаючи курс історії Сходу, взявся тепер з цікавістю за читання Біблії. Тут я наочно переконався, що вона дає величезної вартості матеріал до усвідомлення стародавніх сторінок історії людства, зокрема історії Сходу.

Пригадую разом з тим, як особливо вразила мене проста й глибока сердечність оповідання "Книги Руф". Пригадую також, як запав мені в голову один вираз Біблії, не знаю вже тепер, ким і де сказаний, але який незвичайно пасував до мого становища:

"І вранці ти скажеш, О, коли б прийшов швидше вечір!

А ввечері скажеш: О, коли б швидше прийшов ранок!.."

Ці слова сміливо можна було б написати на воротах подвір'я "Секретного корпусу".

Ще дужчу радість принесло мені, ще більше підняло мій дух, коли я несподівано одержав листа. Звичайного собі листа по пошті!.. Але ж той лист говорив, що я не сам, що я не покинутий, що за стіною в'язниці живуть мої друзі, які не забувають за мене.

І я тепер прекрасно розумію, чому большевицьке ГПУ-НКВД засилало людей "без права листування". Це свсерідний садизм: позбавити свою жертву цієї маленької, але такої важливої для нього радості...

Написала того листа до мене одна з курсанток нашого гурту Віра Л., з метою встановити зі мною поштовий контакт і дізнатися, чи мені що потрібно. Я прекрасно розумів і знав, що всякий, хто починає листування з політичним в'язнем, цим самим ставить себе під догляд таємної поліції й стає "неблагонадійним". Отже для цього треба було в російських умовах мати чимало відваги.

Конверт і лист були перехрещені широкими жовтими смугами. Це був доказ того, що листа не тільки перечитано жандармами, а й перевірено хемічним реактивом, чи не написано була в ньому чогось таємним, невидимим для ока чорнилом...

Це був початок листування з волею, який приніс мені не тільки приємність перемовлятися словом з живою людиною, але й підручники, що їх я попросив мені переслати. Ще перед тим, як я одержав листа, хтось з товаришів передав мені білизну. Чиясь дбайлива дружня рука подбала покласти в контору в'язниці на моє ім'я шість карбованців грошей, і я

міг додатково раз на тиждень замовляти собі купити в місті цілу купу маленьких, як пиріжки, хлібців по копійці штука, кілька штук солодких сирків, зготовлених зі свіжого сиру, що звалися "Невшатель", товсті зошити, олівці, пера, чорнило... Всього цього було дуже небагато, але й це допомогло. Гострий голод зник. Читаючи, я міг робити виписки з книжок. Я став почувати себе краще, і тісні гнітючі стіни моєї одиночки ніби розсунулися...

Велику приємність і піднесення настрою принесла передвеликодня передача. Несподівано викликали мене до контори в'язниці. Там, у просторій кімнаті передач, я побачив либонь з десять пасок, а коло кожної невеличку купку яскраво розмальованих яєць — червоних, блакитних... Невідомі мені арештанти, вже одержавши паски, виходили. Мені теж запропоновано було взяти одну і купку крашанок біля неї.

— Хто передав цей Великодний дарунок? — міркував я, повертаючися з паскою до своєї камери. — Товариші? Але ні, бо вони сами цього не мають. Крім того, пасок багато, всі вони однакові, і їх одержують в'язні, яких я зовсім не знаю. І я збагнув: та це ж дарунок Револьюційного Червоного Хреста, що дбає про політичних в'язнів... Значить, ще хтось знає про твоє існування, стежить за тобою, турбується...

Мій настрій підносився, я почував себе бадьоріше.

І яке то велике значення має для людини відчуття, що вона не самотня, не покинута, що в неї є десь друзі, які про неї турбуються, виявляють до неї бодай дрібну увагу, які співчують їй, поділяють її думки і живуть тими ж ідеалами і мріями, якими живе й вона сама! Це можна зрозуміти й оцінити лише сидячи у в'язниці, особливо ж в одиночці...

(Далі буде)

В гори, до снігу. Одумівці сонячної Австралії (Мельбурнська філія) на прогулянці в горах.

О. Смолянський

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ АРАБСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

Дев'ятого січня цього року Сауд, король Сауді-Арабії, звернувся до арабського світу з закликом об'єднатися та знищити Ізраїль. Ціль нашого коментаря — висвітлити події на Середньому Сході в світлі цієї заяви.

Після закінчення другої світової війни події в країнах Середнього Сходу нерозривно пов'язані з шпальтами газет вільного світу. Величезну увагу цим віддали у політичному і економічному відношенні країнам надавалось переважно в зв'язку з двома чинниками: стратегічним значенням країн Середнього Сходу в глобальній політиці, що пов'язане з їх географічним положенням, та існуванням на їх території величезних нафтових піль і ще більших запасів невикористаної нафти.

До першої війни більшість арабських держав, що сьогодні визнані незалежними та є членами Об'єднаних Націй, перебували під пануванням Оттоманської Імперії, т. зв. "хворого тіла" в системі європейських держав, та користувались деякими правами автономії. Існували численні арабські організації, що ставили собі за мету досягнення повної автономії, а потім і незалежності своїх країн (Союз Молодих Арабів засновано студентами в Парижі в 1909 р., Союз Децентралізації Оттоманської Імперії засновано в Каїрі в 1912 р., Аль-Ад — арабська військова організація, тощо).

Під час першої світової війни англійський Форейн офіс, намагаючись здобути собі якнайбільше союзників серед місцевого населення, давав обіцянки, що суперечили одна одній, і привели, нарешті, до серйозної кризи на Близькому та Середньому Сході після закінчення першої світової війни в 1918 р. Так,

напр., в 1915 р. Англія обіцяла шейху Гусейну, що контролював частину Арабського півострова, об'єднати провінції цього півострова під його керуванням, а решту арабських держав визнати самостійними. В 1917 р., виходячи виключно з тактичних міркувань (вплив на Росію і США), Англія в формі Деклярації Бальфура визнала право жидів на створення т. зв. "Jewish National Home" в Палестині. Крім того, в 1916 р. Англія, Франція та Росія уклали таємні договори (Sykes-Picot Agreement та Константинопольський договір), до якого в 1917 р. приєдналася й Італія. За цими договорами Туреччина і всі арабські провінції були розділені на окупаційні зони та сфери впливу.

На Версальській мирній конференції договір Сайкс-Пікот з деякими змінами послужив за основу розділення країн Близького та Середнього Сходу між Англією і Францією. Палестину проголошено англійським мандатом. Не важко уявити собі обурення як арабів, так і жидів. Вони вважали себе обдуреними та грозили війною. Далі погроз вони піти, звичайно, не могли з чисто практичних міркувань. З того часу жида почали концентрувати свою увагу на внутрішню розбудову ними заселеної частини Палестини та на зміцнення своїх позицій.

Всім відомі події, що розігрались на території Палестини після 1945 р. В 1947 р. англійські війська покинули Палестину. Незабаром Ізраїль проголошено самостійною державою. Війна між Ізраїлем та країнами, що входять в склад т. зв. Арабської Ліги, закінчилась поразкою арабів та переконала всіх, хто ще мав сумніви щодо потенціальної сили арабських країн, що з еконо-

мічного та політичного боку арабські країни залишились на рівні приблизно 1910-го року, в той час, як Ізраїль зробив величезний крок вперед. Не допомогла арабам і численна кількісна перевага (відношення 10:1). Всім відоме також напружене становище на Середньому Сході після закінчення війни між арабами та Ізраїлем. Обидві сторони відмовляються визнати статус кво, який передбачається перемир'я, та готуються до нового конфлікту.

Немає жодного сумніву, що країни Арабської Ліги вважають знищення Ізраїля, повернення арабських біженців до Палестини та створення незалежної арабської держави в Палестині, що сьогодні поділена між Трансйорданом та Ізраїлем, своїм "священним обов'язком". Вони маніфестували своє бажання створити незалежну арабську Палестину ще під час повстання 1936-39 рр. Після невдачі (1939 р.) Єгипет перебрав на себе ініціативу в створенні Ліги, і Пакт Арабської Ліги був підписаний в Каїрі 22 березня 1945 р. Каїр став постійним осідком Ліги. В зв'язку з кількістю населення, територією, стратегічним положенням, найліпше устаткованою економікою та досить добре озброєною і численною армією, Єгипет став лідером арабських країн. Та це не було до вподоби багатьом арабським володарям, що мріяли про створення єдиної арабської держави під своїм керуванням. Ця держава мала б охоплювати всіх арабів, що живуть в Азії, включаючи святі міста — Мекку та Медіну. Вже після закінчення першої світової війни було кілька претендентів на трон "володаря всіх арабів": Ібн Рашід, що контролював північно-зах. частину Арабського півострова, Ібн Сауд, володіння якого знаходились в центральній частині півострова, та Гусейн — в північно-східній частині півострова.

Сауді-Арабія таки об'єдналася під Ібн-Саудом. Але це ще не всі азійські арабські провінції. Ємен, Трансйордан, Сирія, Ліванон та Ірак стали

самостійними. А в 1947 р. виникла на "арабській території" нова держава — Ізраїль. До того ж контроль Арабської Ліги, що мала б сконцентрувати свої зусилля на знищення Ізраїля, був у руках Єгипту, країни, щоправда, арабської, але розташованої на території Африки. Крім того, Єгипет максимум уваги звертав на боротьбу з Англією, вимагаючи евакуації військ спочатку з Єгипту, а потім і з Суєцької Зони.

Отож, амбітний володар Сауді-Арабії ніяк не міг погодитись з лідерством Єгипту в Арабській Лізі, і це, на нашу думку, поруч з економічною і військовою відсталістю та корупцією урядової бюрократії, є основною причиною військової поразки Ліги у війні з Ізраїлем. Замість того, щоб скерувати свої зусилля на координовану акцію, арабські володарі, виключно з міркувань престижу і заздрости, діяли кожний на свою власну руку і цим у великій мірі спричинились до загальної поразки, бо інакше (для арабів) закінчення війни з Ізраїлем трактувати не можна. В багатьох арабських країнах невдача привела до серйозних заворушень (Єгипет, Трансйордан, Сирія) і, здавалось-би, нові та старі керівники арабських країн навчилися з попередньої практики. Та, як каже приповідка, "горбатого й могила не виправить". 9-го січня н. р. Сауд, король Сауді-Арабії, звернувся до всіх арабів із закликом: "Ізраїль для арабів є тим, чим є рак для людини. Його треба вирвати з корінням, бо ніщо інше не допоможе." Так Сауд констатує факти.

Якби взяти тільки цю одну цитату, промовчавши про методи, які Сауд пропонує для здійснення свого плану, то і вона сама (цитата) не свідчить про політичну зрілість короля Сауді-Арабії. А коли ще розглянути методи — "нас арабів біля п'ятдесяти мільйонів — чому б нам (?! — О. С.) не принести в жертву 10 мільйонів" (!), щоб знищити Ізраїль, — то стає цілком ясным і зрозумілим, що на середньому Схо-

ді ми маємо справу з політично недозрілими арабськими державами. Річ ясна, практичного застосування в другій половині 20-го століття ця схема немає ніякого (вже хоч би через Об'єднані Нації) і Сауд розуміє це не гірше від усіх інших. Навіщо ж він тоді робить таку порожню змістом заяву? — В першу чергу на те, щоб привернути до себе симпатії загальної арабської маси, що ненавидить Ізраїль, тим самим вибити ґрунт з-під ніг Єгипту — лідера Арабської Ліги, і самому пере-

брати контроль над Лігою. Це буде першим кроком до здійснення плянів Ібн-Сауда (батька теперішнього короля Сауда) — до створення єдиної арабської держави.

Отже, як бачимо, звернення Сауда має виключно пропагандивний характер і ціль його — тільки збільшити існуючі вже неприязні відносини між членами Арабської Ліги в цілому, а Сауді-Арабії і Єгипту зокрема. Чи може це дати якісь позитивні наслідки для арабських країн? — Дуже і дуже сумнівно.

П. ЛИМАРЕНКО

ЯПОНІЯ — КРАЇНА КВІТУЧИХ ВИШЕНЬ

Не багатьом українцям доводилось оглядати країну тонкої та вишуканої краси — казкову Японію. Зате ті, що її бачили, напевно розчарувалися в своїх знаннях і уяві про цю далеку від західного світу країну та її населення.

Від високої Фуджіями, вниз, до спадаючих кам'янистих морських берегів, на плоских гірських схилах, на малих, майже мініатюрних рівнинах-полях, скрізь відчувається чужу, надто не європейську чи американську властивість цієї землі, її фльори та людей. Можливо, ви не зрозумієте цих людей. Загадковою буде здаватися дивна й чужа вам релігія Шінто, їхня палка любов і божеська пошана національних героїв, їхнє середньовічне відношення до жіноцтва, їхнє розуміння порядку речей, як міркування над розцвітом вишні, чи жорстокий церемоніал гара-кірі.

Але якщо піти між них і відшукати ту маловідому душу "країни цвітучої вишні", тоді щойно можна зрозуміти що поставило чи хто поставив цю націю в такий величч, в якій вона й опісля поразки в останній війні перебуває.

Дещо з історії

До 1867 року Японія була феодальною диктатурою найбільш ре-

гресивної форми. Лицарська каста самураїв дійшла в той час до такої сили й сваволі, що навіть через неввічливий погляд людини з нижчої касты, зарубували її на смерть. Перші спроби спротиву цій диктатурі появились ще в 1651 році, коли селянин Согаро від імени 300 селян-кріпаків подав скаргу до суду на місцевого жорстокого магната, який в страшний спосіб їх кривдив. Проведено слідство і того магната покарано. Та через те, що Согаро відважився виступити проти свого пана, його з дружиною розп'ято, а дітям позрубовано голови.

Щойно в другій половині XIX ст. вдалося славному Мейджі по довгих зусиллях завести новий державний лад, з деякими полегшами для нижчих каст. Тоді в Японії введено щось на зразок демократії, яку прийняла каста багачів, що й дало можливість увести поступові ідеї з Європи.

Але в 1930 році владу захопила армія, знову завівши сильну диктатуру. Встановлено нові закони, історію переписано на інший лад. Японія цілковито підпала психічний гіпнозі, від якої звільнилась щойно після поразки в другій світовій війні.

Переборовши жахливу духову

кризу й відкинувши свої старі міти, японці, здається, широко сприйняли нові ідеї, нові форми правління й нові ідеали національного життя. Сьогодні ще надто рано стверджувати, як міцно защепилися ідеї Заходу в Японії, але вже можна з певністю сказати, що войовничий дух японця покоровся й уступив місце стремлінню до повної демократизації. Цьому сприяють різні політичні чергування минулого, що залишили по собі лиш пострах і гіркий несмак.

Перший день у японському місті

Ось ви прибули до одного з більших японських міст. Покидаєте порт чи летовище та спішите вийти до міста. Але вихід загородили вам власники "модерних" рікш, модерних тим, що їх не тягне вже людина руками, тільки велосипедом. Кожен пропонує вам свої послуги: відвезти до готелю, повозити по місті й т. д. — "Лиш 200 єн!" — викрикує найближчий до вас і майже силою садовить у свою рікшу. Звичайно, в перші хвилини відчуваєте себе ніяково. Це ж тільки панівну касту возять "плебеї"! Але немає часу роздумувати над цим, зрештою вашу увагу починає приволювати оточення.

Ідете покищо передмістям. Вулички вузькі, брудні, навіть і пішоходів нема. Невеличкі дерев'яні хатки густо, майже одна при одній, розставлені по обох боках вулиць. Не помальовані, від дощу й вітру почорнілі й обшарпані. Де-не-де трапляються святині, перед якими стоять торі — символічні ворота, через які обов'язково входить, коли заходите до середини святині. Біля кращих будинків стоять мініатюрні "каплички", а над головними дверима висить з рижової соломи маленький сніпок, перев'язаний білими паперовими стрічками, на яких повирізьблені старовинні візерунки. Це — "святиня Шінта", де проживає милосердний домовик цього дому.

Приглядаєтесь й до людей. Японці низькі ростом і дуже щуплі.

Вдягнуті у бідне кімоно, поспішають кудись дрібною, швидкою ходою. Жінки, крім тягару, що несуть на голові, ще на плечах мають маленьку дитину, а то й двоє.

Чи то через те, що вперше між японцями, чи, може, під враженням баченої бідноти, відчуваєте себе ніяково. Японці теж зиркають на вас якось підозріло, ніби вороже. Особливо, коли ви у військовій уніформі.

Наближаєтеся до центру міста. Вулички ширшають, з'явилися й тротуари. Дімки більші, кращі. Вулиці чистіші. Врешті в'їжджаєте на головну вулицю. Очі ваші мимоволі розширюються... Коли б не дійсність, можна б було подумати, що ви в одній з японських дільниць у Сіетел чи Сан Франціско. Хоч з технічного боку центр міста більш подібний до німецького. Людей тут маса, часом і пішоходу мало. Народний стрій — кімоно, майже губиться тут серед ноші західнього зразка. (Кімоно складається з кількох частин. Переважно кожна жінка має біля сотні різних частин цієї ноші. При вдяганні їх відповідно добирається. Треба знати, які кольори носити в дану пору року чи свято. Також по кімоно пізнається, скільки жінці років.).

З цікавістю оглядаєте вітрини, вікна ресторанів та кіно-реклами. На ваше здивування — в більшості йдуть американські фільми. На рогах вулиць — повно старців та воєнних інвалідів.

Ось зупиняєтесь перед готелем "Гейва" чи, може, іншим. Зустрічає вас ввічливий, завжди усміхнений власник готелю. Входите в подовгуватий коридор, де доводиться скинути ваші черевики та вдягти подані полотняні пантофлі. Переступаєте поріг (не стаючи на нього, бо це віщує "небезпеку") і входите до середини. Ви мило здивовані, бо як згадує один американський подорожний — "японці люблять ховати внутрішню красу дому від вулиці, щоб по вході до середини ефект спокою й краси був

особливо відчутним і викликав у гостя захоплення”.

В маленьку, низьку кімнату заходите через широкі розсувні двері, склеєні з тоненьких дерев'яних дощочок і обліплені міцним папером з рижу. Кімнати майже не умебльовані. Постіль і матрас, які розкладаються тільки наніч, складені вдень у стінних шафах. В одному куті кімнати стоїть столик, а по боках подушки, на яких сідають з ногами “під себе”. Коли це зима, то біля столика ставлять вазу з жаром, що ледве злагіднює температуру кімнати. На стінах висять два малюнки, розмальовані на шовкових сувоях. Під ними стоять високі, розписані рельєфними взорами вази з букетом сухих квітів. Одяг і дрібні речі складається в плетені кошики, які стоять під стіною.

Так виглядає кімната японського готелю, яка майже нічим не різниться від кімнати приватного помешкання. Внутрішнє розташування й умеблювання хати багато говорить про характер японця: порядок, мистецькість, неவிбагливість, все на місці за звичаєм і традицією.

Правда, пізніше ви дізнаєтеся про розкішні “європейські” готелі, але ви задоволені, що попали саме сюди. Бо якби не довелося побувати всередині японського дому, то, проходячи вулицями, не мали б найменшого поняття, що за краса схована в тих “паперових дімках”.

Село та місто

Хоч японське село весною, прикрасившись у рожевий цвіт вишень, виглядає здалека дуже мальовничо, проте зблизька відразу помітно той нестаток і нужду, в яких живе японський селянин. Коли по інших країнах маловартісна земля стоїть поросла бур'яном, то в Японії селянин змушений таку землю обробляти. Не дивно, що говориться: “праця японського селянина — це боротьба з голодом”. В Японії, на 147.000 квадратних миль, лише 20% орної землі, і власних харчів для перенаселеної країни не вистачає.

Тому велику вагу й значення мають індустріальні осередки, що скупчують мільйони населення. Токіо не безпідставно називається “паном” усіх азійських міст.

Площі японських міст дуже великих розмірів. Це тому, що через часті землетруси не скрізь можливо будувати великі, поверхові житлові будинки. Населення змушене вдовольнятися невеличкими, але тривкішими супроти землетрусів, які при ушкодженні можна легко направити.

Краса японських міст куди більша, ніж думають чужинці, розчаровані з першого погляду виглядом брудних вулиць. Кожне японське місто має в собі щось казкове, середньовічне. Це ви відчуваєте мимоволі, йдучи плутаними вуличками й натрапляючи на старі палати японських вельмож. Ранком і під вечір можна бачити гурти студентів у чорних уніформах, що залюбки зупиняються перед музичними крамницями та слухають симфонії, чи уривки опер західних композиторів. Можна побачити й двірника, що підмівши вулицю, присів під деревом та з цікавістю читає переклади новел світових класиків.

Вечорами між мешкальними ділянками часто можна почути звуки флейти бродячих старців. Це грають японські знахарі, які віддавна завоювали собі монополію дешевого лікування.

Мистецтво

Досить оглянути японські порцелянові вироби, їхнє різнобарвне розписане кімоно, щоб признати: мабуть немає іншого народу, який присвячував би стільки уваги й любови мистецтву, як це роблять японці. Але не тільки це. Оформлення кожної японської книжки вражає вишуканістю й красою. Японські парки чи квітники просто чаруючі й не поступаються, мабуть, античним грецьким чи римським. Стародавні різьби Будди, через їхню мистецькість, часто порівнюють з різьбами Мікель Анджело. Міцна прив'язаність до релігійних традицій

Шінто змушує японських архітекторів шукати нових архітектурних форм, виявом чого може служити національний музей у Токіо. Це мистецькі, гармонійно пов'язані стилі старого Орієнту з новим Заходом.

На високому рівні стоїть також японське малярство, що розвинулося набагато раніше, ніж в Європі. Проте чужинцям більш відомі японські відбитки з дереворитів, які в самій Японії не дуже цінні з декількох причин.

Крім "мертвого" мистецтва японці люблять ще й мистецтво живе — природу. Деякі з найкращих дерев світу ростуть саме в Японії. Найбільшу славу придбали собі карликуваті дерева т. зв. "бон сої", що плекаються в парку Кугара в Токіо. З понад десятка екземплярів цієї виїнятової карликуватої сосни в 20 інчів висоти і з короною в 3 фіти, вартість деяких доходить до \$4000.

Японська релігія — Шінто

Пояснити чужинцеві японську релігію, в якій нараховується до 8 мільйонів богів, надзвичайно тяжко. Ось що говорить про національну японську релігію Шінто відомий учений Дж. Такабу: "Шінтоїзм не треба розглядати як релігію, а її божества як духів. Шінто — це суміш старих вірувань, звичаїв, щасливих прикмет, лицарських вчинків і національних обрядів. Ціллю японського Шінта є тільки виробити любов і жертвенність до держави, імператора і давно встановленого порядку життя.

З вісьмох мільйонів "богів" велике число — це ідіоми, для декого — це духи давніх предків, гарних скель, тихих озер, або людей-героїв, що ввійшли в нашу історію. Наприклад дух великого імператора Мейджі вважається одним з богів... Якщо б слово "бог" не було вжите до наших національних велетнів та всяких предметів, то не було б тієї плутанини з 8-ма мільйонами богів".

Крім національного Шінта частина японців поклоняється також Будді та Конфуцієві. Щодо християн, то

їх за японськими джерелами нараховується сьогодні лиш 08%.

Згаданий учений про вплив буддизму в Японії висловлюється так: "Буддизм задовольняє нас цілковито, бо наука його не відноситься до земного життя, а тільки до потойбічного... Богослуження буддизму малозрозумілі його поклонникам, а жреці мають дуже мале відношення до земних турбот. Лише в хвилину смерті буддизм полонить нас.

Тому правдиво сказано, що японець народжується поганином, одружується шінтоїстом, а вмирає буддистом."

Про те, наскільки японці віддані своїм релігійним традиціям, свідчать найкраще слова одного американського вояка, який перед вінчанням почав навчати свою японську наречену християнства.

"Вона взяла мою науку дуже поважно, — оповідає він. — Одного разу, підчас чергових відвідин, я застав її на колінах, в молитві перед домашнім вівтариком Шінта. — "Благаю, допоможи мені стати доброю католичкою", — зверталася вона. — Я намагався з'ясувати їй, але куди там!"

Гаракірі

Звичай "гаракірі" постав приблизно в XI ст. і стосувався виключно самих самураїв, які у випадку втрачення гонору здійснювали цей жорстокий спосіб самогубства. Сама процедура відбувалася в той спосіб, що встромлялося коротку шаблю в нижню ліву частину черева, краялося впоперек направо, а потім угору. Біль при цьому нестерпний і смерть приходить поволі. З часом, щоб прискорити смерть, увійшло в звичай, що по вчиненні "гаракірі" самогубець виймав ще й кінджал і встромляв його собі в шию. В останніх століттях цей обряд значно злагіднішав, а по другій світовій війні його зовсім заборонили.

* * *

Тепер щораз більше чужинців відвідує Японію. Кожного з них ди-

вує краса краєвидів, квітників, чепурність святинь, гробівців та історичних фестивалів, що змістом сягають у далеку, майже мітичну давнину. Найбільш дивує чужинців темп, з яким працюють японці. Їхні селяни та робітники дійсно подивугідні. Милі і ввічливі діти, веселі дівчата, швидкі рікші, крамниці повні народніх товарів — все це захоплює до такої міри, що вам здається, ніби перед вами пробігають образи казкового фільму, в якому

ви самі учасник.*

Один з відомих японських учених сказав: "Дуже тяжко пізнати, зрозуміти і полюбити цей убогий і нещасливий, але прекрасний край і його народ, не думаючи про них у перебільшенні".

І коли вам, шановний читачу, може зовсім випадково доведеться побувати в Японії, Ви напевно згадаєте ці слова, але сприймете все в перебільшенні, бо Японію інакше й не можна сприйняти.

НЕПОПУЛЯРНІ ДУМКИ ПРО ПОПУЛЯРНУ ОРГАНІЗАЦІЮ

(Закінчення зі стор. 6)

ча — "як велично, що нам не дано тридцятого року дожити!" для більшості членів організації виявився фразою. Не всі гинули в боротьбі молодими. Для більшості приходив "тридцятий рік", а з ним і перший сумнів у правдивості оунівських ідей. Звертались за порадою до нових писань Донцова, але виявилось, що ці писання — це геніяльно награна пластинка, мелодію якої кожний вже знає, але яка не дає розв'язки на більшість питань складного і скомплікованого життя...

І саме тут кожний член ОУН "після тридцятки" ставить крапку над юнацькими мріями про втрачений рай. Тут кінчається п'яний марш молодости й починається буденне реальне життя. Тут одні вибувають з лав руху й стають здебільша циніками, яких вже ніхто й ніщо не втягне в жодні організовані лави, а другі, залишаючись формально в ОУН, стають гіпокритами й вчать молодших того, в що самі перестали вірити.

Ідейний і політичний напрям, організаційну й дійову спаяність організації обстоює третя категорія членства, яка своїм інтелектуальним розвитком і практичним досвідом не доросла ще до "тридцятки", а тим самим не має підстав сумніватися в правильності своєї ідеології. Саме цій категорії членства треба завдячувати факт, що ОУН живе, і в своїй основі не змінюється, що вона

"універсальна, всеохоплююча і єдиноправильна", дарма, що розколена вже аж на три непримиримі частини.

В світлі всього сказаного можна й не згадувати останнього розколу в ЗЧ ОУН. Стався він за відомими вже зразками й не ворожить нічого доброго

Проте ці, що вбачають у цьому розколі початок демократизації ОУН — болоче розчаруються.

Демократизація ОУН і подібних до неї рухів наступить лише тоді, коли всередині самого демократичного табору виросте нова домінантна сила, яка дасть правдиву відповідь на більшість пекучих життєвих питань і потягне за собою мільйони тих ідеалістів, які не вірять в абстрактну свободу і для яких "бізнес" та доляр не можуть бути ціллю життя.

А покищо трагедія ОУН — це трагедія кожного з нас!

І в обличчі цієї трагедії слід усім запам'ятати слова: "...Хай люди ідуть, хто куди і хто з ким мусить іти — без взаємної боротьби, зненависти, оклеветувань, залякувань і дискримінації. Щоб нас і не мало розділити, ми ніколи не сміємо забувати, що ми **насамперед українці**... не сміємо ні на хвилину випустити з очей спільної нам мети: визволення Батьківщини".

(Зі заклику редакції "Українського Самостійника" за 21. лютого, 1954). Жаль лише, що ці слова сказані в 1954 році, а не 25 років тому.

НАШ КОМЕНТАР

У ВЛАСНІЙ СПРАВІ

Читачі часто запитують редакцію: коли ж, нарешті, "Молода Україна" стане місячником? Відповідаємо: це залежить від вас, дорогі друзі. "Молода Україна" вже була б місячником, якщо б кожний одумівець передплатив журнал і приєднав йому бодай одного передплатника з-поза ОДУМ-у, якщо б бодай десять філій ОДУМ-у поставилось до поширення "Молодої України" так, як поставились одумівці Філядельфії чи Чикаго.

Поки це станеться, "Молода Україна" виходитиме, як і досі, раз на два місяці, збільшуючи постійно кількість сторінок у міру припливу нових передплатників. Але чи ж треба говорити про те, що збільшення сторінок журналу зв'язане з пропорційним піднесенням коштів його друку? Думаємо, що говорити про це не треба, бо це ясне для всіх. Умови передплати "Молодої України" — 3 долари за 12 чисел, 30 центів за одне число — були розраховані на 32-сторінковий журнал, яким була "Молода Україна" рік тому. З того часу, без урочистих заяв про "ще один крок уперед", ми збільшили кількість сторінок журналу до 40, опісля до 48, залишаючи його ціну без змін. Коли взяти до уваги, що понад сто примірників кожного числа журналу розсилаємо безкоштовно на адреси різних установ і що до кожного примірника, висланого за океан, видавництво доплачує 5-10 центів, то стане ясно, що розгортати далі свою

діяльність на дефіцитах ми не можемо.

Тому, даючи віднині до рук читачів 56-сторінковий журнал, видавництво змушене оголосити й нові умови його передплати. Починаючи з цього числа журналу, умови передплати "Молодої України" слідуючі:

12 чисел "М. У." (дворічна передплата) — 4.00 дол., 6 чисел (річна передплата) — 2.00 дол., ціна окремого числа — 40 центів, в Англії і Австралії — 2 шілінги.

Збільшивши об'єм "Молодої України" майже вдвічі, видавництво піднесло ціну журналу тільки на $\frac{1}{4}$. Віримо, отже, що передплатники зрозуміють конечність цієї підвишки і особливо ремствувати на видавництво не будуть. Тим більше, що передплатники, які внесли передплату перед 1 березня ц. р., далі доставлятимуть журнал за старою умовою.

Також віримо, що ця реформа дозволить нам збільшити кількість сторінок "Молодої України" до 64, а тим самим зробити з неї дійсно передовий журнал молодого українського покоління на еміграції. Бо перед нами ніколи не стояло питання: втримаємо Журнал, чи не втримаємо? Перед нами завжди стояло питання: спроможний ОДУМ дати нашій молоді найкращий журнал, чи не спроможний? Відповідь на це питання залежатиме від наших друзів-читачів не в меншій мірі, ніж від редакції.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРОМЕТЕЙ

Громадсько-політичний тижневик, української демократичної еміграції в США і Канаді, під редакцією В. І. Гришка.

Річна передплата \$5.00. Піврічна 2.70. Передплату слати на адресу:

**PROMETHEUS — Printing & Publishing Ass'n,
13824 Jos. Campau, Detroit 12, Mich.**

Т. ГОРОХОВИЧ

ДО РЕЛІГІЙНОЇ ПРОБЛЕМИ В ВИХОВНІЙ РОБОТІ ПЛАСТУ

(Порядком дискусії)

В своїй статті не сподіваюсь дати вичерпну відповідь усім тим зацікавленим, що боліють справами релігійного виховання. Я просто не знаю, чи взагалі розбираюсь у цій справі. Мені хотілося б тільки відверто і з можливою людиною безсторонністю заторгнути ці питання, вказати на їх важливість у виховних організаціях та спонукати, може, компетентних людей старатись їх упорядкувати, а не навпаки — дозволяти, щоб вони ще більше ускладнювалися.

На нових місцях поселення, зокрема в США й Канаді, де релігійне питання особливо загострене, виховні організації зустрічаються щораз частіше з конфліктами на тлі католицизму й православ'я. Коли в ДП-таборах спільні виступи обох церков були можливі, то тут ці справи набирають щораз більш невідрадних форм, і доводиться стверджувати, що релігійне, соборницьке, державницьке чи будьяке інше виховання проводити дуже тяжко, а часто й неможливо. Конфлікти прибирають щораз менш достойні форми, в пресі щораз більше виступів з обох боків, а разом з тим, замість використати нагоду спільного перебування в однакових обставинах, замість засипати хоч частинно той рів, що його викопала поміж нашими землями недоля, ми щораз більше відокремлюємося, ховаємось з підозріннями та недовір'ям одні до одних. Ось, напр., у зв'язку з одною статтею у справі пластових таборів, в якій авторка закликала батьків посылати до таборів своїх дітей, запевняючи, що до пластових виховників можна мати довір'я в сенсі збереження вимог батьків щодо релігійного виховання в обох наших обря-

дах, появилася в „Свободі” ч. 140/53 замітка п. С. Мацюрак: „І пощо викликати цю примару, цей натяк на ніби неіснуючий у методах пластового виховання „фанатизм”? Ставить цей прилюдний запит-обвинувачення громадянка, яка роздумує над цими справами, яка розуміє виховні вартості Пласту. А що говорити про пересічних членів наших церковних громад?! Як вони сприймають всі виступи церковних діячів у публікаціях на тему „схизми”, питання „яку віру прийняв св. Володимир”? Чи трагедії і всілякі невдачі однієї церкви можуть давати причину до втіхи другій? Чи ці полеміки і злорадні почуття мають якенебудь відношення до поглиблення релігійності в нашому народі, до плекання позитивних вартостей нашої спільноти? Або, напр., таке: постать такого масштабу людини, такого великого опікуна і добродія української молоді (православної також!), як бл. п. Митрополит Шептицький — у Канаді поміж православними не тільки не шанується, а навпаки! Так мало у нашій історії безспірних авторитетів! Або застережливе ставлення православних до Пласту. Через те майже нема припливу членства від православних, а тільки одиниці православного обряду в пласті на терені Канади й США. Вже в Англії напр. інакше! Пласт, організація, що має світле минуле, що ідейні напрямні її всім нам добре відомі, що методами своєї праці може зробити багато на відтинку виховання, вона, як і скавтові організації у інших народів, справу релігійного виховання має ясно поставлену й за своє 40-літнє існування не дала претексту для закиду в нетолерантності до будьякого віроісповідання. Чому ж

такі закиди чуємо? Більшість членства — греко-католики. Через те більше проявів релігійного життя серед пластунаства відбувається у греко-католицькому обряді. На цьому тлі постають конфлікти щодо першенства обряду, компетенцій, престижу духівників тощо. Для підкреслення свого однакового відношення до обох обрядів Пласт завжди запрошує до участі в релігійних урочистостях католицького та православного душпастирів. За звичаями, прийнятими у скавтових організаціях інших народів, у Пласті також — на прохання Пластового Проводу церковні власті призначають для пластунаства даного обряду духовного опікуна, капеляна. Його обов'язком є допомагати Пластові проводити релігійне виховання серед пластунів його віроісповідання. Коли ж доводиться відбувати спільні виступи обох душпастирів, тоді слід би було їм домовитись: виконують, напр. посвячення один одного разу, другий наступного (не в порядку воно, коли один святить, а другий пересвячує), або, коли через канонічні та догматичні правила католики виключають спільні свячення, тоді спільні виступи звести тільки до молитви, без обрядового таїнства. А коли вже неможливо ніяк погодитися священикам, тоді повинні б душпастирі відбувати свої релігійні обов'язки з молоддю свого віроісповідання окремо. Пласт не може встрявати у форми співвідношення обох душпастирів. Бо ж вони саме є авторитетами для всіх пластунів у справах християнських взаємовідносин: любов ближнього, пошанування одні одних і т. п. Несправедливо посуджувати, що Пласт в будьякий спосіб нетолерантний, чи менш уважний до православної церкви. Як радо він вітав би в себе більшість членів православних!

Такий стан сьогодні. А уявім собі наше майбутнє, коли Бог дозволить нам порякувати цими справами у відновленій Українській Державі. Фанатизм може допровадити до справжньої релігійної війни. А

не ж часи давно минулі! Сьогодні суспільства не тільки оминають конфлікти, але здобуваються на найкращі зразки толеранції. Маємо нагоду розмовляти з чужинцями й читати їхню пресу, у якій часто подаються вістки про взаємини церков. Мимоволі зроджується жаль і до наших церковних проводів, і почуття меншевартості, а що найголовніше — мимовільне бажання стояти осторонь церковного організованого життя. Роздумування над релігійними проблемами у молоді ведуть у багатьох випадках до вільнодумства й лібералізму. Бо що ж є основою кожної релігії? Потреба почитання Бога, пошана ближнього і себе самого. А обряд — це ж спосіб вияву почитання Бога, питомений не тільки для окремих церковних організацій, але й для кожної людини індивідуально. І чи ж обряд аж настільки суттєва справа в релігії, щоб через нього виникали антагонізми, непошанування авторитетів, підозріння, недовір'я та всі інші негативи релігійних воєн?! Людина дістає у спадщині від батьків свій обряд, вона з ним зв'язана, і обов'язком кожного є взаємно респектувати цей стан. Основним у релігійному вихованні повинно б бути не зашіплювання в першу чергу католицьких чи православних особливостей релігійності, але загально-християнських. Бо чи ж будьякий обрядовий фанатизм не йде проти духу християнства? Бути християнином, але тільки по відношенню до своїх, говорити про толеранцію, не будучи в житті толерантним, говорити про ідеалізм, не будучи ідеалістом, говорити про правду, добро, справедливість, а не плекати їх у щоденному житті — що ж може бути більш отруйливе для плекання справжніх християнських чеснот, як розбіжність між тим, що говориться в імені Христа, і тим, що діється в докільді?

Релігійного виховання не можна обмежити до навчання у т. зв. недільних школах, до відвідування Богослужб і церковних імпрез. В найбільшій мірі воно відбувається таки

в щоденному житті, в родиннім домі, у виховних організаціях, школах, у цілому довколишньому житті. Особистий приклад релігійності батьків, виховників, учителів, їх пошана і почитання Бога, любов до ближнього і пошанування себе самого у щоденному житті, і то прикладами у співжитті з молоддю, у співпраці з нею, у поведінці, а не тільки з-за вівтаря — це головні засоби релігійного виховання. І тут, як і з кожному вихованні, найуспішнішим виховним засобом буде — **особистий приклад виховника**. Бо — як слушно писав покійний Дрот — „одна справа — лише викладати, навчати моралі, а інша — виконувати правила моралі на кожному кроці. Слова повчають, але **тільки особистий приклад виховує, справді виховує**, викликає охоту **наслідувати**.”

Справа релігійного виховання у наших обставинах вимагає глибокої уваги, як з боку провідників виховних молодечих організацій, так і з боку душпастирів обох віровизнань. Не тільки для того, щоб оминати шкідливі конфлікти поміж нашими церквами, але щоб дати тривалу ос-

нову для плекання характерів майбутнього покоління, яке матиме ще складніші справи для вирішення, ніж має їх сучасне. В атмосфері взаємного пошанування, заохоти послужити справі в найбільш гідний християн спосіб, при доброзичливій поставі й справедливій оцінці справ завжди можна знайти вихід. Не можна ж залишати цієї справи для розв'язки нераз випадковим людям. Для цього якраз і повинні працювати духівники над виховниками у молодечих організаціях, і в цьому потрібна організаціям якнайбільша допомога розумних, ідейних теологів.

І може б потрібно нам було у наших найглибших щоденних молитвах звертатися до Бога словами — „Дай мені великий, всемогучий Боже, ясний розум, що вміє відрізнити річ велику від малої. Щоб за велику у бій я йшов кривавий, за малу — щоб я й не бився. І охоту дай до праці, щоб ніщо не мало сили знеохотити мене. І дай запал, який має поет у хвилину творення, і витривалість мурашки, що десять разів впаде і знову підійметься до праці!”

КУТОК МОЛОДИХ АВТОРІВ

Леонід Безкровний

В ЗИМОВИЙ СВІТАНОК

Як тепер пам'ятаю... Зимовий світанок
Раптом гуркіт у двері і крик: Відчини!
П'ятикутньої знак на чолі, немов рана,
В моїм серці дитячим злону спричинив.

Що на очі попало, летіло до двору
Через двері і вікна розбиті, — на сніг,
Навіть мірка остання пшениці з комори
Що на весну посіяти тато беріг.

Я малим тоді був, — зрозуміти одного
Ще як слід я не міг, аж підрісши пізнав,
Чому взявши усе із двора, ще й старого
Той катюга в Сибір мого батька пігнав.

Забирали усе, що могли в ту годину,
Поскладали на віз, ой на наш таки віз,
Ягідки лиш забули забрати з калини
І забули краплини матусиних сліз.

А вона по подвір'ї ходила й збирала
Ягідки ті зо снігу в розпуці німій,
І здалося мені не калину збирала,
А криваво-калинові сльози свої.

Торонто, 12. І. 1954.

Анатолій Валюх

НА ЗОРІ

В тишу ночі іду безпросонну.
Гаснуть зорі в туманах німих.
В синяві кимсь закручені жорна
Переточують вічність на сміх.

Я шукаю тебе вслід за ранком,
Ідучи по забутих шляхах —
Та байдуже, байдуже світанку,
Що з'явився в просторі, мов птах.

Чи ж так легко махнути рукою,
І сказати: даремні ті дні,
Що пройшли ми так раптом з тобою
По стежках прастарої землі?

І ось знову заходжу до храму,
Де суворі обличчя святих,
Де лампади ллють світло поради
На холодні скрижалі душі.

Не молюсь, лиш уста тихо шепчуть —
Прибліднілі холодні уста —
У простір, де сягає лиш серце,
Про твоє незабутнє ім'я.

І підносяться привиди ночі,
І до ранку у сонячний шлях
Я іду, закриваючи очі,
В світлих щастям і радістю снах.

СПОРТ

КІНЕЦЬ "HOME RECORD"-У

Прихильники та фанатики футболу довго пам'ятатимуть минулий 1953 р. як рік великих подій — зустрічей найсильніших світових футбольних дружин та, нарешті, сенсаційна для широкого загалу поразка Англії збірній Мадярщини, в Лондоні, на стадіоні Вемблі, з не менш сенсаційним рахунком 3:6 (2:4).

Для фахівців і всіх інших, що уважно слідували за зустрічами англійської збірної після закінчення 2-ої світової війни, а особливо після поразки проти одинадцятки США в грі за світовий чемпіонат в Бразилії в 1952 р. (0:1), поразка Англії на своїй власній території була тільки питанням часу. Щоправда, англійські футбольні фахівці, на зразок політиків, старались уникнути неприємних, серйозних коментарів, що торкалися б шансів англійської збірної в матчах, спершу зі збірною FIFA (з участю футболістів, які перебувають зараз в країнах Західної Європи), а потім зі збірною Мадярщини. Остання на протязі трьох (!) минулих років не зазнала ніодної поразки, хоч грала з найсильнішими європейськими командами. А англійський широкий загал ніяк не міг погодитись з думкою, що якась континентальна дружина, врешті, спроможеться побити 90-літній "home record". Грала у нас, мовляв, вже й чехи, й італійці, і австрійський "wonder team". Грала й мадяри — тоді ще із славнозвісним Др. Сарозі. Всі програвали, або, в найліпшому випадку, ремісували.

І дійсно, гра з одинадцяткою FIFA в Лондоні (жовтень 1953 р.) скінчилась ремісом — 4:4. Не важно, що континентальна збірна (без Мадярщини) грала набагато ліпше англійців, не важно, що до останньої хвилини континент вів 4:3 і тільки на 89 хвилині суддя Гріфіт з Вейлсу показав на одинадцятиметровий пункт і дав Англії змогу забити четвертий гол без усякого на це виправдання — все це не важливо. Англійський фанатик швидко забув усе це і ще раз

сховався за результат. "4:4 — це не поразка; навіть континент не спромігся нас перемогти!"

Серйозні критики, даючи деякі поради щодо складу англійської збірної, яка мала грати з Мадярщиною 24-го листопада, і закликаючи до обережності, в глибині серця все ж не могли повірити в поразку їхньої збірної. Більшість критиків погоджувалась, що треба обов'язково притягнути до гри вже 36-літнього Стана Метюза, безперечно одного з найталановитіших футболістів, що будьколи чарували десятки й сотні тисяч захоплених глядачів своєю фантастичною технікою та перфектним дріблінгом. Крім того, давались рецепти точного слідування та прикриття мадярських футболістів, що разом з дозволеною твердістю мусіли б, на погляд англійських експертів, компенсувати блискучу техніку мадярів. Комбінаційну гру синів Пушти, про яку (гру) розповідались майже байки, англійці мали б вирівняти швидкою, прямолінійною грою довгими пасами через крила, а Вемблійський стадіон і власна публіка мали б зробити решту.

Коротко, в поразку англійці відмовлялися вірити. За тиждень перед історичним матчем мадяри ще грали зі Швецією в Будапешті. Швеція, після "розпродажу" трьох (!) збірних професіональним клубам інших країн (шведські футболісти — справжні аматори), не являє з себе серйозного противника. Та Мадярщина заграла дуже слабо (2:2), і англійський спостерігач написав до Англії заспокоюючого листа: Кошічу заборонено грати, Пушкаш — не "в формі", а центр нападу Гідекуті з-за слабкої кондиції не наважується під ворота противника. На традиційному банкеті, що відбувся після зустрічі, мадярський тренер такими словами зустрів "зірку" Пушкаша: "А, Пушкаше, і ви також тут? На площі вас сьогодні зовсім не було, видно". Загалом — ми повинні виграти і цим разом.

І ось команди на полі. Кошіч — в

складі збірної, Пушкеш і Гідекуті також. Ще перед початком — цікавий інцидент — коли лунають звуки мадярського гімну та очі футболістів звертаються на щоглу, де майорить їх прапор, вони помічають, що це не новий комуністичний прапор з червоною зіркою, а старий — з короною св. Стефана. Мадяри не протестують. Вони починають гру, і як у відповідь на насмішливі крики англійських глядачів, що сміялися з технічних трюків мадярів перед грою, проводять м'яч через усе поле під англійські ворота. Центр нападу Гідекуті, що, нібито, не наважувався до воріт противника, дістає м'яч. Блискавичний удар з 16-ти метрів, — сітка, гол. Не пройшло і півхвилини матчу і ще ні один англієць не доторкнув м'яча. Англійський брамкар, що діставав м'яч з сітки, був першим. І ось за ці 30 секунд всім глядачам раптом відкрились очі. Так — проти сильної англійської збірної грало одинадцять перфектних футболістів. Це індивідуалісти з технікою, що заскочила навіть найстарших та найдосвідченіших критиків, і одночасно — це зіграна дружина, що своїми блискавичними змінами місця, короткими і довгими подачами ідеально демонструвала відомий континентальний (чи краще — центрально-євро-

пейський) футбол. Але, якщо в минулому континентальні команди так захоплювались комбінаціями, що забували удари по воротах, то весь мадярський напад демонстрував стріли, яких досі ще не бачили англійці. Вони ще довго пам'ятатимуть удари Пушкеша і Гідекуті, "літаючі" комбінації нападу й допомоги, певну себе оборону.

Можна ще довго та багато писати про мадярів та про англійський футбольний Дюнкірхен. І хоч не всі погоджуються в кількості голів, які мадяри ще могли б забити, всім ясно, що 24-го листопада мадярська збірна демонструвала футбол, як його ще ніде і ніколи не грала жодна команда за всю історію цього спорту.

Читач може уявити собі нищівну критику англійською пресою футбольних функціонерів, тренерів, самих футболістів після цієї поразки. Є надія, що ця поразка позитивно вплине на розвиток англійського футболу в майбутньому, але славу непереможеної вдома команди Англія загубила раз і назавжди. Програла вона дружині, що на цілу голову перевищувала її в цьому історичному матчі. В гордого британського лева забрано першість. Хоч вона і спортова, але не менш болюча. **Ол. С.**

РУБІКОН ЕМІГРАЦІЇ

(Закінчення зі стор. 13)
би — цей бункер мусить знайти свій найголосніший і найвідповідніший його значенню відгомін в усій зовнішньо-політичній діяльності нашого політичного центру. І той факт, що такого відгомону в діяльності цього центру цей бункер не знайшов, безперечно є одною з поважних причин того, що іменем цього бункеру твориться другий, паралельний центр. От у цьому й полягає також провина супроти всеукраїнської соборності і самого нашого політичного центру київської орієнтації.

Отже — новий внутрішньо-національний стан речей на нашій Батьківщині сьогодні, що визначається фактом dokonаної всеукраїн-

ської соборності і централізації, вимагає від нас рішучого перегляду форми й змісту нашого організованого українського життя на еміграції під кутом зору відповідності його тому стану, який є на Батьківщині.

Здійснення одностайного всеукраїнсько-соборницького фронту і централізації всіх політичних сил української еміграції, відповідно до факту dokonаної соборності на Батьківщині, а також і відповідно до нового спеціального значення в українському політичному житті новоприєднаних українських земель і людей — це й є те наше завдання, яке диктує нам сьогоднішня українська дійсність.

ОДУМ У СВІТІ**ОДУМ ПЕРЕД ЗМІНОЮ ВАРТИ**

За кілька місяців наша молодеча організація стане на порозі п'ятого року свого існування. Хай же це буде нагодою не лише для святкувань, але й для своєрідного контролю совісти кожного з нас. Що ми зробили за довгі чотири роки для того, щоб ОДУМ став дійсно новою організацією справжньої української демократичної молоді? В чому причини деяких наших болючих невдач і багатьох прогалин в організаційному житті Об'єднання? Чому ОДУМ обмежився тільки двома поколіннями молоді і не знайшов досі шляхів до охоплення широких лав українського юнацтва? Чим пояснити злочинну сплячку середньошкільного і студентського демократичного сектора? На ці й подібні питання мусить дати вичерпну відповідь теперішній провід ОДУМ-у ще перед

тим, як керівництво Об'єднання перейде в надійні руки молодших друзів. На п'ятому році існування ОДУМ-у Центральний Комітет мусить врешті завершити організаційну структуру Об'єднання й виповнити її сучасними зразками конструктивної творчої праці. Зміна варті, перед якою стоїть ОДУМ, мусить застати організацію в найкращому порядку, якщо не бажано, щоб кількалітня піонерська праця членів - основоположників ОДУМ-у була марною.

Подвоїти зусилля і успіхи — мусить стати основним гаслом теперішнього одумівського проводу напередодні п'ятилітнього ювілею ОДУМ-у. Бо українську з-підсоветську молодь судять вже не за її словами і декляраціями, а за нашими ділами й конкретними нашими успіхами.

ПЕРШИЙ З'ІЗД ОБ'ЄДНАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В АВСТРАЛІЇ

29 грудня 1953 р. — видатна дата в історії української демократичної молоді в Австралії. Цього дня в Мельбурні відбувся I-й З'їзд Об'єднання Демократичної Української Молоді, на якому сформовано керівні органи австралійського ОДУМ-у та накреслено напрямні його діяльності на майбутнє.

Властивий початок одумівського руху в Австралії можна датувати днем 26. 2. 1952 р., коли в Мельбурні було створено першу одумівську організацію. Незадовго по тому філії ОДУМ-у створюються в Аделейді, Сіднеї і Брізбані. В Мельбурні зосереджується вузловий пункт всіх осередків — Тимчасова Головна Управа, яка керує працею поодиноких осередків. Нелегка праця лягла на рамена Тимчасової Головної Управи. Впертим кроком йшла вона вперед, поборюючи різноманітні труднощі, і дійшла до зна-

менної дати 29. 12. 1953 року — Першого З'їзду ОДУМ-у в Австралії.

На з'їзді було розв'язано найважливіші питання, які турбували не лише молодь, а й старше громадянство.

Прийнятими резолюціями З'їзд яскраво окреслив свій шлях: безкомпромісова боротьба проти поневолювачів України — червоних і білих московських імперіялістів, підготовка до цієї боротьби та виховання кадрів ОДУМ-у.

Головним промовцем на З'їзді був голова Тимчасової Управи М. Кузьменко, що виголосив реферат п. н. "Політична ситуація світу і завдання ОДУМ-у". Промовець підкреслив важливість революційних заворушень в Німеччині, Польщі й ін. країнах Європи й Азії — бо вони свідчать про ослаблення позицій московських імперіялістів.

“Якщо сьогодні, — зазначив М. Кузьменко, — західний світ і США не використають революційних заворушень поневолених Росією народів, не допоможуть їм у боротьбі за своє національне визволення — це буде найбільшим, можливо фатальним, промахом західного світу в боротьбі з більшовизмом.”

Аналізуючи сучасний стан української політичної еміграції, промовець підкреслив велике значення УНРади, що вможливила одноцілість української закордонної політики та спільний фронт спротиву московським імперіялістам.

Переходячи до одумівської проблематики, промовець накреслив ряд важливих завдань і обов'язків, що стоять перед організацією демократичної молоді. Пропозиції М. Кузьменка були схвалені й прийняті з'їздом, як напрямні в праці Головної Управи ОДУМ-у в Австралії.

Після доповіді звітували члени Тимчасової Головної Управи та управ осередків поодиноких стейтів Австралії. Зі звітів було видно, що одумівці не марнують часу, а впертою працею на громадській ниві і над собою підготовляються до великих днів грядучого національного визволення.

З'їзд, що його працю благословив Високопреосвященніший Архієпископ Мельбурнський і Австралійсько-Новозеляндський Владика Сильвестр, одержав численні письмові привітання, серед яких: від Президента УНР, від УНРади й її Виконавчого Органу, від Собору УАПЦ, від Головних Управ ОДУМ-у Америки, Канади й Бельгії, від УНДС, ОУА, СУА, Пласту й ін. українських громадських організацій та окремих заслужених громадян.

До керівних органів Головної Управи ОДУМ-у в Австралії увійшли: Михайло Кузьменко — голова, Олександр Півень, Михайло Меншун, Олександра Бойченко, Дмитро Шабля, Петро Роєнко та Будакив. До Контрольної Комісії: Іван Бринза — голова, члени: Ігор Зіненко та Віктор Ткач.

З ЖИТТЯ ФІЛІЙ:

● В суботу, 9 січня ц. р. відбулася в Торонто ширша конференція головних керівних органів ОДУМ-у Канади спільно з головами одумівських філій та членами ГВРади.

Конференція заслухала звіти керівника внутрішнього відділу ЦК ОДУМ-у, редакції і адміністрації “Молодої України” та окремих референтів Головної Управи ОДУМ-у Канади.

Після живої дискусії над звітами було затверджено правильник ЦК ОДУМ-у, підтверджено мандати до ЦК М. Дальному, Г. Литвинові і Д. Ткачукові та схвалено загальний плян діяльності ОДУМ-у Канади на черговий рік.

Слід відзначити добру технічну підготовку конференції. На жаль, не можна не відзначити й того факту, що окремі референти ГУ не підготувались як слід до звітів, а двоє з них взагалі не з'явилися на конференцію, не склавши перед тим ні письмового виправдання своєї відсутності, ні, тим більше, письмових звітів і пропозицій для конференції. Референтам Головної Управи ОДУМ-у (і не лише в Канаді) слід було б пам'ятати, що вони не “хлопці”, а такі молоді громадсько-політичні діячі, відповідальні в великій мірі за напрям політичного розвитку великої частини української молоді на еміграції, а завтра — в Батьківщині. Це тим важливіше, що товариська зустріч учасників конференції з представниками майже всіх демократичних українських організацій, яка відбулася ввечері, після закінчення конференції, недвозначно підтвердила, що ОДУМ міг би стати сильною цементуючою ланкою українського демократичного табору, якщо б розпоряджав кращими чи, радше, пробоєвішими провідними кадрами. Такі кадри в ОДУМ-і і біля ОДУМ-у є, і важливо лише, щоб вони відчували вимогу хвилини й присвятили організації трохи більше уваги, ніж це вони роблять досі. Можливо, що з допомогою подібних частіших конференцій це сталось би скорше, ніж ми думаємо.

● 30 листопада м. р. створено нову філію ОДУМ-у в Ст. Кетерінс, Онт. До управи філії увійшли: В. Дем'яненко — голова, Валя Мороз — секретар, М. Кротенко — культурно-освітній референт, Ліда Філенко — фінансовий референт, М. Філенко — спортивний референт.

● В кінці минулого року створено при Комітеті Українців Канади Раду Української Молоді Канади, до складу якої увійшли ОДУМ, МУН, СУМК, УКЮ і Пласт. Заступником голови РУМК вибрано члена ОДУМ-у І. Лободу з Вінніпегу.

● 31 січня ц. р. відбулася заходами Громадського Комітету (ДОБРУС, ОДВУ, ОДУМ, ОУРДП, СУВ, УНДС, Т-во Сприяння УНРаді) в Міннеаполіс жалібна Академія для вшанування пам'яті сл. п. Президента УНР Андрія Миколайовича Лівичького. Академію відкрив генерал-хорунжий К. Смовський. Реферат про життя і діяльність покійного Президента виголосив інж. А. Романенко. В музичній частині академії взяли участь пп. Зоя Мельниченко і О. Мартиненко та хор церкви св. Юрія Переможця під кер. о. діякона М. Бриня.

Впорядчиками на Академії були одумівці. Подібні жалібні Академії при активній участі ОДУМ-у відбулись майже у всіх більших скупченнях української еміграції.

● 31 січня 1954 р. Студентський гурток спільно з Філією ОДУМ-у в Бостоні відзначили День Пам'яті поляглих під Крутами студентів. Реферат виголосив студент Я. Білінський. В мистецькій частині виступили В. Колоскова, Л. Височанський, Л. Діак і сестри І. та А. Данилевич.

Пам'ять героїв Крут відзначили і інші філії ОДУМ-у в США, Канаді та Австралії.

● В поштовій станиці УНРаді в м. Торонто можна замовити всі значки, які досі видав поштовий відділ В. О. УНРаді. Пам'ятаючи, що поштові марки є не лише видатним засобом нашої пропаганди між чужинцями, але й частковою матеріальною підтримкою нашого Державного Центру — керівні органи ОДУМ-у Канади закликають всіх членів і прихильників ОДУМ-у замовляти в торонтонській Поштовій Станиці УНРаді всі серії поштових марок УНРаді.

За докладнішими інформаціями звертатись на адресу:

W. NELIPA, 634 Bathurst St.,
Toronto, Ont., Canada

● Відділ Внутрішніх Справ при ЦК ОДУМ-у інформує нас, що вже виготовлені спеціальні одумівські відзнаки для всіх філій і членів ОДУМ-у в усіх країнах. Ціна одної відзнаки 1.50 дол. Замовляти можна в Головних Управах ОДУМ-у.

АКАДЕМІЯ БАЗАРУ В НЬЮ-ЙОРКУ

Філія ОДУМ в Нью-Йорку влаштувала в суботу 5-го грудня 1953 р. в приміщенні свого клубу урочисту академію, присвячену пам'яті 359 вояків армії УНР, що полягли героїською смертю під кулями московського ката.

Цей вечір, що відбувся з численною участю старшого громадянства, ще раз підкреслив, що може зробити нью-йоркська філія, якщо її члени прикладуть хоч трохи зусиль на розбудову діяльності їх клубу, а не тільки на задоволення їх особистих інтересів та амбіцій. На превеликий жаль, це трапляється надто рідко, щоб дати позитивні наслідки.

З загального високого рівня академії виділялась змістовна доповідь В. Кулішенка та мистецьке оформлення сцени В. Бачинським. Треба відмітити також працю голови філії М. Дзябенка.

Друзі одумівці!

Американський Відділ НТШ покликав до життя спеціальну Комісію Енциклопедії, ціллю якої є переглянути англomовні енциклопедії, словники, тощо, зібрати матеріали, що стосуються України, відповідно їх виправити з тим, щоб пізніше вислати до цих видавництв українське суто-наукове трактування цих проблем.

Це справа першорядної ваги, тому Головна Управа ОДУМ-у США звертається до всіх тих, хто має добру волю і відповідні кваліфікації, взяти активну участь у цій важливій акції.

Всіх, хто може співпрацювати з Комісією Енциклопедії при НТШ, просимо подати свої адреси негайно заступникові голови ГУ ОДУМ-у США:

G. NAHORNY, 91 Springfield Ave.,
Newark, N. J. U. S. A.

Відділ Внутрішніх Справ Центрального Комітету ОДУМ-у просить усіх студентів, членів і прихильників ОДУМ-у в Західній Європі негайно зголоситись у власному інтересі на адресу редакції "Молода Україна".

В зголошенні подати: ім'я і прізвище, країну і рік народження, теперішню адресу і рік та факультет студій. Крім того просимо поінформувати про матеріальний стан та висоту і рід одержуваної стипендії або допомоги.

Відділ Внутрішніх Справ
ЦК ОДУМ-у

Всі амбіції є законні, за винятком тих, які пнуться нагору ціною нещастя чи легковірності людства.

Джозеф Конрад

Єдина річ, якої мусимо боятися — це
Ф. Д. Рузвельт

КНИЖКИ — ЖУРНАЛИ — ФІЛЬМИ

В. Барка, "Рай".

В. Барка зробив нам несподіванку. Після "Апостолів" і "Білого світу" — збірок поезій, що попри всі зусилля прихильної до Барки критики так і не знайшли читача — видав оце книгу, що, без сумніву, належить до справжньої літератури. І мистецькою вартістю, і розміром (309 стор.) книжка стверджує, що в особі В. Барки маємо не дискусійної вартості поета, а оригінального прозаїка, що прекрасно володіє стилістичними й композиційними засобами художньої прози.

Темою книги є советська дійсність на південних землях України напередодні другої світової війни. Дійсність цю показано не стільки в пляні реалістично-докладного, протокольного зображення, що напевно дало б нам пересічний, яких маємо доволі, твір, а в пляні іронічно-гротесковому, як показує вже сама назва твору "Рай". Стилістичні засоби Барки в цьому творі надзвичайні: його порівняння вражають новизною й точністю; його метафори й гіперболи поступаються перед метафорами й гіперболами хіба єдиного Осьмачки; його іронія глибока і одночасно мов би зігріта якоюсь внутрішньою теплою. А головне — глибока людяність книги, що робить її на тлі нашої егоїстично-жорстокої дійсності явищем виняткової ваги.

В стислій журнальній нотатці ми, на жаль, не можемо ілюструвати свої слова відповідними цитатами — а їх можна було б навести безліч, описом побутових митарств Антона Никандровича почавши (стор. 119) і розділом "Дуель Івана Івановича і Серпокрила", що читається, як суцільна гумореска, кінчаючи.

Не дивно, що читачі "Раю" дуже розходяться в оцінках книжки. Деякі з них, в першу чергу прихильники легкої безстилевої прози, "не стравляють" творчого методу Барки і відкладають книгу по прочитанні кількох сторінок. Інші вважають, що ситуації й дійові особи "Раю" — не типові для советської дійсності, що в реальному житті вони, напевно, не існують.

На це можна сказати, що книга Барки — художній твір, а не фотографія, до того ж твір з елементами гротеску. Поруч з "Маною" Д. Гуменної він належить до найбільших осягів нашої прози в минулому році.

Т. Осьмачка, "Китиці часу" (поезії)

У видавництві "Українські Вісті" (Німеччина) вийшла збірка поезій Т. Осьмачки, що охоплює період 1943-1948 рр. Сірий газетний папір, що так контрастує з люксовим американським папером Барчиного "Раю", і скромна об-

кладинка не перешкоджають збірці бути найцікавішою поетичною публікацією минулого року. Мотив самотності, туги за людською, передовсім жіночою, душею, в зустріч з якою поет, здається, й не дуже вірить — проходить через всю збірку. Мотив зовсім не новий в поезії, зокрема ліричній, але Осьмачка надає йому такої різючої індивідуальності, такої сили експресії, що читач не завважує деяких (до речі, нечислених в цій збірці) — строфічних і текстуальних неадапностей і читає її з тим внутрішнім схвилюванням, яке спроможні дати читачеві тільки справді мистецькі твори.

Ряд поезій збірки ("Присвята", "Незмінність", "Дзвоник", "Кон'юнктивіт", "Дзвонар", "Реакція", "Жорстокість" та ін.) можна з повним правом зачислити до найвищих осягів нашої лірики в останні роки. Тим прикрішими є розсіяні в них, як і в цілій збірці, окремі прозаїзми і вульгаризми, як, напр., в "Згадці" (про босі ноги в грязі, "що мовчки бачили і ви"), "Стансах" (стор. 20) і "Жорстокості" (кінцівка). Але це вже прикмета осьмачківського стилю, і відмовитись від них автор не може або не хоче.

Впадає в око цікава особливість. При виразному тяжінні до Байрона, "байронічності" багатьох образів Осьмачки і багатьох формальних (жанрових) ознаках байронічності, Осьмаччині переклади з Байрона не тільки мистецько слабкі, а подекуди межують з пародією (див. переклад "Прощання Чайльд Гарольда", стор. 91). Однак в цілому "Китиці часу" — безсумнівний поетичний успіх Осьмачки.

Докладнішу рецензію на цю збірку вмістив проф. Ю. Шерех в числі 49-му "Нових Днів", стор. 10.

Є. Загачевський, "Спогади фронтовика"

Якщо 1-й українській дивізії УНА не пощастило у військовій долі, то їй, безперечно, пощастило в мемуаристиці. До нас, після "Огненного Кола" І. Багряного та двох публікацій О. Лисяка ("Броди" і "За стрілецький звичай"), потрапила ще одна книжка, що заторкує, в кінцевих розділах, долю дивізії — книжка споминів, або "одисея сірого коляборанта", як іронічно сказано в підзаголовку, Є. Загачевського.

Вояки, що звикли тримати в руках гвинтівку, здебільша не надто вправно тримають перо — хоч трапляються й винятки. Загачевський, здається, не мав наміру написати художній твір, але спогади його читаються з неослаблювальним інтересом від початку до кінця. Може причиною цього є те, що події, згадані автором, в той чи інший спосіб заторкували кожного з нас зокрема і вирішували, принаймні на кілька десятиліть, долю нашої батьківщини в ціло-

ті, що ці події ще зовсім свіжі в нашій пам'яті.

“Спогади фронтовика” фрагментарно знайомлять читача з подіями в бойовій лінії східного фронту в часи найбільших німецьких успіхів в 1942 р. і в часи “п'янового відвороту”. Події ці змальовано так, як їх бачив і переживав фронтовик — без патетичних прикрас, без спокусливих спроб прикрашувати власну роль — і в цьому вартість книжки. Вражає надзвичайна зорова пам'ять автора: фронтові події і свою участь в них він зображує з такою докладністю, наче б він переживав їх вчора. Жаль, що автор ніяк не зафіксував своїх зустрічей з місцевим українським населенням — чейже ці зустрічі були під час його перебування в районі Харкова чи Балти. Жаль також, що книжка мовно майже не відредагована і що автор занадто зловживає львівським “блатним” жаргоном. Ці хибні тим прикраси, що з допомогою культурного редактора їх зовсім легко було б усунути з цієї назагал доброї книжки.

О. Бор.

“МЕТА” — Орган української національно-державницької думки. Стор. 32. Ціна 40 центів. Адреса видавництва: О. Jurchenko, Muenchen 8, Ayinger Str. 21/I. Germany.

“Нація — вища за кляси, Держава — вища за партії!” Під таким гаслом почав виходити від місяця червня м. р. новий політичний журнал — “Мета”. Гасло бездискусійне, але для всякого політичного журналу вбивче. Справа в тому, що політичний журнал, не підтриманий якоюсь клясою, партією чи організацією, скорше чи пізніше впаде, і нічого не допоможе йому ні нація, ні тимбільше держава. Якщо б видавці “Мети” взяли це до уваги, то читачі мали б досі не два, а принаймні вісім чисел цього цінного місячника. На жаль, провідні діячі УНДС-у (Український Національно-Державний Союз), що видають “Мету”, не від сьогодні хворіють на “надпартійність”. Завдяки цій “надпартійності” така численна і якісна партія як УНДС і досі не має свого офіціозу, а вслід за тим не має поповнення з рядів молоді української генерації. Всі дотеперішні неофіційні видання УНДС-у, як ось “Проблеми”, “Соборна Україна” й інші впали саме тому, що не бажали бути партійними, лише національними. Перед цією ж перспективою стоїть, мабуть, і “Мета”. Критикуємо її не за те, що в ній пишеться (з писаннями “Ме-

ти” ми згодні), а за те, чого їй бракує. “Меті” бракує матеріалів про УНДС, як організаційного, так і ідеологічного характеру. Тому вона не може стати дорогою й необхідною ні для членів УНДС-у, ні для тих одумівців, яким УРДП і УСП видаються “занадто ліві”. А шкода, бо ідейний напрям УНДС частині одумівців близький, всі статті “Мети” цікаві й на високому рівні, пошлісний відділ ведений надзвичайно культурно, без демагогії і шарлатанства, що так властиві навіть частині нашої демократичної преси. Журнал напевно дістане підтримку читачів, якщо переборе початкові труднощі і пам'ятатиме гасло: “Хто не вірить в силу своєї кляси чи партії — той ніколи не поведе нації чи держави!”

БЮЛЕТЕНЬ Товариства Сприяння УН-Раді в Сейнт Пол — Міннеаполіс. Стор. 22. Ціна не подана. Адреса редакції: 600 - 8th St. S. E. Minneapolis, Minn. U. S. A.

Чепурний, на доброму папері й з добрими ілюстраціями “Бюлетень Т-ва Сприяння УНРаді в Ст. Пол — Міннеаполіс” — додатньо вирізняється з усіх цього роду видань. Досі вийшло вісім чисел, загальним тиражем 2400 прим. Вмілим і живим редагуванням редактори “Бюлетня” довели, що він може стати не лише органом одного Т-ва Сприяння УНРаді, але й Союзу Товариств в цілій Америці, а то й в цілому світі. Видно, що Т-во Сприяння УНРаді в Сейнт Пол — Міннеаполіс має непересічних членів і організаторів. Доказом цього може служити діяльність Товариства в цілому й дотеперішня висилка на фонд УНРаді майже 6000 доларів — зокрема. Якщо б кожний більший український осередок спромігся вислати бодай половину цієї суми на роботу нашого Державного Центру, то успіхи ВО УНРаді були б без порівняння більші, ніж ті, що їх вдалося досягнути майже при відсутності фінансових засобів.

Бажаючи дальших успіхів Товариству Сприяння УНРаді в Ст. Пол — Міннеаполіс та його “Бюлетневі”, вважаємо доцільним зазначити, що гострі випадки проти ОУН(с) за її дволичне ставлення до УНРаді хоч і оправдані, проте, на нашу думку, передчасні. Ми все ще віримо, що громадські прибудівки цієї партії в США й Канаді зревідують своє ставлення до Державного Центру і включаться в допомогову акцію Товариства Сприяння УНРаді.

**ПАМ'ЯТАЙТЕ ПРО ПРЕСОВИЙ ФОНД.
“МОЛОДОЇ УКРАЇНИ”!**

“ЛИСТИ ДО ПРИЯТЕЛІВ”. Місячник. Стор. 10. Ціна 20 центів. Адреса видавництва: Letters to Friends, P. O. Box 428, Newark, N. J., U. S. A.

Скажу одверто: коли б під час писання статті “Слово за Вами, друзі” до моїх рук попало було бодай одне число “Листів до Приятелів” — ця стаття була б зовсім інакшою. Я писав її між іншим з ціллю оборони Ю. Дивнича і М. Шлемкевича перед різними дивовижними нападами як зліва, так і справа. На жаль, під впливом деяких несумлінних журналістів з середовища ОУН(р) і моєї власної партії, я сам частинно піддався їх настроям і, замість оборони, вийшло “обвинувачення”.

Щодо Ю. Дивнича, то безпідставність мого “обвинувачення” в великій мірі виявилась після надрукування його доповіді “Три покоління української підсоветської молоді” в передостанньому числі “М. У.”. З неї ясно видно, що теперішні умови життя Ю. Дивнича не перешкоджають йому говорити й писати саме так, як це мусів би робити кожний справжній український патріот, що знає справжній стан у поневоленій Україні. Ще в більшій мірі стосується це М. Шлемкевича, який ані не розривав зв'язків з українською політичною еміграцією, ні не прийняв стипендії Східноєвропейського Фонду (що само собою не було б ніяким національним злочином), ні не включився всеціло в культурний процес неукраїнської нації. Все це стало очевидним для редакції “М. У.” після одержання кількох роз'яснювальних листів з кіл Головної Управи ОДУМ-у в США й зокрема після прочитання декількох чисел редакційного М. Шлемкевичем мініатюрного розміром місячника — “Листи до Приятелів”. Всі статті цього місячника настільки цікаві, оригінальні й актуальні, що цілком заслуговують на передрук в “Молодій Україні”. Читаючи їх, хочеться сказати: д-р М. Шлемкевич таки є одним з ідеологів ОДУМ-у й буде ним навіть всупереч своїй волі. Мені особливо приємно ствердити цей факт, бо саме писанням і доповідям М. Шлемкевича з часів Львова 1943-44 завдячую своє перебування в українському демократичному таборі.

“УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО” — Орган Української Громади ім. Микити Шаповала в США. Стор. 24. Ціна 30 центів. Адреса редакції: P. O. Box 200, Williamsburg Sta. Brooklyn 11, N. Y., U. S. A.

З тринадцяти чисел “Українського Громадського Слова”, які досі вийшли, редакція “Молодої України” дістала тільки останнє. Та вже й з цього одного числа можна зорієнтуватися, що являє собою організація, яка видає цей цик-

льостилевий місячник. Громаду ім. М. Шаповала творить група старих українських соціал-революціонерів, які відмовились з'єднатися з Українською Соціалістичною Партією і для яких стрілка часу зупинилася приблизно тридцять років тому. УНРада для них — “без виразної ідеології і програми”, УСП орієнтується “і на стовпи, і на корито, і на підмочену рибу, і на загарбника українських земель, і на дрібненьких наших сусідів, що мають маленькі писки, але великі апетити”..., УВАН — “реакційна”, УРДП взагалі “не заважає”, бо існує тільки... 8 років. Соціальний поділ українського народу для редакторів “УГС” був і досі є (підкреслення наше) такий: “численне селянство, що обіймає 92% нації, робітництво — 6%, ремісники — 1%, а решта — інтелігенція (разом з пів-інтелігентним урядництвом) та маленькі групки дрібної буржуазії”...

Те, що ці дані походять з статті пок. М. Шаповала, написаної кількадесят років тому, і що соціальний склад українського народу як процентово, так і структурально сьогодні зовсім інший, редакторів “УГС” ні трохи не обходить. Не дивно, що журнал в цілому робить враження спізненого на 30 років видання й читається молоддю, як щось з давноминулої історичної епохи. Навіть гасло на титульній сторінці — “Ані найменшого кусника української землі ворогам!”, перелицьоване, мабуть, з польського — “Не дами ані гудзіка!”, — звучить якось дуже фальшиво в час, коли ворогам віддана вся українська земля **через наше невміння боронити її об'єднаними силами.** Можливо, що наше враження від прочитання одного числа “УГС” не дає об'єктивної характеристики організації, яка видає цей журнал. Почекаємо, отже, появи дальших чисел і проявів дальшої діяльності цього надзвичайно нетолерантного до укр. партнерів по боротьбі, хоч і демократичного середовища.

“КУЛЬТУРА” — Шкіци, оповідання, звітномлення. Ч. 1 (75-2) 76. Стор. 240. Ціна 1.50. Подвійне число “Культури” за січень-лютий ц. р. принесло цілий ряд цінних матеріалів, з яких для українського читача треба відзначити наступні: М. Сокольнік — “Німеччина по великій поразці”, В. Гомбровіч — “Фрагменти з щоденника” (продовж. з поп. чисел), Ю. Меровський — “Полонізація” європейської ситуації”, К. А. Єленьскі — “Макіявелі і Ялта”, стаття про голосну протипольську книжку американського професора Шарпа, Л. Вінярскі — “Лист з Югославії” і В. Залескі — “Завваги і висновки в справі колегії Вільної Європи”. Остання стаття буде надрукована в скороченні в чер-

говому числі "Молодої України". Матеріалів, які безпосередньо заторкували б українську проблематику, ми в цьому числі "Культури" не завважили, крім, хіба, оголошення про "Білу книгу про чорні діла Кремля". М. Д.

ДЯДЬКИ ТАРАСИ СЕРДЯТЬСЯ...

Ми завжди обстоювали право кожного на вислів своєї думки — навіть тоді, коли та думка не відзначається глибінкою, а навпаки... Але якщо крім властивості "навпаки", вона має ще й виразну тенденцію спростачувати проблеми й сугерувати це спростачення (або й навмисне перекручення) читачеві — то це вже зловживання правом вислову думки, і як таке, мусить бути рішучо засуджене. В окремих випадках, що, правда, доцільно взагалі не реагувати на появу подібного роду "думок" (не дискусій з обмеженим — радив Гораций), але коли в деяких середовищах апологія примітивізму стає масовим явищем, свого роду знаменом часу, то це вже не тільки приkre, але й загрозливе явище, і промовчувати його не слід.

Ще й досі не згасла горезвісна дискусія про Хвильового, на яку пролито ріки чорнила — але чорнішими від найчорнішого чорнила були закиди Хвильовому з боку тих, хто не тільки сидів тихо, як миша під мітлою, тоді, коли Хвильовий одверто кликав "Геть від Москви!", а хто взагалі не має жодних кваліфікацій в ділянці літературної критики, а діє згідно відомої байки про слона і москву. Бо трудно йнакше означити полемічну "творчість" такого собі, скажімо, Панаса, або злобне, в стилі Одарки з "Запорожця за Дунаєм", галасування його ідейної натхненниці п. О. Звичайної.

До цього приємного хору приєдналися тепер, співаючи, щоправда, іншу пісню, але на той самий мотив, кілька дописувачів до торонтонських часописів "Гомону України", "Нашої Мети" й "Української Держави". Приводом до цього послужила вистава театром Й. Гірняка Кулішевого "Мини Мазайла" в Торонті. В той час, як Ікєрова переробка відомої п'єси М. Кропивницького "Пошилися в дурні", що її виставив той же театр Й. Гірняка, була сприйнята прихильно, навіть захоплено, то "Мина Мазайло" виявився для дописувачів вищезгаданих часописів та їх одноподумців цілком нестраним. Що ж, не в кожного однакові вміння й метод сприймання художніх творів — особливо творів непересічного рівня, як "Мина Мазайло". Трагедії в цьому нема, треба тільки чесно сказати: "не зрозумів" чи "не сприйняв" — і простежити в собі причину такої тугости сприймання. Причина з'ясується, й полягатиме вона в консервативній заскоруж-

лості й обмеженості мислення, у відриві від проблематики живої дійсності, в мисленні категоріями давно минулих десятиліть. А головне — полягатиме вона в абсолютному незнанні дійсності, про яку непокликано, хоч і безапеляційно, говориться.

Нам не дуже хотілось би мати таку негонорову думку про торонтонських критиків "Мини Мазайла", але факт є фактом. Нам здається, що крім зазначених причин тут має значення ще й "згори" устійнена настанова проти творців українського ренесансу 20-их років та присутність серед глядачів великої кількості "дядьків Тарасів", що сприймали твір як сатиру на них самих.

Це в сумі й дає "рецензії" типу вищезгаданих, що не роблять честі ні їх авторам, ні часописам, що все те публікують. С. Лом.

10 НАЙКРАЩИХ ФІЛЬМІВ 1953 РОКУ

Голівудську версію Шекспірового "Юлія Цезаря" визнано Американською Національною Комісією Фільмів Оглядів за найкращий фільм 1953 року. Це вирішення треба завдячувати, мабуть, режисерові фільму Л. Манкевичеві, який зумів відтворити твір Шекспіра до найменших подробиць, не вставивши від себе не тільки жодного слова в діалогах, але й затримавши черговість сцен оригіналу. "Юлій Цезар" — це драма людей і світоглядів, і саме так сприймається цей твір глядачами й виконується всіма артистами, аж до третьорядних статистів з юрби римських громадян і вояків включно.

В головних ролях виступають Джеймс Мейсон, Лебора Керр, Марльон Брандо, Люї Кальгерн і Грір Гарсон.

Другим по якості американським фільмом 1953 року признано ковбойський "Шейн", третім — "Звідси у вічність", а далі по черзі — "Мартін Лютер", "Лілі", "Роман Голідей", "Сталаг 17", "Малий втікач" (Літл Фюджітів), "Могамбо". Голосний сінемаскопічний фільм "Шата", рецензія на який була вміщена в передостанньому числі "М. У.", поставлено аж на десяте місце.

Артистку Дж. Сіммонс визнано найкращою артисткою року за її ролі в "Молода Бесс", "Шата" і "Акторка".

Найкращим артистом року визнано Джеймса Мейсона за його гру в фільмах "Фейс ту фейс", "Дезерт ратс", "Мен бетвін" і "Юлій Цезар".

Проте американські фільмові критики трохи іншої думки про чільних "зірок" Голівуду в 1953 р. Більшість критиків визнали найкращою артисткою року "новознайдену" А. Гепбурн за її ролі в "Роман Голідей", а найкращим артистом Дж. Феррера за гру в "Мовлін Роудж". Відзначено також Ф. Сінатру за його драматичну ролі в фільмі "Звідси у вічність".

FROM HERE TO ETERNITY

Про фільм "Звідси у вічність" мало сказати, що він добрий. Він — потрясаючий. Він змушує глядача не лише хвилюватись, і переживати, але й думати. Може, це і є причиною, чому фільм "Звідси у вічність" досі не став "популярним", не зважаючи на розголос і найвищу оцінку критики. Бо фактом є, що сучасна людина не хоче думати, не хоче бачити в фільмі ні себе, ні своїх слабостей. Сучасна людина, зокрема людина Заходу, взагалі нічого не хоче, крім... "хліба і розваг".

Щось не в порядку з нашим сучасним світом, і це майстерно показано в фільмі. Глядач залишає кінотеатр з якимсь внутрішнім неспокоєм, з тривогою, з докором, адресованим собі, людству і Богові. Сюжет фільму взятий з життя американських вояків напередодні японської атаки на Перл Гарбор. Проте сюжет у фільмі відіграє другорядну роль. В напруженні тримає глядача передусім психологічна і соціальна проблематика фільму, як також блискуча гра відомих акторів. Хто бачив фільм "Звідси у вічність", той не зможе вже уявити собі Бурта Ланкестера, Монтгомері Кліфта, Дебору Керр, Франка Сінатру і Донну Рід інакше, як тільки в ролі окремих героїв цього фільму. Недарма Франк Сінатра одверто визнав, що його роль в фільмі "Звідси у вічність" — це перша роль, в якій він почував себе самим собою, яку він не "грав", а переживав.

Проте, рекомендуючи цей фільм дорослим старшим одумівцям, не можемо не згадати одноіменну книгу Джемса Джонса, на підставі якої цей фільм зроблено. Немає сумніву, що ця книга не пройшла б навіть ліберальної української цензури ні в цілості, ні в окремих частинах. (В фільмовій версії сценарист Тарандаш викреслив всі найдрастичніші діалоги і сцени). В Америці ж книга не тільки видана трьома виданнями майже мільйонного тиражу, але й нагороджена Національною Книжковою Нагородою за 1952 рік. І закидані нею всі книгарні та кіоски не лише в США чи Канаді, але напевно також в Англії і Австралії. Чи ж є рація промовчувати книгу Джемса Джонса в умовах, коли сотні нашої середньошкільної молоді її читають і по-своєму нею захоплюються?

Власне всім тим, хто в наш головокружний час мав терпеливість прочитати 820 сторінок цієї книги, хочемо сказати: майте сміливість і вдуматися в прочитане! Не робіть життєвої програми для себе з нецензурної мови, розгузданих оргій і кабаре-сцен, що показані в книжці. Чейже проти цього всього, проти себе самих, намагаються боротись всі позитивні герої Джемса

Джонса, розпачливо шукаючи стабільних духових вартостей в сучасному нестабільному і аморальному світі. Стабільних духових вартостей вони не знаходять, тому знаходять передчасну смерть, або свідомо йдуть назустріч смерті. Їм нема для чого жити, бо вони не вірять в людину, не вірять у людський розум і поступ, у вічного і справедливого Бога. Найпозитивніші герої книжки, такі як Роберт Превітт, належать до типу революціонерів, які "зробили революцію в Росії, а опісля були перестріляні Сталіном, як "небезпечний елемент". Свідомість цієї приреченості паралізує їх волю до боротьби зі злом. Релігії для них "народжуються, переживають свій розцвіт і вмирають", як і все інше. Сьогодні релігійний стан в світі на їхню думку такий, що "його не врятують вже пророки, хіба новий Месія". Тому на запит дев'ятилітнього сина, чи війна потриває поки він підросте і закінчить "Вестпойнт", мати впевнено відповідає: — "Ні, але поки підростеш, будеш якраз добрий для чергової війни". На тому автор поставив крапку. Ця соціальна, релігійна і політична безнадійність книжки Дж. Джонса викликає майже такі почування, як деякі твори Достоевського, Гемінгвея і Ремарка. Висновки? — Хай про них скажуть компетентні критики і педагоги. Ховання голови в пісок — це жодна втеча від кошмарної дійсності.

Д. Опільський

3 ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Вельмишановний Пане Редакторе!

"Кіно — найважливіше з мистецтв", — сказав свого часу Ленін. Якщо це визначення не можна вважати правильним у всіх аспектах, то воно безсумнівно правильне в одному: кіно — найдоступніший широким масам рід мистецтва, кіно — мистецтво найширшого тематичного засягу, найбільших зорово-ефектових спроможностей.

Кінофільмами цікавляться люди різного віку й відвідують кінотеатри так часто, як мають змогу.

В західних країнах кіно є засобом задоволення емоційних потреб глядачів, а також добрим засобом заробітку для затруднених в кіносистемі.

В східних країнах, вірніше в тоталітарних країнах східної Європи, а передовсім в Союзі Радянських Союзів, кіно використовується виключно в потребах держави.

В країнах вільного світу розвиток кіно обумовлений смаками й вимогами глядачів, з волею яких мусить числитися, якщо не хоче збанкрутувати, кожен кінопродуцент; в тоталітарних країнах кіно накидає свої впливи та бажання глядачам, а кінопродукція монополь-

но перебуває в руках органів державної пропаганди і ними відповідно керується.

Відомо, що деякі особи, які люблять кінофільми, особливо молодь, легко піддаються чарові кіно і нерозумно звичайну фантазію сприймають як правду. Нерозумний аматор чи аматорка фільму, захопившись якимось не конче позитивним героєм чи героїнею, намагається наслідувати їх в щоденному житті. Звідси, очевидно, ті численні іграшкові пістолі, що ними з голови до п'ят обвішані хлоп'ята США й Канади (вплив т. зв. ковбойських фільмів), звідси й "чапаєвці" чи якісь там інші "червоні партизани" з дерев'яними гвинтівками на Київщині чи Полтавщині.

Коротко кажучи, фільми — це знаряддя, яким можна впливати на маси — і не тільки молоді. Кінофільмами можна скеровувати людину й на добрий шлях, і на сумнівні манівці.

Хто з нас бачив італійський художньо-виховний фільм "Завтра буде пізно", той з певністю скаже, що цей фільм допомагає виховувати дітей. В ньому з великою силою художнього зображення показано помилки, які багато з батьків та вчителів роблять через свою короткозорість, або й власну відсутність.

Якщо ж взяти для зіставлення радянський фільм "Федя", що його висвітлювано по всіх закутках нашої батьківщини, можна констатувати дещо зовсім протилежне. Фільм дійсно впливав на дітей шкільного віку — але в який спосіб? Він зручно прищеплював їм насіння більшовицької ідеології. Він виховував дітей на відважних "героїв", що в перекладі на мову дійсності означало вірних слуг сталінської деспотії, які з браку належного виховання не свідомо, або з викривленою свідомістю діяли на шкоду собі й своєму народові.

Не всі люди люблять однакові фільми, і кожен вибирає фільм за власним смаком. Щодо ширших мас українських кіноглядачів, то це люди не горді й не дуже перебірливі; радо відвідують всякого роду фільми і є, мабуть, найкращими відвідувачами кіно з-поміж інших національностей.

Сам по собі цей факт не викликав би ніяких особливих застережень, якби цікавість наших земляків до кіно не поширювалася також і на радянські фільми, що досить часто демонструються у США й Канаді. Частина українців систематично відвідує театри, де демонструються радянські фільми, не звертаючи уваги на те, що ці фільми — це передовсім пропаганда, розрахована на збагачення глядачів. На заувагу про це такий аматор радянських фільмів звичайно відповідає, що його, мовляв, не розпропагують і ні в чому не переконують, а що йому просто цікаво знати,

що "там" робиться, що, мовляв, треба вивчати ворога.

Це — не переконлива відповідь. Хіба ми ще не досить вивчили більшовиків, не знаємо, що таке більшовицька "культура"? Хіба страхіття, що панувало й панує на нашій батьківщині, вже забулось і не стоїть страшним привидом в наших очах?

Прикро думати, що частина наших земляків починає благодушно заколихуватись від вільного демократичного життя, забувати, чому ми опинилися на еміграції. Треба здавати собі справу з того, що відвідуючи радянські кіноагітки і віддаючи за них тяжко запрацьований долар, ми тим самим помагаємо нашому ворогові нас нищити.

Відвідувати радянські фільми — нижче гідності свідомого українця. Відвідувати ці фільми можуть тільки особи, зв'язані з пресою й інформацією. Якщо когось цікавить тематика сучасної радянської кінопродукції, то про це можна довідатися з нашої преси. Недавно в "Молодій Україні" була вміщена досить докладна характеристика радянської кінофальшивки "Падіння Берліну". Ні для кого не секрет, з якою метою цей фільм привезено в Канаду і хто в Канаді його висвітлює.

Отже, не помагаймо, друзі, нашому ворогові. Гроші, витрачені Вами на оплату радянської пропаганди, можна й треба з більшою користю зжити для цілей нашої контр-пропаганди. А любов до кіно хай жене Вас не в толеровані покищо канадським урядом гнізда ідеологічного розкладу, а на справжні мистецькі фільми, яких тут зовсім не бракує.

М. В.

Вельмишановна Редакціє!

Я прочитав з великою увагою лист п. Антона Чернецького в ч. 12-13 "Молодої України", як "завваги" на мій лист до Вас в ч. 10. Прошу надрукувати і мої зауваження до того, що написав п. А. Чернецький. Адже, як казав покійний президент Чехословацької Республіки Т. Масарик, "демократія — це дискусія". Додам від себе: не тільки дискусія, але й певне поведіння, певна чинність.

Не можна, розуміється, заперечувати, як пише п. А. Чернецький, того, що "український народ міг би користуватись економічними, соціальними, культурними та політичними правами" в своїй державі так, як користуються ними вільні і культурні народи світу. Мене дивує тільки, чому мій опонент далі зазначає: "коли в державі живуть національні меншості, справжній демократ повинен старатися (тільки?—С. Д.), щоб ці меншості користувалися всіма економічними, соціальними і культурними правами в такій же мірі, як національна більшість громадян", але

пропускає для громадян з національних меншостей право користуватись **політичними правами** і вольностями. Чи свідомо п. А. Чернецький зробив такий пропуск, чи це, може, друкарська помилка? Хотілося б думати, що це друкарська помилка. Коли ж п. А. Чернецький такий пропуск зробив свідомо, то він **порушив** основні права громадянина в демократичній українській державі і тим самим дає підставу іншим “національним державникам” порушувати національні і політичні права українців там, де українці в меншості.

Що таке справді **політичні** права, як не право брати активну участь в політичному житті країни постійного проживання через вибори своїх представників до органів місцевого самоврядування — громадських, краєвих і державних, як не право творити власні національні економічні, соціальні, культурні і політичні товариства всякого роду? Невже національні меншості тому, що вони меншості, мають бути позбавлені політичних прав? Дивна це демократія! Коли не помиляюся, п. А. Чернецький нині проживає в Швейцарії. Там на 1000 громадян 739 вважають своєю рідною мовою, тобто національною, німецьку, 210 — французьку, 39 — італійську і 12 романську. Всі вони користуються однаковими політичними правами, і в федеральній конституції Швейцарії їх рідні мови, саме як “національні”, вважаються недоторкальними. Так і сказано: “національні мови Швейцарії — німецька, французька, італійська і романська”. А романців за переписом 1941 року всього 4656 і вони мають 40 періодичних часописів, з них 2 щоденних. Ось що конкретно значить, коли закон охороняє **національно-політичні** права людини, чи вона національно належить до більшості, чи меншості. В послідовній демократії меншість не менша вартість, ніж більшість, бо там ціниться не тільки кількість, а й якість.

Я підкреслюю ці риси швейцарської федеральної демократії, а не “більшістьної”, бо вони особливо характерні і цінні в наш бурхливий час вибухання націоналістичних пристрастей.

Так, п. А. Чернецький має рацію, коли каже, що для того, “щоб здійсnilася вселюдська федерація народів, потрібно передусім, щоб кожний народ був вільний”. Але він помиляється, коли думає, що невірний сьогодні народ може “завести найвигідніший собі лад без втручання і “допомоги” чужих — хоч би і демократів”.

Історія показує щось зовсім інше: всі народи, які з XVIII століття звільнилися від чужого панування, досягли того саме і через втручання і допомогу “чужих”. Сполучені Держави Північної Америки, ще коли були колоніями англійських королів, звільнилися від

королівської влади дякуючи допомозі французького короля і його генерала Лафаєта і поляка Косцюшка, французи звільнилися від французького короля Людовика XVI за допомогою вільних американців і того-ж генерала Лафаєта. Французи — від Наполеона I — за допомогою інших держав. Бельгійці в 1830 році звільнилися з-під Голландії за допомогою Франції і Англії, греки звільнилися 1830 р. за допомогою англійців, серби і болгари з-під турецьких султанів — за допомогою великих європейських держав і т. д. Нарешті в останню війну французький, зах. німецький, італійський і інші народи стали вільні через втручання інших “чужих” народів.

Правда, народи Сходу Європи стали невірними теж через втручання інших народів, але це тільки підтверджує, що **втручання буває різне**.

Ще кілька слів про оту федерацію народів. Коли прочитати уважно літературу про федералізм, яка вийшла в світ після останньої війни, то там можна прочитати чорним по білому, що федерація **тільки тоді федерація, коли починає її від людини**, від близького до близького, від гурта до гурта, вужчого або ширшого. Ніякої вселюдської федерації народів не можна створити, поки громадяни, які творять народи, самі не зфедеруються всередині своїх спільнот, поки не зфедерують свої громади, свої товариства чи політичні партії. **Федератори**, тобто ті, які хочуть творити федерацію чи федерації, самі повинні **бути федералістами**, тобто вважати, що будувати людські спільноти треба **знизу вгору, від людини**, через її спільноту — як громади, краї, нації, континенти.

Пора підходити до поняття федерації по суті, до розуміння його **від кореня** і покинути зв'язувати це поняття з “Москвою”. Москва-Москвою, а федерація федерацією. Москва — ворог федералізму. Вільний світ і демократія — ні. Бо інакше легко впасти в помилкову думку, що “як він чи вона не з того села чи хутора, то вже “чужий”, або “ворог”. Справжній демократ так міркувати не повинен. А особливо демократ, який мусів покинути рідний край, щоб врятувати своє життя. Не дурно український демократ-федераліст Михайло Драгоманов, покинувши рідний край, писав своїй сестрі, матері Лесі Українці: “**Батьківщина там, де культура і цивілізація, там завжди знайдеш родичів**”. І він знаходив їх, і вони ставали активними друзями українців в їх боротьбі за свободу своєї батьківщини.

Такі деякі думки викликали в мене “завваги” п. А. Чернецкого. Нехай читачі “Молодої України” над цими думками поміркують.

С. Драгоманов

ХТО ВИНЕН?

Мені дуже прикро писати цей лист. Але для розвіяння непорозумінь, підозрінь та в ім'я правди і її роз'яснення — годі мовчати.

М. Дальний помістив у "Молодій Україні" ч. 5-6 (12-13) у зв'язку з відбутим 5-7 червня м. р. в Парижі конгресом демократичної молоді Східної Європи статтю-коментар п. н. "Між привидами і дійсністю", у якій з щирим обуренням виступив проти заяви француза Мюссера про те, що "українськими делегатами в Раді Вільної Молоді Центральної і Східної Європи можуть бути лише безсумнівні демократи". М. Дальний як українець обурюється, що чужинець-француз сміє втручатися в українські справи та квестіонувати чи рішати, хто з українців є демократом. М. Дальний далі дорікає п. п. д-р Богданові Феденкові та д-р О. Волинцеві, що вони, як українські делегати на цьому конгресі, не заперечували проти такого виступу п. Мюссера, ба, що більше, — що вони цей виступ інспірували. Як на це zareагують і як це вяснять пп. д-р Б. Феденко і д-р О. Волинець — не знаю. Це їхня справа. Але в ім'я правди я вважаю за вказане від себе сказати дещо про цей прикрий інцидент, який у наших міжнародних взаєминах не є самотнім. З обвинуваченням п. Дального я не погоджуюся, бо з таким обвинуваченням треба бути обережним і спрямовувати його на іншу адресу.

Передовсім, матеріалів про нас, українців, даємо світові дуже багато ми самі, у нашій українській пресі, друкованій та в еміграції. Чужинці не потребують інших інформаторів про українців, як саму нашу пресу. А що ми випикуємо в ній?

Ось кілька наймаркантніших фактів:

У 1947 році орган українських католиків "Америка" на адресу міністра закордонних справ Ізраїля виписав соковито — "одеський мишурес".

В 1950 р. паризьке "Українське Слово", орган ОУН(м), помістило фотокопію умови ОУН з урядом Карпатської України, на основі якої ця партія мала мати політично-партійний монополізм в країні. Під умовою стояли власноручні підписи діяльних на еміграції провідників.

Недавно найповажніша наша установа "Наукове Товариство ім. Т. Шевченка" оголосила заяву, що поза її плечима один з наших "науковців" надрукував і поширив під її фірмою книжку про расизм.

Один з наших політиків, з академічним титулом професора, у "Сучасній Україні" публічно заявив, що український громадський суд зфальшував його

зізнання як свідка. Той самий професор, у полеміці зі мною в "Свободі", в запалі дискусії вжив вислову, що він український народ буде буком гонити і т. д.

Суд фальшує зізнання, бук у дискусії і політиці — от тобі демократія! Поділяю погляд п. Дального в його сумнівах, чи польські ендеки в політичній практиці є кращі демократи, ніж, напр., наші мельниківці. Але ендеки публічно ніколи не проповідували однопартійної диктатури і не виставляли документів проти самої засади демократії, в той час, коли ОУН не тільки в минулому одверто поборювала демократію, але й тепер у найновішій своїй заяві, з приводу 25-ліття існування цієї організації, пише:

"В еміграційних умовах ОУН приклала багато зусиль до того, щоб захистити засади націоналістичних ідей і політичних принципів — від розкладових впливів згальванізованого на українським ґрунті демоклібералізму!"

Все це чужинці читають і знають, бо нашу пресу вони комплектують... М. Дальний мусить зрозуміти, що ми, соціалісти, не можемо відкидати правдивих фактів, які нам чужинці дають таки з нашої преси. Це неприємно, але що ж... в політиці немає сентиментів. Ось недавно, в Парижі, міністр закордонних справ США Дж. Ф. Даллес сказав французам у дуже ультимативній формі терпке слово про позику, і французи теж на нього обурені. Але таке життя і політика. Я певний, що навіть п. Дальний признає тут, що містер Даллес мав рацію, хоч форма була неприємна. Але хто винен, чи тільки містер Даллес? А в нашому випадку чи винен тільки п. Мюссер і соціалісти д-р Б. Феденко і д-р О. Волинець? Мені здається, що тут завинила українська розперзаність, наївність чи дурнота як нашої преси, так і наших "політиків". Це приkre. Тому й замість нарікань і взаємних обвинувачень поведомся у пресі та у виступах перед світом культурно, розважно, з політичним тактом і розумом.

Якщо ми демократи — будьмо демократами не на словах, а на ділі. Це стосується до нас усіх, а в першу чергу до української демократичної молоді, яка для того, щоб здобути в світі визнання і вплив, мусить передусім відмежуватися від залишків тоталітаризму і фашизму, які, на жаль, у нас ще існують і пхаються репрезентувати нас у світі.

Створімо вже дійсно демократичну організацію української молоді і покажімо світові, що вона є і діє. А тоді й світ буде з нами рахуватися.

Антін Чернецький (Швайцарія)

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

О. Р., Боффало. З надісланих поезій використовуємо одну. Оповідання не піде. Пришліть щось інше, Ви ж маєте кращі речі.

Т. Якимчук, Париж. За надіслані книжки дякуємо, ми розповсюдили їх між читачами. Перейти на пропонований Вами правопис, що, можливо, має деякі цікаві й корисні прикмети, на жаль, не можемо, бо це справа не нашої компетенції. Робити будьякі правописні реформи може тільки Українська Академія Наук у вільній Україні. До того часу дотримуватимемось правопису, прийнятого Українською Академією Наук в 1929 р.

М. М., Буенос Айрес. Наш заклик до молодих авторів Ви зрозуміли, як і ще дехто з наших читачів, не в цілком властивому сенсі. Ми не обіцяли друкувати на сторінках "Молодої України" будьякі твори молодих авторів, а тільки ті, що відповідають бодай головнішим літературним вимогам, тільки ті, що при деяких технічних і мистецьких недосконалостях все ж таки свідчать про наявність у їх авторів перспектив творчого зростання. За критичні зауваги в рубриці "Листування редакції" ображатися не слід. Ми не хотіли б нікого ображати, але це не значить, що ми не мусимо робити слухних, на нашу думку, критичних зауважень, тим більше, що їх інтенцією є бути не на шкоду, а на користь молодим авторам. Щодо Вашого вірша, то як на молодого, початкуючого автора, він непоганий, хоч має деякі мовні недоліки та до певної міри позначений впливом Франкового "Дивувалась зима".

В. Бендер, Англія. "Відхід актора" одержали, дякуємо. Піде в черговому числі.

ISLANDS OF DEATH

("Острови смерти")

8-го грудня ц. р. появилася в продажу книга С. Підгайного ISLANDS OF DEATH, накладом відомої англійської видавничої фірми Burns & MacEachern.

Це всім українцям znana книга "НЕДОСТРІЛЯНИ", наново відредагована й доповнена. Книга видана культурно, з добрим смаком, має модерну обкладинку й тверду оправу.

Ця перша українська книга, видана англійським видавництвом, в якій з категоричною ясністю засуджується росій-

ський імперіялізм і народовбивча практика найбрутальнішого в історії людства імперіялізму.

Передмову до книги написав Ватсон Кіркснел, проф. Акадійського Університету, в якій сказано: "Кожний канадієць і американець мусить прочитати цю книгу, щоб побачити, яку долю готує Кремль і його північно-американські агенти для вільного світу, який ми ще маємо".

Завдання цілого українства по цей бік залізної заслони — максимально поширити "Острови смерти".

На обкладинці подана видавництвом коротка біографія неостріляного автора. Ціна 3 дол. 50 центів. Замовляти:

SUZERO, 79 Ulster St., Toronto 4, Ont., Canada.

Інформ. Бюро СУЖЕРО

10 МІСТ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

Протягом року систематично подаватимемо число приєднаних від 1 січня 1954 року передплатників у 10-тих містах, в яких кількість новоприєднаних передплатників найбільша. Філія ОДУМ-у, яка до 1 січня 1955 року приєднає найбільше передплатників, дістане спеціальну нагороду Центрального Комітету ОДУМ-у. Покищо — веде Чикаго.

Чикаго, США	51
Торонто, Канада	20
Філадельфія, США	18
Нью Йорк, США	17
Клівленд, США	13
Бруклін, США	12
Ньюарк, США	10
Міннеаполіс, США	10
Дітройт, США	8
Боффало, США	5

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" СКЛАЛИ:

Дітройт: По 1.00 дол. — Н. Васильченко, В. Колосюк, І. Федорняк, С. Шашук, В. Тисовський, Ю. Тимченко, З. М'який, М. Борняк, А. Мілянич, М. Ситник. Разом — 10.00 дол.

Ньюарк: — 17 дол. зі збірки на Андріївському Вечорі.

Нью Йорк: О. Паталаш — 5 дол., І. Дубинець — 3 дол.

Торонто: По 5.00 дол. — О. Охрим, П. Волиняк, А. Горгота, І. Дубилко, С. Олександрів. По 3 дол. — Х. Бойко, П. Шадурський, О. Світайло, Б. Бородчак. По 2 дол. — Х. Крамар, О. Дрозд, І. Янішевський, Т. Гук, В. Неліпа, Н. Николенко, М. Синюра, І. Корінь, Я. Данилюк. М. Боздик — 4 дол., М. Недоля — 0.25, М. Смаган — 0.50, С. Кучкуда — 0.25. Разом — 54.00 дол.

Гамільтон: Філія ОДУМ-у 19 дол.

Сен-Кетерінс: Філія ОДУМ-у 30 дол.

Всім жертводавцям щиро дякує редакція і адміністрація "Молодої України".

ДРУЗІ ОДУМІВЦІ!

**ПАМ'ЯТАЙТЕ, ЩО ВАШОЮ ЗАБЕЗПЕ-
ЧЕНЕВОЮ УСТАНОВОЮ В СПОЛУЧЕ-
НИХ ШТАТАХ І КАНАДІ Є**

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

ТВЕРДИНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ В АМЕРИЦІ

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ — це народня-братська запомогово-асекураційна установа, побудована на щиро демократичних основах, з різними родами забезпечень.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ за 43 роки свого існування виплатив по смертних забезпечень спадкоємцям (жінкам, чоловікам, дітям, іншим своякам) та допоміг бідним понад 3,000,000 дол.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ виплатив на різні народні цілі в Україні (давніше), США і Канаді понад 200,000 дол.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ має тепер 21,000 членів та 5,250,000 доларів майна.

ЗАБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ Й СВОЮ РОДИНУ В УКРАЇНСЬКОМУ РОБІТНИЧОМУ СОЮЗІ!

**ВАША ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ —
НАДІЯ НА ВАШЕ КРАЩЕ МАЙБУТНЄ!**

**ВАШІ ВКЛАДКИ ЦЕ НАЙПЕВНІША ОЩАДНІСТЬ, ЩО ПРИНОСИТЬ ВАМ
ЩОРІЧНУ ВИСОКУ ДИВІДЕНДУ!
ПОМАГАЙМО СОБІ ГУРТОМ!**

За інформаціями пишть:

UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION
524 Olive St. Scranton, Pa., U.S.A.

Або (в Канаді):

H. MAZURYK

516 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada